

blanda

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL DE BLANES

PREU: 10 €€

El boom de la construcció - Formació d'Adults - Patrimoni i SAFA
La penya dels Piteus - Els bungalows dels alemanys
Una nissaga de recaderes - Mercè Oms - El paleibot No fue vencido
Notícies de l'Arxiu - Recull d'imatges - Bibliografia blanenca

blanda

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL DE BLANES

NÚMERO 26
BLANES - ANY 2023

Reflexió

La història local són les raïls [arrels] de cada poble o territori, allò que l'ha identificat en el temps i que explica els seus perquès, la seua forma de ser, la seua identitat, i que la singularitza respecte d'altres comunitats, veïnes o llunyanes. És més, no es pot parlar de la història d'un país si abans no es coneixen les diverses històries locals que l'han conformat. Per altra banda, i ben mirat, no hi ha res més universal que allò que batega en cadascun d'estos microcosmos. Tots som prou conscients de la importància de disposar de l'aigua necessària perquè els arbres es mantinguin vigorosos tot l'any, especialment en temps de sequera acusada, i el paper que en tot este procés hi tenen les seues raïls. En canvi, sembla que n'hi ha que encara no s'han adonat de la importància de conèixer, preservar i difondre les raïls, que ens entrelliguen com a col·lectiu humà. Fins que no s'obrin més finestres i s'entengui que la història de cada poble, de cada territori, és un reconeixement i homenatge permanent a la comunitat i a la gent que hi ha viscut i que l'ha fet possible al llarg dels anys poc s'avançarà en la seua valoració.

Revista *Frontissa*

Joan Ramon Vinaixa (Benissanet, 1956)

Crèdits

Portada:

Des de sa Palomera

Any: 1960

Tècnica: Oli sobre fusta.

Autor: Joan Padern Faig

Fons d'art municipal / Ajuntament de Blanes

Edita: Ajuntament de Blanes – Arxiu Municipal de Blanes (AMBL)

Regidora responsable: Mònica Rabassa Vázquez

Coordinació i textos: Antoni Reyes Valent i Aitor Roger Delgado (AMBL)

Equip de treball: Equip de treball de l'Arxiu Municipal i Patrimoni històric (AMBL)

Maquetació i impressió: Impremta Pagès - Anglès (Girona)

Dipòsit Legal: Gi-1126-98

Assessorament lingüístic: Oficina de Català de Blanes

Blanda es pot adquirir a l'Arxiu i a les llibreries següents: Llibresca, Espigulé, Katy, Laia, Sant Jordi, Eventia Press i Ça Trencada.

Preu: 10 euros

**Els articles signats són responsabilitat de les persones que els signen. Les opinions que s'hi expresen no reflecteixen necessàriament el punt de vista dels editors de la publicació.*

PRESENTACIÓ

Presentació de l'alcalde	7
--------------------------	---

RECERQUES

01 Aitor Roger	
40 anys sense els Piteus	11
02 Susanna Subías-Auswitz	
Els bungalows dels alemanys. Testimoni d'un paradís perdut	31
03 Josep Muñoz	
El Centre de Formació d'Adults Es Piteus	43
04 Jordi Isern	
Jordi Isern Sagrera, vivències d'un constructor a Blanes	55
05 Toni Reyes Valent	
Notes per a l'estudi del patrimoni industrial de SAFA	75

BIOGRAFIES

01 Maria Àngela Sagrera Perpiñà	
Apunts d'història oral: Mercè Oms i Bassols	91
02 Aitor Roger	
Nissaga de recaderes. L'àlbum de fotografies de Glòria Alemany Valls	107

FONS DOCUMENTALS

01 Joaquim Roura Roger	
Notes sobre la marina blanenca a partir del Quadern de Bitàcola del Pailebot No Fue Vencido (1847-1850)	121

NOTÍCIES DE L'ARXIU

Donacions	143
Notícies: Arxiu i Patrimoni	148
Breus	157

RECULL D'IMATGES

La primera i única alcaldessa de Blanes	
Imatges del Fons Maria Dolors Oms Bassols (AMBL)	164
Vida d'americano	
Fotografies del Fons Puig Vieta (AMBL)	172

BIBLIOGRAFIA

Publicacions blanenques	178
-------------------------	-----

A bans de res, deixeu-me que us digui que, ja no tan sols com alcalde de Blanes –que també–, sinó per la meva formació acadèmica com a historiador, significa per a mi una gran satisfacció encapçalar la salutació d'aquesta publicació 100% blanenca per primera vegada. Estic convençut que, per a tothom qui ha nascut a Blanes o ha construït aquí el seu projecte de vida, poder fullejar-la és tota una oportunitat per conèixer més detalls desconeguts d'aquesta població.

Superats els 25 anys de l'aparició de la *Revista Blanda*, l'equip de l'Arxiu Municipal ens ha preparat una nova edició amb interessants articles que ens donen a conèixer diferents aspectes de la història de la nostra ciutat, on la Costa es fa Brava.

Com de costum, la revista s'estructura en diferents apartats, començant per la que sempre resulta més interessant, perquè es dedica a les recerques sobre temes inèdits. Un d'ells és el que signa Josep Muñoz, l'actual director de l'Escola d'Adults Es Piteus, que parla sobre la seva història després que es va crear al 1979. El cap de l'Arxiu Municipal, Toni Reyes, ens presenta unes notes sobre el patrimoni industrial de l'antiga SAFA, l'empresa sense la qual no s'entén la història de Blanes dels darrers cent anys.

El tècnic de l'Arxiu, Aitor Roger, a través de documents antics i entrevistes personals, ens recorda que ja han passat 40 anys de l'enderroc de l'emblemàtica Penya dels Piteus, emplaçada on ara hi ha el començament del passeig de la Marina. Per la seva banda Jordi Isern Sagrera comparteix les seves vivències com a constructor a Blanes, on va arribar l'any 1961 i no va parar fins a jubilar-se, de la mà d'Elisa Sola. Finalment, a la darrera recerca, Susanna Subías-Auswitz dóna el seu testimoni d'un paradís perdut, el dels bungalows dels alemanys construïts a principis dels anys seixanta als Pins.

Però encara hi ha més. El número 26 de la *Revista Blanda* també inclou dues recerques a l'apartat de Biografia: una és la que també signa el tècnic de l'Arxiu, Aitor Roger, que tracta sobre una nissaga de de *recaderes* blanenques a partir de l'àlbum de fotografies de Glòria Alemany Valls. L'altra recerca la signa Ma Àngela Sagrera, qui presenta uns apunts d'història oral amb el testimoni de Mercè Oms i Bassols.

Dins la secció dedicada a conèixer millor algun dels fons documentals que es custodien a l'Arxiu Municipal, l'administratiu d'aquest servei, Quim Roura, ens explica curiositats del vaixell *No Fue Vencido*, a partir del quadern de bitàcola que se'n conserva i que data del segle XIX.

Com és habitual, la *Blanda 2023* també inclou el llistat amb les donacions rebudes el 2023, les notícies de les activitats realitzades pel Servei d'Arxiu i Patrimoni i l'apartat de la Bibliografia, amb algunes de les novetats blanenques més recents. Finalment, trobem la secció Recull d'Imatges, que en aquesta ocasió ens permet conèixer millor dos dels fons fotogràfics de l'AMBL. Són el de Maria Dolors Oms Bassols, qui fou la primera i de moment l'única alcaldessa de Blanes, i el de la família d'*americanos* Puig Vieta.

Amb una temàtica tan diversa i atractiva com la que ofereix la *Revista Blanda* número 26, hi sabreu trobar més d'un motiu per llegir-la. I, ja per acabar aquestes paraules de salutació, aprofito la ocasió per agrair a totes les persones que fan possible que Blanda sigui una realitat, especialment als autors de les recerques, als donants i al personal de l'Arxiu.

Jordi Hernández Martínez
Alcalde de Blanes

RECERQUES

1. Aitor Roger

40 anys sense els Piteus

2. Susanna Subias-Auswitz

Els bungalows dels alemanys. Testimoni d'un paradís perdut

3. Josep Muñoz

El Centre de Formació d'Adults Es Piteus

4. Jordi Isern

Jordi Isern Sagrera, vivències d'un constructor a Blanes

5. Toni Reyes Valent

Notes per a l'estudi del patrimoni industrial de SAFA

01 40 anys sense els Piteus

per Aitor Roger Delgado

Acaba, a Blanes, el polèmic enderroc del monticle Els Piteus. Tot i la petició de diferents sectors de Blanes perquè s'aplacés l'enderroc, aquest ja és un record, doncs es poden donar per finalitzades les obres de la seva demolició. Unes obres que permetran l'enllaç dels passeigs Marítim i el de s'Abanell. Els ecologistes pensen que s'ha destruït un important paratge.

Així comença el titular de la notícia que publica el diari *El Correo Catalán* de l'11 de maig de 1983. Una decisió polèmica per a alguns i necessària per a uns altres, però el que és indubtable és que la desaparició dels Piteus marca un abans i un després en la mobilitat de Blanes i en la configuració del seu paisatge. En aquesta mateixa notícia llegim com des de la regidoria d'Urbanisme de l'Ajuntament expliquen que l'obra és necessària perquè els carrers de s'Auguer i Méndez Núñez no absorbeixen la circulació de vehicles i que també es dificulta el pas segur dels vianants. El regidor Carlos Calvo també hi explica que amb aquest projecte es vol fer la circulació entre el sector dels Pins i el centre històric molt més fluida. En canvi, el grup d'oposició a les obres manifesta que el projecte farà que augmentin els problemes circulatoris a la zona del centre. L'afer dels Piteus es converteix en un tema recurrent a la campanya electoral per a les municipals d'aquell any. També apareix un grup de persones de la societat civil contrari a les obres i que en diverses ocasions es manifesta sota el lema "Salvem els Piteus", però sense cap resultat. En aquest article volem exposar aquells fets i donar veu a alguns dels testimonis que van viure'ls de prop.

La revista Els Piteus

L'abril de 1982 apareix el primer número de la revista *Els Piteus*, una nova publicació editada a Blanes que neix de la mà del col·lectiu Associació Cultural de Blanes, format per gent molt heterogènia, *gent normal*, amb la pretensió d'omplir el buit cultural i informatiu que, segons ells, pateix Blanes. El nom de la revista pretén ser una identificació amb el poble que els acull, *un nom que representés quelcom que fos, de sempre de Blanes*. I és així com s'escull el nom de Piteus, que és com s'anomena un *pujolet que tothom coneix i que pocs en saben el nom, que tots indiquem amb el dit quan a l'estiu, per motiu dels focs d'artifici, s'hi cala foc*.

Un indret que els responsables de la revista veuen perillar amb el nou Pla Urbanístic de l'Ajuntament i que el fan seu *com a record o com a reivindicació d'aquest record*. En l'equip redactor de la revista hi ha Carme Amat, Jordi Gelabert, Argemir González, Maria del Vilar González i Josep Solà. I entre els col·laboradors del primer número trobem l'Agrupació fotogràfica de Blanes, Francesc Sistané, Miquel Pacheco, Ramon Pagès, Anselmo Sanjuán, Maria Àngela Enterría, Susi Esgleas, Conxi Julià, Maria Rosa García, Antonio González, J. Ferrer, Josep Bota i Josep Maria Guinart.

Quaranta anys després, els articles i les cartes publicades a la revista ens ajudaran a fer

memòria i conèixer millor com va viure una part de la ciutadania el projecte d'enderroc. Reprodurem alguns dels seus testimonis i al final d'aquest article donarem a conèixer les respostes a un breu qüestionari que ens permetran saber què pensen d'aquella polèmica decisió quatre dècades després.

Un projecte necessari?

Avui dia tenim poques coses que ens recordin l'existència d'aquell pujolet desaparegut. Una d'elles és el Centre de Formació d'Adults Els Piteus, que té el seus orígens en una casa que hi havia a tocar d'aquesta penya – ens ho explica Pep Muñoz en un altre article d'aquest mateix número de la revista Blanda 26 -, un centre que actualment es troba emplaçat al carrer de les Alberes, al barri de can Borell. L'altre testimoni

▲ Portada del primer número de la revista Els Piteus. Abril de 1982 (AMBL)

▲ Dossier especial dedicat als Piteus a la revista del mateix nom. Setembre de 1982 (AMBL)

que ens el recorda és la ja citada revista Els Piteus que, per exemple, es conserva a l'hemeroteca de l'Arxiu Municipal, on es pot consultar.

La pregunta que encapçala aquest apartat de l'article ja se la van fer abans de portar a terme l'enderroc dels Piteus els partidaris i detractors del projecte. Així, en el número 5 de la revista, que veu la llum el setembre de 1982, inclou el dossier de 8 pàgines titulat "Els Piteus: un projecte urbanístic necessari?". Més enllà de la part introductòria, s'hi pot llegir un escrit de Francesc Burjachs Casas sobre la "Prospecció arqueològica als Piteus", s'explica com va ser tractat el projecte al Ple Municipal, hi ha una entrevista al regidor d'Urbanisme del moment, Carlos Calvo, unes altres dues entrevistes amb Josep Majó, director de l'escola Joaquim Ruyra i amb Carles Magriñà, arquitecte municipal i, per acabar, unes conclusions finals.

▲ Els Piteus, als anys setanta. Fons Recvll (AMBL)

El projecte d'enllaç ja es veu com un fet immediat i es creu que aviat les excavadores començaran a enderrocar les cases afectades i el mateix pujolet. En fer-se realitat, el passeig de la Marina quedaria travessat de biaix per una carretera de 9 metres d'amplada. Si es mira a Sant Joan, a mà dreta, entre la platja i el nou vial, s'hi ha de fer una franja d'onze metres d'amplada, que preveu 5 metres de jardí i uns altres 6 de vorera a mà esquerra, on es preveu una zona enjardinada de 2.415 m2 de superfície.

Pel que fa a la prospecció arqueològica que es duu a terme, Francesc Burjachs Casas informa dels resultats i davant la impossibilitat material de fer una prospecció exhaustiva s'obren dues cates de 1x1 metres que donen 50 cm. i 100 cm. respectivament de potència abans d'arribar a la roca mare. El material que es troba amb més abundància són teules i totxos, així com *alguns fragments d'atuells ceràmics vidriats domèstics, que com a màxim ens poden portar també, a l'època medieval*. Pel que fa a la part d'una construcció que encara resta en peu, fonts orals indiquen que fou utilitzada com a fortí en la darrera Guerra Carlina, els anys 1872-1876. Les parets estan construïdes amb pedra local, fonamentalment carreus de terrer (sauló) i totxanes

massisses rectangulars planes, formant una paret híbrida dels dos materials. Tot i saber-se la importància del passat romà de la vila, es lamenta que l'Ajuntament no hagi actuat per iniciativa pròpia a l'hora de fer una excavació abans de la desaparició irremeiable dels Piteus.

El projecte es presenta al Ple de l'Ajuntament el dia 27 d'agost d'aquell mateix any 1982, on s'informa de l'augment del pressupost de l'obra, que puja a gairebé 120 milions de pesetes. S'aprova per unanimitat. També s'informa de les contribucions especials que han de pagar els veïns i veïnes per la pavimentació i voreres, que suposa un 10% del cost total de l'obra, i del qual l'Ajuntament en pagava la meitat. El cost de l'enderroc l'assumeix l'Ajuntament en la seva totalitat. L'alcaldeessa Maria Dolors Oms, després d'escoltar la posició dels veïns afectats, que creuen que l'enderroc no beneficiaria el barri i que si es fa un passeig per a vianants ja és suficient, manifesta: *Encara que no us sembli bé, és just per a vosaltres*.

El 22 de desembre de 1982, en sessió plenària extraordinària de l'Ajuntament, i a proposta del regidor Joaquim Vilanó Portas, queda sobre la taula el projecte del cobriment de la Vall de

Burg. Ha de tenir lloc una reunió amb l'equip tècnic redactor i l'enginyer de les obres d'enllaç del passeig de Mar amb el futur passeig de s'Abanell, per així poder trobar la millor solució per a la desembocadura al mar d'aquest torrent. Tots són conscients dels problemes que poden aparèixer en els moments de fort temporal marítim.

Blanes, 1983

I com hem apuntat unes línies més amunt, els recels davant dels desperfectes que poden causar els temporals marítims al passeig es fan realitat. Així va passar amb el temporal de llevant del 23 d'octubre de 1983, quan la força de

les onades tapen la nova sortida de la Vall de Burg al mar. L'aigua arriba fins al Molí de Vall, a tocar del camp de futbol. Aviat també es veu afectat el nou passeig, fruit d'un temporal a finals d'aquell any, quan la força del mar arriba al mur del nou passeig, poc abans de l'escola Joaquim Ruyra. S'hi aboquen piles de runes, "terra i deixalles d'obres", que la veu popular diu que no serviran de res davant la força del mar i es demana que s'hi aboqui pedra.

El mes de novembre de 1982 un temporal de mar també afecta una part de l'espigó del moll, que va haver de ser reconstruït. El fort temporal de xaloc dels dies 6, 7 i 8 de novembre va malmetre també unes 13 embarcacions i la Confraria de Pescadors demana ajut a la Generalitat. Els danys provocats pel temporal a les barques de pesca pugen a una mica més de 13 milions de pessetes (78.000 euros). Aquestes no eren les úniques obres que s'estaven fent al moll aquella tardor, ja que també avança a bon ritme la construcció de la nova Llotja del peix, amb els murs ja aixecats, i a inicis de l'any 1983 a punt de fer-se la cobertura de l'edifici.

I quines altres obres o fets rellevants passen a Blanes el 1983? Aquell any també s'aprova el projecte tècnic corresponent a la segona fase del pavelló poliesportiu municipal, que com a primera etapa comprèn la pista poliesportiva coberta, les grades, gimnàs, dutxes i vestuaris. La segona etapa complementa la resta de la segona fase, amb la construcció dels magatzems o el tancament de la façana sud i un porxo d'accés al recinte. En bona part, aquesta obra pot ser una realitat amb l'arribada a fons perdut (sense haver de retornar-los) de 38 milions de pessetes aportats per la Generalitat i la Diputació de Girona. També comencen les obres per fer el que llavors s'anomena Centre d'Investigacions i Desenvolupament de la Mediterrània, situat a la part del darrere de la muntanya de Santa Bàrbara. I els veïns del barri de sa Carbonera veuen realitzada la nova Font d'en Romà, a càrrec de l'Ajuntament, però a partir d'un projecte, tria

▲ El Noticiero Universal. 02.08.1983.
Col·lecció Argemir González

▲ Els Piteus, als anys setanta. Fons Recvll (AMBL)

de la rajola i decoració a càrrec dels veïns. També fa 40 anys de la primera Caminada Popular Nit de Sant Bonosi, que organitza el Club d'Atletisme i l'Ajuntament, i que aplega unes 400 persones, amb entrepans, begudes i obsequi de record per a tots els participants.

Les cases afectades

Ara ens situem al passeig de Mar, a l'alçada de l'entrada de l'actual pàrquing subterrani i mirem cap a s'Abanell, on hi havia els Piteus. Amb l'ajuda de la Secció d'Imatges de l'Arxiu fem memòria de les persones que vivien en una gran casa compartimentada en petits habitatges i que va desaparèixer íntegrament. Els col·laboradors de l'Arxiu hi recorden els inquilins següents: el senyor del Barrio, mecànic dentista, amb la seva filla Carme, en una casa on també hi tenia la consulta; en Roda, pescador, ja vell; o el senyor Portillo i la seva dona, la senyora Pepa, natural d'Uleila del Campo (Almeria), que entrava per una porta que donava al carrer

Méndez Núñez. El senyor Portillo treballava a la SAFA i després es dedicà al muntatge de televisors i antenes.

A l'altre costat dels Piteus, ara mirem cap a la muntanya de Sant Joan, una de les cases que va desaparèixer és la de la senyora Esperança Martínez, casada amb en Josep Badia, treballador de la fàbrica SAFA. Abans de la guerra, a l'habitatge adjunt, que també desapareix i que té la porta d'accés pel carrer Mirador de s'Auguer, hi viu la família de Maria Cano García, amb el seu marit Josep Granados, i dos dels seus fills, en Josep i en Joan. La mare era natural d'Uleila del Campo i el pare, de Tabernas (Almeria), i arriben a Blanes a mitjan dels anys vint. El senyor Granados primer va treballar amb en Camps constructor i a Mas Martí, en les feines del camp, però després, com la gran majoria dels nouvinguts, entrà a la SAFA.

A Mirador de s'Auguer també desapareixen les cases on viuen la família de pescadors Trias o la dels Ramos, unes cases que donen l'esquena als

▲ Blanes guanya un nou accés a s'Abanell. Maig de 1983. Fons M. Rubió (AMBL)

Piteus, a tocar amb la casa de can Tòfol, de la família Prats, pescadors. Aquesta darrera casa no queda afectada i a l'actualitat (2023) encara resta dempeus.

Els mesos d'octubre i novembre de 1982 s'aixequen les actes prèvies a l'ocupació de les tres finques afectades i s'arriba a un acord pel preu a pagar, que suma 11.600.000 pessetes (69.717,4 euros). La finca número 1 és propietat d'Agustí i Lluís Ferrer Sancho, amb Pilar Sancho Albar com a usufructuària, i està situada al número 10 del carrer Sant Andreu de sa Palomera. La finca número 3 és propietat de Dolors Pi Peracaula i està situada al número 23 del carrer Mirador de s'Auguer. Finalment, hi ha la finca número 8, situada al número 1 del carrer Méndez Núñez i que és propietat de Josep Emili i Maria Rosa Escarpenter Fargas, Claudi i Alfred Escarpenter Ferran, Maria Teresa Ferran Saladrigas i Maria Teresa, Andreu, Rosa Maria i Núria Escarpenter Ferran. En el Ple Municipal del 25 de març de 1983 es ratifica el pagament als propietaris de les expropiacions de les finques afectades (les

numerades amb l'1, 3 i 8) per les obres d'enllaç del passeig de Mar amb el de s'Abanell.

L'enderroc no s'atura

Al número 10 de la revista Els Piteus, del mes de febrer de 1983, Josep Maria Sala-Valldaura signa un article titulat "Cervells a cinc per hora contra cotxes a cinquanta", on es lamenta que hagin decidit fer desaparèixer la penya dels Piteus i acabar així amb les escenes costumistes que es desenvolupen al voltant d'aquell turó i les cases que hi ha adjacents. Llegim en el darrer paràgraf:

Ho sé, però, amenaçat pel progrés i el tràfec, pels interessos -ironitzo- al servei de la majoria. Em van dir, i encara ara em venen esgarrifances, que cal ajuntar (per als cotxes, és clar!) els dos passeigs de vora el mar, que així tot serà més ràpid, que faran una vorera més ampla i bonica, que per als vianants ja n'hi ha prou amb els carrers, tan obacs, tan ombrívols, del darrera... (Em defenso, i torno a escriure, com en un exorcisme, cridant: és dissabte,

▲ Portades de la revista Els Piteus.
Any 1983 (AMBL)

i el sol recupera l'aire festiu, els anys del joc i el caminar...). M'ho miro tot amb tristesa, amb la por que demà, potser, sentiré les màquines enderrocant els Piteus o esventrant la plaça, i no, no vull dir adéu a aquest ritme humà de viure, i no, no vull

que posin rajoles i quitrà damunt dels jocs i contra les converses, entre els meus ulls i l'aigua que sento alenar tan prop. I si algú, algun mal dia, em romp aquesta mirada, si mai algú gosa d'assecar-nos aquest oasi de silenci i veus, ¿com podré creure-me'l quan ens parli del benestar del poble?.

En el Ple municipal del 25 de març de 1983 s'adjudiquen les obres d'enllaç dels dos passeigs a l'empresa Brak SA per un import de 96.490.000 pessetes. I s'adjudica tot i existir altres dues empreses – Sala Amat i Padrós - que havien presentat uns imports totals per fer l'obra inferiors. Això va fer que a l'hora de les votacions hi hagués 11 vots a favor (PSC-PSOE, UCD-CC, PSUC i el regidor independent), 6 regidors que hi voten en contra (CiU) i 1 regidor que va votar abstenció (ERC).

El diari *Avui* es fa ressò el 13 d'abril de la protesta del Grup Ecologista, que proposa que la nova

▲ Els Piteus des de s'Abanell, poc abans de desaparèixer. Abril de 1983. Fons Ajuntament de Blanes (AMBL)

▲ Enderroc dels Piteus des de l'actual plaça de Catalunya. Maig de 1983. Fons M. Rubió (AMBL)

connexió que es vol fer sigui només per a viants i que es prohibeixi l'aparcament als carrers de Méndez Núñez i s'Auguer. Justifiquen que *essent una obra innecessària, considerem que malbaratar més de cent milions de pessetes havent-hi barris amb greus problemes d'infraestructura comporta una escala de valors i un ordre de prioritats que en tot cas el Grup Ecologista no està disposat a acceptar.*

Les habituals picabaralles polítiques, en aquesta ocasió per atribuir-se la paternitat de les obres d'enderroc dels Piteus, no es fan esperar. A les pàgines de Recvll (Núm. 1.346 del 30 d'abril de 1983) en un article de política local signat per X.X. i titulat "Afany desmesurat d'exclusivisme" s'hi pot llegir:

Les màquines han volgut, simbòlicament ensenyar-nos que anaven a aterrar Els Piteus i començar l'enllaç amb S'Abanell. La paternitat del projecte – repetim-ho – no és de la majoria social-comunista, sinó que ho és d'Ajuntaments anteriors. La paternitat, els primers estudis i els projectes.

Les obres que han de permetre la comunicació fluida de vehicles del centre del poble amb el barri dels Pins comencen amb les excavacions del llot de la Vall de Burg, en el tram de la seva desembocadura al mar, prop del col·legi Joaquim Ruyra.

El 14 de maig la revista Recvll publica dues fotografies de l'enderrocament dels Piteus. Al peu de foto hi llegim: *Les màquines modernes, amb la seva musculatura hidràulica treballen de pressa. El paisatge canviarà aviat, per això aquestes fotografies seran irrepetibles. Imatges d'un present que aviat esdevindrà passat.*

La premsa també es fa ressò del comunicat del col·lectiu que s'alça en defensa del patrimoni natural de Blanes. A La Vanguardia del 13 de maig podem llegir: *No queremos grandes obras de prestigio, sinó mantener nuestra personalidad blandense, conservando nuestros símbolos de identidad y potenciando nuevas zonas como Es Piteus. Creemos que una meta importante dentro de esta finalidad es la preservación del único barrio de pescadores que nos resta.*

En el Ple de 13 de juliol de 1983 es fa l'aprovació definitiva, amb estira-i-arroonsa, del repartiment de les contribucions especials de l'enllaç amb s'Abanell. S'aprova amb l'abstenció dels 7 regidors de Convergència i Unió, que ja en el seu dia van manifestar el seu criteri diferent al repartiment aplicat i hi votaren en contra.

L'abril d'aquell any 1983, Manuel Rubió, membre de la ICHN, de la SCB i investigador del CSIC, escriu un article a la revista Els Piteus titulat "No malmenem Blanes: Salvem els Piteus". Entre altres consideracions afirma que no pot entendre com *els regidors del PSUC i del PSC, partits d'arrel popular, hagin donat suport a una obra que encara separaria més el Blanes ric del Blanes pobre?* Demana que s'aturi l'enderroc perquè la pèrdua d'aquestes pedres pot fer-nos molt mal. També sol·licita que es faci un passeig arran de mar, únicament per anar-hi a peu, amb un carril per a bicicletes, sense motor, és clar. Es lamenta que a Blanes ja s'hagi deixat perdre elements patrimonials de gran valor, com la casa del Doctor Roig i Raventós, amb la seva formidable col·lecció de ceràmiques; o Can Tosas, que hauria pogut acollir un museu.

▲ Aspecte de les cases dels Piteus que desaparegueren. 1982 c. Fons Ajuntament de Blanes (AMBL)

Una icona blanenca desapareix i el poeta Pere Puig i Llena dedica als Piteus una poesia que titula "Elegia dels Piteus". La revista *Recvll* la reproduïx el 28 de maig de fa quaranta anys. Diu el poeta:

▼ Un grup de blanenques que participen a l'Homenatge de la Vellesa, al fons els Piteus, símbol blanenc. Identitats: M. Teresa Guerrero, M. Àngela Buixeda, Isabel Buixeda, Mercè Rigau, M. Dolors Andreu, Maria Castany i Carme del Pozo. Any cinquanta (AMBL)

Elegia dels Piteus

Muntanyola dels Piteus!
ja s'acaben tes ufanes...
No et veuran nostres hereus
ni seràs un lloc de Blanes.

Oferies a ple juny
ginesteres abrاندades,
i ara reps el cop de puny
d'unes màquines irades.

Les silents barques del bou
adormides a la platja,
desvetllant-se sota el rou
van gaudir la teva fatxa,

i, quan eren mar enllà,
tu seguies llurs esteles
mentre et feien, com la mà,
un adeu les blanques veles.

Ara observem els blanencs
que t'han vist tota la vida,
com et fan senyals i trencs
i de mort quedes ferida.

Què dirà des de l'Olimp,
si et contempla, el gran Pitees?
Des d'allà, dins l'aire prim,
veu flotar noves idees...

veu com t'obres al Progrés
oferint-te en sacrifici...
que de tu no en sabrem més
fins al dia del judici...

veu com fina el teu destí
sense pena i sense glòria.
I jo et canto des d'aquí
perquè restis per la història.

Pere Puig i Llensa

▲ Els Piteus i el barri de S'Auguer des de la badia de Blanes. Any setanta. Fons Anna M. Barnés-Esperança Ros (AMBL)

Si seguim amb aquest repàs cronològic dels fets, a l'estiu, al mes de juliol, apareix publicada a la revista Els Piteus una altra poesia, que signa L.C.P i que ara reproduïm:

La condemna dels Piteus

Adeu, Piteus estimada!
Ja res et podrà salvar,
ni els amics, que tens a Blanes,
ni els diaris que parlaven,
per no deixar-te enderrocar.
Ja mai més tremolaràs,
quan arribi la diada,
que amb la pólvora i els colors, se t'enrogien
les galtes,
per fer més Festa Major.
Ja mai més podrem sentir
l'olor de brossa cremada,
ni veurem la teva cara,
quan s'atansa un raig de foc
i els teus cabells socarra.
Penso jo: no ets pas bonica,
però sí que ho podies ser,
si t'ajudessin una mica
en lloc de tirar-te a baix,
com si res no signifiqués.
En lloc d'aquests matolls,
podrien ser jardins verds,
a on cantessin rossinyols,
i arribessin els pardals,
i els coloms prenguessin vol.
Doncs seria un mirador,
que de goig ens ompliria,
contemplant la immensa mar,
avui mansa, demà brava
igual de nit que de dia.
I fer-te un monòlit; dedicat,
a la dona marinera,
i escriure't una cançó,
que no fossis un racó,
com havies estat fins ara,

i si el progrés ha vingut,
i amb ell tots hem de seguir
abans també haig de dir
que si alguna cosa pogués fer,
m'agradaria salvar-te.
Però... mira!
El teu nom deixa arrels:
ja que el diari ELS PITEUS
farà que tots els blanencs
així puguem recordar-te.
Per tu, i per ells, ja faig vots,
perquè sempre puguem dir:
la muntanya estava aquí,
però el seu nom, ELS PITEUS!
està amb tots.

L.C.P.

Blanes, 1 de maig del 1983

S'acaba el 1983, l'any de l'enderroc dels Piteus, i ja el mes de gener de 1984 la revista *Recvll* informa que el nou enllaç del passeig de Mar amb el passeig de s'Abanell ja s'hi circula i que *ha sigut inaugurat d'una manera extraoficial, doncs la circulació rodada ja hi pot passar, malgrat que s'estan acabant d'asfaltar alguns trams*. El redactor de la notícia demana que aviat s'hi pugui circular amb tota normalitat i que es retirin les piles de sorra que encara hi ha damunt del passeig de vianants. Els Piteus ja són un record del passat.

La vegetació dels Piteus

El paleoclimatòleg i prehistoriador blanenc Francesc Burjachs Casas escriu a *Recvll* l'article "R.I.P per la vegetació dels Piteus", on posa sobre la taula la desaparició dels espais verds, els *pulmons de Blanes* i exposa la manera com s'està urbanitzant el terme municipal, exemplificant-ho amb el cas dels Piteus, *una petita part*

dins les zones afectades per l'ona destructiva. Es lamenta que cap partit polític local hagi trencat una llança pels Piteus i que s'hagi acusat als ecologistes de reaccionaris, quan sense un medi ambient habitable, el progrés és absurd, car no hi haurien homes per portar-lo a terme.

Tot i tractar-se d'un petit turó, que té una vegetació roquera, l'autor vol que quedi constància per a la posteritat de les plantes que el van colonitzar. A continuació fem una relació dels arbres i les plantes que hi havia als Piteus i que cita Burjachs. Són aquestes:

Aladern (*Rhamnus Alaternus* L.), llençiscle (*Pistacia Lentiscus* L.), ginesta (*Spartium Junceum* L.), esbarzer (*Rubus Ulmifolius* Schott), heura (*Hedera Helix* L.),

aritjol (*Smilax Aspera* L.), esparraguera boscana (*Asparagus Acutifolius* L.), lletsons (*Sochus* ssp.), miramar (*Alyssum Maritimum* L.), fonoll (*Foeniculum Vulgare* Miller), crepinell (*Sedum* ssp.), boca del dragó (*Antirrhinum Majus* L.), fenàs (*Brachypodium* ssp.), carlina (*Carlina*

Corymbosa L.), herba cabruna (*Psoralea Bituminosa* L.), fumàries (*Fumaria Officinalis* i *Fumaria Capreolata* L.), parietaria (*Parietaria Officinalis* L.), verdolaga (*Portulaca Oleracea* L.) i figuera de moro (*Opuntia Ficusindica* L. Miller).

▲ Enderroc dels Piteus al maig de 1983. Fons M. Rubió (AMBL)

▲ El mateix indret, ara l'inici del passeig de la Marina, 40 anys després. Octubre de 2023.

Testimonis orals

Quaranta anys després, hem volgut recollir el testimoni d'algunes de les persones que van viure de primera mà l'enderroc de la penya dels Piteus el 1983 i el debat entre els veïns de la zona i la ciutadania en general, amb postures confrontades davant la possibilitat de la desaparició d'aquest indret. Algunes d'aquestes persones van tenir un paper més actiu que d'altres, ja fos des de la vessant política o formant part de col·lectius ecologistes o de la redacció de la revista *Els Piteus*. A totes elles els hem adreçat un breu qüestionari, sobretot per contextualitzar aquells fets i també amb l'objectiu de saber si el pas del temps ha fet variar o no la seva posició. Escoltem-les.

1. Quin record té de la penya dels Piteus?

2. Quina va ser la seva postura quan s'assabentà del seu enderroc?

3. A principi dels anys 80 formava part d'algun col·lectiu blanenc?

4. Quaranta anys després, quina és la seva opinió sobre la desaparició dels Piteus?

Francesc Sistané

- 1- Era un racó envellit de cases de pescadors que envoltaven la penya amb molta identitat i donava continuïtat als Padrets fins a la Palomera.
- 2- Quan es va presentar al públic el Pla General d'Ordenació de la Vila, la revista *Els Piteus* no existia. El primer exemplar va sortir a l'abril de 1982. Ens vàrem constituir en una Associació Cultural vinculada amb Blanes i triàrem el nom dels Piteus perquè volia oposar-se públicament a l'enderrocament des del primer moment donant un to d'alerta als seus lectors, col·laboradors i població. Muntàrem diferents taules reivindicatives al Passeig. Ens entrevistàrem per a fer un dossier a la revista amb el regidor d'Urbanisme de Blanes, Sr. Calvo (PSUC), i la idea era arribar fins al carrer Ample sense formar un coll d'ampolla. Buscant més detalls, ens vàrem reunir amb els afectats (uns deu veïns) només una persona estava en contra. Molts no coneixien el projecte i es varen preocupar. Vaig col·laborar formant part d'una petita excavació a la penya dels Piteus amb un arqueòleg (Kiku Burjachs) buscant alguna cosa històrica interessant, però no va ser gaire rellevant.
- 3- Era membre fundador de la revista *Els Piteus* i participàvem en la campanya contra l'enderroc.
- 4- Crec que l'enderroc i posterior obertura del passeig de la Marina ha facilitat el desenvolupament cap als Pins i comunicat el centre del poble amb el passeig de s'Abanell, que era un cul-de-sac. És una llàstima que no hi hagués una alternativa millor i fos a canvi de perdre identitat i un interessant patrimoni blanenc.

Argemir González Estevez

- 1- Era una zona molt autèntica i tranquil·la, especialment la part del passeig de la Marina. Per contra, tot el trànsit passava pels carrers s'Auguer i Méndez Núñez. No es podia accedir als Piteus si no era per propietat privada, però estava allà, decorant el paisatge.
- 2- Em vaig posicionar activament en contra afegint-me a una entitat que s'hi oposava. També vaig donar suport que una nova revista que vam fundar en aquella època tingués el seu nom: *Els Piteus*.
- 3- Sí, al Grup Ecologista de Blanes.
- 4- L'obertura d'un pas per al trànsit rodat entre la plaça de Catalunya i el passeig de la Marina; és a dir, entre el centre i els Pins, era necessari, però es podia haver fet amb un túnel que hagués mantingut la fesomia del Blanes tradicional.

▲ Una jornada de treball per enderrocar els Piteus. Maig de 1983. Fons M. Rubió (AMBL)

Josep Maria Guinart Vilaret

- 1- Era precisament una penya alta, amb una mica de vegetació (que alguna vegada s'havia incendiat amb algun petard dels focs artificials de la Festa Major). Estava entre les cases del racó de Sant Andreu i el carrer Méndez Núñez i, més o menys, separava el barri de s'Auguer del que ara en diem Blanes Centre. Per la banda de Blanes hi havia arran de penya l'entrada a un bar que em sembla que es deia El Drac. I per la banda dels Pins hi havia un passeig que es confonia amb la platja i arribava fins a l'escola de la Vila on hi havia restes de les drassanes, els nens hi jugaven i a l'estiu era un gran aparcament.
- 2- Va ser contrària a l'enderroc. Va haver-hi una campanya amb el lema "Salvem els Piteus", es va fer alguna petita manifestació, algunes pintades a les parets (fins i tot de l'Ajuntament!), però, com és obvi, sense resultats.
- 3- Sí, d'un col·lectiu anomenat "Associació Cultural de Blanes" que, entre altres coses (si no recordo malament), va reinstaurar el Carnaval a Blanes (sense cavalcades ni comparses organitzades, sinó molt més espontani) i va llançar la revista Els Piteus, precisament.
- 4- Francament, aquesta pregunta és difícil de contestar. Realment va ser un atreviment polític l'enderrocament, ja que obria un nou concepte de poble. Blanes ja estava prou malmès i no podia ser ja ni Cadaqués ni Calella de Palafrugell. Vist així, la connexió del "poble" i els Pins i deixar el carrer s'Auguer tranquil de circulació com ha estat després ho veig positiu. El valor ecològic que poguéssim tenir la penya és francament dubtós. De manera que la reconversió del barri "de pescadors" de s'Auguer en el passeig de la Marina la veig estèticament bé. No deixa d'haver-hi un sentiment de malenconia d'un Blanes que ja no tornarà, però el podríem fer extensiu al barri dels Pavos, a la Punta de Santa Anna... (sense parlar d'un Blanes més vell). I no deixa de ser curiós que aquella revista portés el nom d'Els Piteus, però encara ho és més que l'Escola d'Adults (molt posterior) també el porti.

Joan Puig Llorens

- 1- El que més recordo dels Piteus és que era un turonet envoltat de cases que només s'hi accedia des d'aquestes cases i que a la part superior hi havia matolls que més d'una vegada s'havien incendiat per les guspies dels focs artificials de la Festa Major.
- 2- De l'enderroc i de les expropiacions sé el mateix que els blanencs en general. No em va semblar bé que s'optés per aquesta solució, però n'hi havia d'altra?

3- Sí, més d'un, però no de la plataforma "Salvem els Piteus". Vaig entrar de regidor a l'Ajuntament a finals de la primavera del 1983 quan la decisió sobre l'obertura del vial ja estava presa i mig executada.

4- Tota desaparició és lamentable, però tot i els avenços en les solucions urbanístiques, no veig cap solució que causés un perjudici menor.

Salvador Castañé

1- El pati i la cuina de casa de l'oncle Ton i de la tia donava als Piteus. Hi havia un forat que ens explicava que en temps de la Guerra Civil va servir de refugi. Quan es feien els focs artificials per la Festa Major era normal que a la Penya s'hi fes foc en caure-hi guspies o algun coet.

2- A can Ton s'hi estava a favor i no es va participar de la manifestació que van organitzar els contraris a l'enderroc.

3- L'any 1983 treballava a la SAFA i quan sortia venia estones al bar a ajudar la família.

4- Tot i perdre's una part de l'encant del barri, va ser una gran millora per tot Blanes, sobretot pensant en el trànsit que hi ha ara.

▲ Els Piteus des de l'aparcament del passeig de Mar. 1982 c. Fons Ajuntament de Blanes

Fina Julià Sabio

- 1- Hi tinc molts records de la meua infantesa perquè vivia en una de les cases afectades per l'enderroc dels Piteus. De petita, amb els pares, des del terrat de casa saltàvem als Piteus i hi anàvem a buscar cargols, espàrrecs, fonoll, figues de moro, mores..., a recollir ginesta i també unes floretes liles que anomenàvem "conillets". A la penya també trobàvem pixaconills, però aquestes flors no les agafàvem perquè deien que si les tocaves et pixaries al llit. També recordo que dalt de la penya hi havia les restes d'una mena de fortí del qual es veia ben bé la forma del forat on en el seu moment devia haver-hi una entrada. Amb les amiguetes veïnes a l'estiu intentàvem pujar als Piteus per la banda on hi havia l'entrada del Dàncing El Drac, però sempre ens feia mitja por pel risc de relliscar i caure. No ho vam aconseguir, però era la nostra gran proesa i aventura de les tardes d'estiu, d'aquelles tardes que teníem tot el temps del món.
- 2- A casa vam tenir un gran sentiment de nostàlgia perquè ens arrancaven un tros que formava part del territori natural i feréstec més proper, i també d'incertesa i d'inseguretat perquè casa nostra va quedar oberta i apuntalada durant les obres. No sabíem com quedaria. Resultava perillós per a nosaltres -per l'estructura de casa dels pares- una obra d'aquesta envergadura. Els meus pares van tenir reunions amb l'alcaldeessa Maria Dolors Oms i els va tranquil·litzar i assegurar que tot quedaria bé. Recordo que el tracte de l'alcaldeessa amb tots els veïns afectats sempre va ser exquisit.
- 3- No, però recordo les manifestacions amb les pancartes "Salvem els Piteus", davant les cases velles que es trobaven arran de la penya, però pensàvem que tot estava dat i beneït. Aquestes cases baixes i ja llavors força velles, on vivien algunes famílies amigues nostres, van ser enderrocades totalment i van haver d'anar a viure a un altre lloc. També recordo que en els baixos d'una d'aquestes cases una família d'un altre barri de Blanes hi tenia un local a la temporada d'estiu on llogaven bicicletes i venien gelats boníssims, "de corte", que en dèiem en aquella època. Encara és l'hora que quan em trobo amb unes "nenes" que van haver de marxar d'allà (ara ja tenim més de seixanta anys) recordem quan jugàvem a la platja i arran dels Piteus: la Penya per a nosaltres.
- 4- Després de tot plegat, reconec que el passeig de la Marina que va quedar per connectar el centre de Blanes amb la zona de l'escola de la Vila i els barris del Racó d'en Portes i dels Pins va ser una gran millora d'urbanisme. També va servir per desembussar el trànsit que pujava pel carrer s'Auguer i baixava pel carrer Méndez Núñez, on feina tenien els autobusos o camions per passar-hi.

Jaume Sagrera

- 1- Va ser un impacte molt important per Blanes. L'enderroc de les cases va tenir molta repercussió i no era fàcil portar-lo a terme, perquè va haver-hi molta oposició per part d'un grup que es varen anomenar "Salvem els Piteus".
- 2- No estava acostumat a un projecte tan important, se'n parlava molt però no creia que podria portar-se a la pràctica, com va passar.
- 3- Als anys vuitanta formava part de Convergència Democràtica de Catalunya, presidia la Junta del pessebre de Ca la Guidó i era president de l'Associació Pessebrista, era membre de Càritas Interparroquial i l'any 1983 soc escollit regidor de l'Ajuntament per CiU i president de l'Associació de Veïns de Mont-Ferrant.
- 4- La meva opinió és positiva. No sé si hi havia una altra solució. El que és clar és que enderrocar els Piteus va servir perquè el centre de Blanes i els Pins quedessin més units. A més, el passeig de la Marina ha donat més vida a tota la zona i la possibilitat de millorar la relació que tenia el veïnat amb el centre. Ara tots podem gaudir d'un llarg passeig, la prova està que moltíssima gent de tot arreu hi va a caminar cada dia.

Maria del Vilar González

- 1- El record que tinc de la penya dels Piteus és el d'un racó singular en una de les zones de tradició marinera per excel·lència de Blanes i que amb sa Palomera, la Penya, el Convent i el Castell de Sant Joan formen part de la imatge del Blanes de sempre i d'allò que crec que identifica més la nostra Vila. Quan vaig començar a estudiar història i a interessar-me per la geografia i la història del meu poble vaig ser més conscient de la importància d'aquest indret considerat com l'inici de la Costa Brava. També perquè per la continuïtat que antigament tenia amb la penya era previsible que hi haguessin restes antigues associades als orígens de Blanda (Tot i que, en la prospecció que es va fer, a corre cuita, abans que s'enderroquessin els Piteus, dirigida per Francesc Burjachs, les úniques restes que es van trobar van ser de l'època medieval. De totes maneres, no es pot descartar que hi haguessin restes més antigues).
- 2- La meva postura va ser combativa. Estava totalment en contra del seu enderroc. S'ha de tenir en compte que no només es va enderrocar el turó, sinó també algunes cases i que en el projecte el que estava projectat era, segons posava literalment, una "via ràpida". En cap cas em semblava justificable enderrocar un racó tan nostre per construir una via ràpida per accedir al centre del poble. Aquells que defensaven el projecte consideraven que era necessari fer un vial que pogués absorbir més circulació per connectar els Pins amb el centre de Blanes, ja que l'enllaç per S'Auguer i Méndez Núñez era ineficient. És cert que

S'Auguer era un carrer complicat per absorbir molt de trànsit, però s'haurien pogut trobar d'altres solucions, per exemple, una xarxa d'autobusos urbans ràpida i regular (tipus llançadora) que permetés una connexió àgil entre tots els barris i el centre de Blanes i que fes innecessari que els vehicles, tant els dels veïns com els dels turistes i visitants, haguessin d'entrar al centre. A més a més, la circulació s'estrangula sempre al passeig Cortils i Vieta i al carrer Ample. I, en tot cas, el nucli antic dels pobles sempre és millor preservar-lo com a un espai de vianants de passeig, comerç i gaudi dels locals i visitants.

- 3- Sí, formava part de l'Associació Cultural de Blanes, que era una agrupació de gent jove formada per diferents grups que tocaven àmbits culturals i de participació ciutadana diferents. Va ser l'associació que després va editar Els Piteus.
- 4- Continuo pensant que va ser un error. Blanes ha perdut un dels llocs que li donava més identitat. El que era un dels barris més singulars, que representava l'essència marinera del Blanes antic, s'ha convertit en una zona d'oci dedicada especialment a la restauració. Sincerament, no hi sé veure els beneficis que aquesta obra ha aportat a Blanes. Al contrari, només hi veig conseqüències negatives: més trànsit, més contaminació i els mateixos embussos que abans. També més problemes amb els temporals de mar i les llevantades, entre d'altres raons, a causa de la reducció de la platja que es va fer amb la construcció de la carretera. Crec que hauríem d'haver mantingut aquest racó de Blanes com estava i ara gaudiríem, nosaltres i tots aquells que visiten el nostre poble, d'un lloc singular, especial, que simbolitzaria l'essència marinera del Blanes antic. I hauríem preservat el portal de la Costa Brava amb tota la seva identitat: mar, i petits turonets rocallosos arran de la costa.

▲ Aspecte del racó dels Piteus a principi del segle XX. Autor desconegut (AMBL)

02 Els bungalows dels alemanys.

Testimoni d'un paradís perdut

per Susanna Subías-Auswitz

Amb aquest article vull donar testimoni de l'inici de la urbanització de la zona de s'Abanell, que proposava un model de baix impacte ambiental i paisatgístic, però que lamentablement no va arrelar més enllà de la dècada de 1960.

He centrat el meu relat sobretot en un dels nuclis més desconeguts per la població blanenca: els bungalows dels Pins, situats a l'illa delimitada actualment pel passeig de s'Abanell i els carrers Ignasi Iglesias, Josep Maria Poblet i Mercè Rodoreda, on vaig viure els quatre primers anys de la meua vida. Aquestes petites cases d'estiueig es van construir al principi dels anys seixanta i encara es mantenen, tot i que la voràgine constructora iniciada la dècada de 1970 i desfermada a partir dels anys vuitanta les ha ofegat entre grans blocs d'apartaments i hotels.

▲ La zona de s'Abanell el 1967 a l'esquerra, i el 2022 a la dreta. A la primera foto es distingeixen els bungalows a l'esquerra, i el Park Hotel, l'hotel Stella Maris i la pensió Viena Mar a la dreta. Ortofotos de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya-ICGC.

Els inicis

Amb la inauguració del Park Hotel (1958) i la posada en marxa de la construcció dels bungalows dos anys després, es va iniciar la urbanització dels Pins arran de la platja de s'Abanell, amb una perspectiva de respecte envers l'entorn i el territori.

L'hotel tenia unes dimensions reduïdes i, alhora, una àmplia zona de jardins sota els pins ocupava la major part del terreny.

Va ser un allotjament emblemàtic durant quatre dècades, fins que va sucumbir a la pressió urbanística: el 2001 va ser enderrocat per construir-hi cinc enormes blocs d'apartaments.

▲ Vista aèria del Park Hotel (fullet publicitari)

En segona línia, darrere d'aquell complex enjardinat, el 1962 s'hi va obrir un supermercat, convertit dos anys més tard en restaurant i el 1967 en l'hotel Stella Maris, encara actiu. Els estiuejants també podien allotjar-se a la pensió Viena Mar, que fa dècades es va transformar en apartaments.

Entre el Park Hotel i el barri dels Pins només hi havia el càmping S'Abanell, inaugurat el 1955, el primer tipus d'establiment turístic de la zona i un dels capdavaners de tot l'estat espanyol.

Posteriorment van obrir, també a la franja costanera, el càmping Blanes (1960), el Bella Terra (1962), el Voramar (1963) i El Pinar (1960). A l'interior (actual carrer Cristòfol Colom) hi havia el càmping La Masia (1959) i, sobre terreny agrícola, els càmpings Roca (1962), Solmar (1969), Cavall de Mar (1970) i Blanc (2003).

S'ha de tenir en compte que l'accés a aquesta zona turística estava sense pavimentar i que per la banda de mar ni tan sols s'hi arribava amb vehicles de quatre rodes perquè la major part del traçat era de sorra. Aleshores, l'actual avinguda Vila de Madrid era un camí ple d'esvorancs per on els terrassans accedien als horts de la Tordera.

La construcció dels bungalows

L'edificació va començar el 1960 amb els bungalows de la façana marítima, segons es dedueix de les actes de la Comissió Permanent de l'Ajuntament de Blanes, que reflecteixen la concessió de les corresponents llicències d'obres al promotor, l'alemany Heinz Koch. Dissortadament no s'han conservat els documents que permetrien identificar l'arquitecte que els va projectar.

▲ Bungalows en construcció (1962). Fotos: Rolf Auswitz.

◀ Estructura de la urbanització. Imatge actual del cadastre.

▲ Bungalou amb teulada d'un sol vessant (1962). Foto: Rolf Auswitz.

Els bungalows es van construir a tongades de cinc, fins a 26 unitats¹, i les obres no van acabar fins al 1963. Cal destacar la disparitat de les dimensions dels terrenys respectius, que oscil·len entre els 220 m² i els 380 m².

La urbanització és una illa amb tres fronts: un de marítim amb sis bungalows (a la dreta del croquis) i dos de paral·lels amb vuit i dotze bungalows respectivament, separats per un passatge central que té una sortida a la platja només per a vianants. Aquests fronts paral·lels tenen dues línies de bungalows cadascun, una que mira cap al passatge i l'altra cap als carrers adjacents. L'estructura original encara es manté, tot i que algunes cases han estat ampliades.

El perfil arquitectònic dels bungalows era força senzill, amb un estil en què es poden trobar resonàncies dels xalets de cap de setmana dissenyats als anys trenta per Josep Lluís Sert i Josep Torres Clavé al Garraf², per les línies rectes i la combinació de superfícies blanques amb elements empedrats.

Els bungalows es varen edificar seguint dos models diferents: els cinc primers tenien la teulada

▲ La platja de s'Abanell a principis dels anys seixanta, amb els bungalows a l'esquerra i el Park Hotel al centre.
Foto: Ines Wegge-Schatz.

d'un sol vessant i s'hi accedia per un camí a tocar de la platja. La resta tenia la coberta a dues aigües i la superfície de les parcel·les corresponents era una mica més gran.

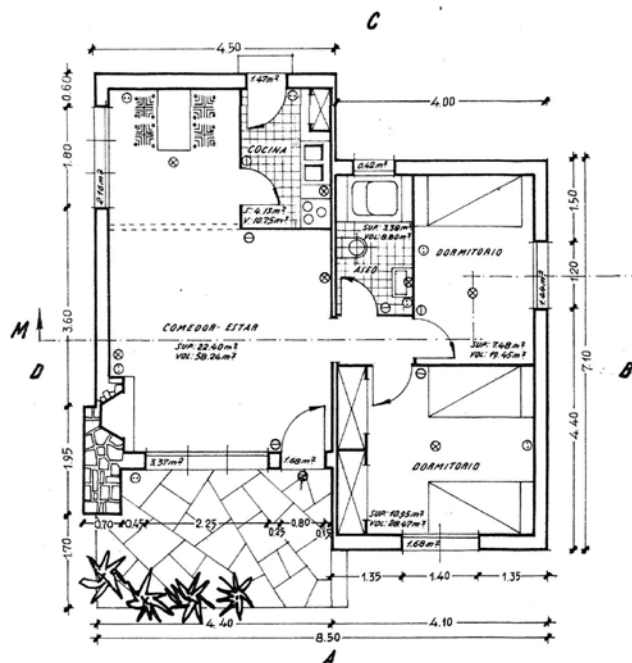

▲ Bungalou amb teulada d'un sol vessant (1962).
Foto: Rolf Auswitz.

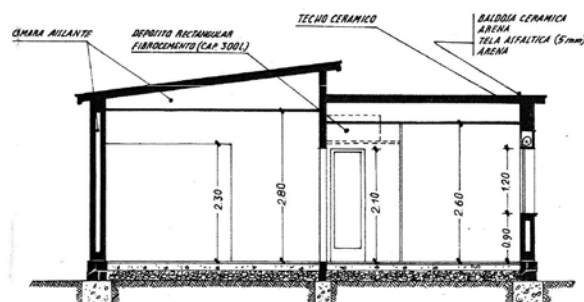
Però cal assenyalar que el cinquè, propietat del promotor, disposava d'un terreny encara més extens. A més a més, al xamfrà contigu a aquest bungalou hi havia un pinar que el separava de la platja i que va restar obert durant molts anys, fins que amb la urbanització viària de la zona l'actual propietari el va incorporar a la finca.

▲ Bungalou amb coberta a dues aigües (1962).
Foto: Rolf Auswitz.

▲ Planta dels bungalows de dues aigües (còpia d'un plànol original cedit per cortesia dels veïns dels bungalows).

▲ Secció transversal

La planta original dels bungalows era de 60 m², amb cuina, lavabo, dues habitacions, i una sala menjador, amb foc a terra i xemeneia, com es pot veure a les imatges d'un dels pocs plànols conservats. Tenien dues entrades: la principal directament a la sala, i l'auxiliar per la cuina. A més a més, cadascun disposava de pou d'aigua i de fossa sèptica amb pou mort. La fonamentació dels bungalows era superficial, directament damunt del terra sorrenc sobre una base de blocs de pedra.

Al voltant del perímetre de cada parcel·la es va alçar una tanca molt baixa amb una portella a la part davantera i un pas per a vehicles. En aquest espai delimitat de mica en mica es van arranjar jardins, tot i que ben aviat alguns propietaris hi van construir garatges, dutxes exteriors i annexos diversos.

Avui els bungalows han passat als hereus dels propietaris originals o han estat venuts, i alguns han esdevingut residències permanents.

Memòria d'un paradís

Acabaven de descarregar del camió que els havia dut des de Barcelona el minso aixovar de què disposaven: un sofà·llit, una taula, dues cadires i la resta de pertinences. Era l'1 de juliol de 1962. Els meus pares, en Perfecto Subías Armengol i l'Helga Auswitz Joost, i el petit Joaquim, que tot just tenia un any, iniciaven una nova vida a Blanes a la incipient urbanització coneguda popularment com els bungalows dels alemanys.

▲ Els meus pares davant de la caseta construïda el 1962. Autor desconegut.

El pare havia nascut a Lascellas (Osca) el 1936 i des dels 16 anys treballava a la seu del Banc Central a Barcelona, on va conèixer la mare, nascuda el 1934 a Kiel (Alemanya). A través d'uns veïns dels meus avis materns, els meus pares es van assabentar que s'estava construint la urbanització i que calia algú que s'encarregués durant tot l'any de la vigilància, neteja i reparacions dels bungalows i del manteniment dels jardins. L'avinentsa els va engrescar: es van posar en contacte amb el promotor i el juny de 1962 van concertar una entrevista per acordar els termes del contracte.

A més a més, com que la major part de bungalows es va vendre directament a Alemanya i els propietaris no estaven familiaritzats amb la llengua local ni amb la normativa vigent, la mare i el pare, que parlaven alemany, van poder fer d'intermediaris en tràmits com ara la contractació dels subministraments i l'adquisició del mobiliari.

L'acord incloïa també la cessió d'un habitatge de vint metres quadrats, construït al recinte d'un dels bungalows, amb lavabo, cuina i una sala. Amb aquest espai tan reduït, la pineda i el seu entorn van esdevenir una part més de la nostra petita llar.

Quan vaig néixer, el 1964, a la caseta s'hi va afegir una planta que servia de dormitori amb un petit balcó i hi vam viure fins al 1969. D'aleshores ençà s'ha utilitzat com a traster i magatzem d'eines i actualment presenta un aspecte llastimós.

A la platja de davant dels bungalows alguns pescadors hi tenien avarades les barques i el pare havia anat sovint de matinada a tirar l'art al lla-gut d'en Saraco³. A més a més, per completar els ingressos familiars, durant els mesos d'estiu els pares oferien als residents begudes que adquirien a Can Solé, i pa. El pare també va tre-

▲ Caseta amb la planta afegida el 1964. Autor desconegut.

ballar un parell de temporades com a cambrer a l'emblemàtic restaurant i local d'oci nocturn La Gavina, inaugurat el 1963.

Entre la primavera i la tardor alguns propietaris llogaven el bungalou quan no en feien ús, inicialment a través de l'automòbil club alemany (ADAC). Posteriorment, en obtenir el títol d'administrador de finques i col·legiar-se, el pare també gestionava els lloguers de temporada. La meva mare, gran amant de l'òpera, explicava amb delit que l'abril de 1965 hi va passar les va-

cances el baríton alemany Hermann Prey (1929-1998), de molt de renom en aquella època.

Els alemanys que encara ara estiuegen als bungalows recorden amb nostàlgia els primers anys, quan tothom es coneixia, gaudien de la calma i el contacte directe amb la natura, i compartien també un estil de vida relaxat, lluny de compromisos socials i laborals.

Quan els darrers estiuejants se n'anaven, la nostra vida als bungalows esdevenia molt so-

▲ La nevada del 24 de desembre de 1962 als bungalows. Foto: P. Subías.

litària i l'aïllament es feia més palès, sobretot a l'hivern. Els meus pares no van oblidar mai com, davant del perill de desbordament de la Tordera per les pluges torrencials del 12 d'octubre de 1962, es van haver de refugiar a corre-cuita amb el meu germà al primer pis del Park Hotel, però afortunadament les inundacions no hi van arribar. La nit de Nadal del mateix any els va sorprendre una forta nevada que va cobrir de blanc els bungalows i part de la platja.

Passàvem els vespres de tardor i d'hivern vora l'estufa de llenya enmig d'una calma absoluta que trencava només de tant en tant la visita de la parella de la Guàrdia Civil, quan feia la ronda per la platja de s'Abanell fins a la punta de la Tordera. Els guàrdies disposaven de dues garites de vigilància: una davant del Park Hotel i l'altra ran de la desembocadura del riu, però les nits més fredes s'aturaven a ca nostra per escalfar-se i fer petar la xerrada. Els records més feliços de la meua infantesa estan lligats a la platja, els bungalows i les pinedes que els envoltaven. Els dies compartits amb la mainada dels estiuejants en aquests espais eren una font contínua de jocs i descobertes.

Al sorral de davant de la Torre s'Abanell hi havia una barca abandonada que va ser un dels escenaris preferits de les nostres aventures, fins que una nit de Sant Joan de mitjan dels anys setanta uns brètols hi van calar foc i va quedar reduïda a cendres.

▲ El llagut abandonat. Autor desconegut.

Com que en aquell temps els càmpings de primera línia de la costa encara no tenien tanques perimetrals permanents, sinó que tan sols col·locaven canyissos durant la temporada d'estiueig, la resta de l'any podíem fer el recorregut fins a la Tordera sota els pins.

Arran de mar les pinedes tenien poca vegetació, sobretot fonoll marí, estepes i caps d'ase esparsos, i deliciosos pinatells a la tardor. En canvi, a l'interior hi havia una zona de pins més joves, amb un sotabosc força atapeït. També tinc ben present la diversitat de la fauna, igualment avui extingida: espiadimonis, granotes, gripaus, sargantanes, llangardaixos, eriçons, mussols, puputs...

Encara ara alguns d'aquells infants, que ja hem tombat la cinquantena, compartim la sensació

▲ El meu pare a la Torre s'Abanell, amb els bungalows al darrere (1968). Autor desconegut.

de llibertat i de placidesa que ens proporcionava l'amplitud i la bellesa d'aquests indrets, pràcticament desapareguts.

▲ Rètol amb què s'anunciava la venda de bungalows al camí d'accés, l'actual avinguda Vila de Madrid (1962). Autor desconegut.

▲ La platja de s'Abanell l'any 1955. Foto: Josepet Romani.

▲ La platja de s'Abanell a principis dels anys setanta entre els Pins i l'edifici Las Palmeras. Autor desconegut (targeta postal).

La degradació urbanística

Entre el 1965 i el 1971 es van construir els blocs d'apartaments de l'illa urbana entre els Pins i el càmping S'Abanell, amb els edificis Pins-surmer i Nautilus. Així es va iniciar una proposta urbanística molt diferent, allunyada d'aquella primera, molt més sostenible quant a la qualitat del medi i del paisatge.

El 1967 es va projectar la Torre s'Abanell, a la segona línia de la costa. Va ser la primera edi-

ficació de 10 pisos entre els bungalows i la Tordera, on va restar aïllada fins a principis dels anys setanta, quan es va produir el boom de les construccions a la façana marítima amb els blocs Condal i Las Palmeras, alçats entre els bungalows i el Park Hotel, davant de l'hotel Boix Mar (1971).

La Torre s'Abanell presenta la particularitat d'una planta en forma d'Y, amb tres pisos per replà (un a cada branca), i dos ascensors i l'escala a la intersecció.

▲ La Torre s'Abanell des dels bungalows. Autor desconegut.

Aquesta estructura permet que tots els espais de cada apartament tinguin finestres exteriors i tots els balcons a partir del tercer pis, vistes al mar.

El promotor va oferir la feina de vendre'n els pisos al pare, que d'aquesta manera va poder pagar l'entrada del 1A, on ens vam instal·lar el 1969, i els pares hi van residir la resta de la seva vida. Els primers propietaris van ser blanencs i barcelonins, però dues terceres parts dels pisos eren propietat d'estrangers, sobretot alemanys, i gairebé tothom destinava els apartaments a residència d'estiueig o de cap de setmana. Ara corresponen majoritàriament a segon habitatge o a domicili habitual.

Al començament dels anys vuitanta es van fer les obres del passeig marítim i va esclatar una nova febre immobiliària, amb la construcció

d'hotels, blocs de pisos i apartaments fins a ben entrat el segle XXI.

La platja de s'Abanell va quedar força reduïda per l'amplària desmesurada del passeig, que es va plantar directament damunt la sorra i sense tenir prou en compte el funcionament dels sistemes naturals, amb les ben conegudes conseqüències per a les arque municipals cada vegada que els temporals se n'enduen una bona part, com va exposar molt detalladament l'Isidre Serra i Cervantes en un article publicat al número 1 de la revista Blanda (1998)⁴.

De les immenses pinedes que s'havien plantat a inicis del segle XX damunt d'una zona de dunes, només en resten les dels càmpings, els bungalows i algun petit reducte aïllat. I de l'espectacular platja amb prou feines en queda el record.

▲ L'únic bungalow actualment desaparegut: el 2000 el nou propietari el va enderrocar i hi va alçar un habitatge de dues plantes.
Foto: Sens.

▲ Blanes a principis dels anys seixanta. Autor desconegut (targeta postal).

Per concloure, m'agradaria recalcar que aquesta no pretén ser només la crònica d'un valuós entorn natural malmès, sinó sobretot una reflexió sobre la pèrdua d'una oportunitat única per a Blanes: la de promoure una oferta turística de gran qualitat i alta sostenibilitat social, econòmica, cultural i ambiental a la platja de s'Abanell. Tant de bo que aquesta aportació serveixi com a toc d'atenció perquè, si en aquesta privilegiada vila queda res per salvar de l'avarícia "cimentadora", siguem a temps de reaccionar i no tornem a caure en els mateixos desencerts.

Quant als bungalows, la singularitat arquitectònica d'aquestes petites edificacions certament els hauria de fer dignes no només de reconeixement,

sinó també de protecció com a element distintiu del patrimoni urbanístic de Blanes.

Finalment, vull que aquest modest relat sigui també un homenatge a aquells pioners que varen saber reconèixer i valorar l'extraordinari atractiu turístic d'un entorn excepcional sense destruir-lo.

Agraïments

Jordi Darder, Ricard Darder, Ignasi Gironès, Josep Maymó, Àngela Sagrera, Marietta Schmitt, Montserrat Sola, Manel Teodoro, Ines Wegge-Schatz, Jutta Welskopf i tot l'equip de l'Arxiu Municipal de Blanes.

Notes

¹ Només s'han trobat les notes de concessió i els rebuts de pagament corresponents a les llicències d'obres de 15 bungalows.

² Als anys seixanta es va recuperar el llenguatge dels arquitectes més representatius del GATCPAC, especialment Josep Lluís Sert, Josep Torres Clavé, José Antonio Coderch o Francesc Mitjans. També hi hagué influències dels mestres nòrdics Alvar Aalto o Jacobsen en arquitectes com ara Josep Maria Sostres.

³ Motiu pel qual era conegut el pescador Plàcid Miralpeix.

⁴ La problemàtica derivada dels temporals marítims de la vila de Blanes. Vegeu també: Sagristà Soler, Enric et alii: La platja de Blanes i el delta de la Tordera. Passat, present i futur. CEAB-CSIC/AMBL, 2017; Sardá, Rafael et alii: Erosión en las playas y gestión desintegrada: la problemática actual de la playa de s'Abanell (Capítulo 3 libro playas.pdf); Torrecilla Domínguez, Alejandra. «Causas de l'erosió de la platja de s'Abanell (Blanes)». Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos, 2020, Vol. 51, p. 579-590, <https://racocat/index.php/AnnalsEmpordanesos/article/view/378201>; i Teodoro, Manel: Una platja a contracorrent (<https://historiesdemar.org/2015/03/02/sabanell-una-platja-a-contracorrent/>).

03 El Centre de Formació d'Adults Es Piteus

per Josep Muñoz

Antecedents

És una dada curiosa, la primera vegada que hem trobat que es menciona la formació d'adults a Blanes és en una acta de Ple de l'Ajuntament de Blanes del 9 de febrer de 1873, on consta que Pedro Fortuny proposa crear una escola d'adults. L'Ajuntament acorda demanar pressupost per crear-la, però els infants eren prioritaris i pocs anys després s'inicia la construcció d'una nova escola municipal, la qual més endavant seria coneguda com el Col·legi Públic "de la Vila" i que va inaugurar-se a primera línia de la platja l'any 1925.

Durant tot el segle XX a Blanes hi ha diferents iniciatives artístiques, culturals i voluntariats diversos, com ara les conferències formatives al Centre Catòlic, al Casino, a la Casa del Poble...o l'Esbart Joaquim Ruyra. Cap al final de la dictadura, cal fer esment d'unes religioses que, amb la seva bicicleta, anaven als diferents barris a fer classes rudimentàries d'alfabetització, lectura, cuina, costura, promoció humana... Els barris anaven creixent a mesura que naixien els fills de moltes famílies joves vingudes de diferents indrets de l'Estat com a conseqüència del creixement de la fàbrica tèxtil SAFA. Aquesta

empresa arribà a tenir una plantilla de més de tres mil treballadors a la dècada dels 60.

L'experiència més específica en el camp de l'educació per a adults a Blanes comença amb unes classes nocturnes d'alfabetització impartides per mestres de manera voluntària, entre els anys 1975 i 1979, a partir de l'ampliació de les experiències a Girona –Salt, que va suposar el Pla d'Ajut signat entre la Diputació de Girona i els ajuntaments de les principals poblacions de les comarques gironines. Podem mencionar, entre altres mestres voluntaris, la M. Àngels de la Plantera, en Josep Bota, en Joan Sureda i l'Anselmo Sanjuan.

Inici oficial

Veient que la necessitat d'una formació instrumental i bàsica per a la població de Blanes és una realitat, l'Ajuntament crea l'Escola d'Adults Municipal l'any **1979** als locals de les associacions de veïns de Quatre Vents i de la Plantera, amb dos mestres contractats per l'Ajuntament.

Un d'ells, en Miquel Blanch, ens explica que

◀ L'Escola d'Adults de Blanes, als Piteus, al carrer Mirador de S'Auguer. Avui dia, la penya i aquestes cases ja no existeixen. 1982 c. Fons Ajuntament de Blanes (AMBL)

des de bon començament els mestres van “trepitjar el terreny”: van establir relacions amb els barris mitjançant les associacions de veïns (procuraven anar a moltes de les seves reunions) i fins i tot s’anunciaven amb cotxe i megàfon i van fer una bona feina porta a porta, informant i oferint els serveis que la nova escola posava a disposició de les persones interessades.

I així va començar el primer curs amb 63 alumnes repartits entre els nivells d’Alfabetització, de Certificat d’Escolaritat i de Graduat Escolar. Cal destacar també la implicació dels regidors d’Ensenyament dels primers ajuntaments democràtics de Blanes, la Teresa Gelpí (que anys després va formar part de l’equip de mestres de l’escola) i en Paco Vargas (que va ser també alumne de l’escola i membre actiu de l’Associació de Veïns de Quatre Vents, una de les seues que ha tingut l’Escola d’Adults)

En Pere Medina, alumne de la primera promoció que va obtenir el Graduat Escolar el curs 1980-81 a l’escola, ens explica les dificultats i els pocs mitjans inicials amb què comptava l’escola. Explica que fins i tot l’estufa l’havien de portar els alumnes. Però guarda un gran record de la qualitat humana dels mestres i afirma que *qui tenia voluntat, aprenia molt*. Ell, com molts d’altres, van aprendre el català i van ampliar els coneixements de les matemàtiques, socials i naturals a l’Escola d’Adults.

En Paco Vargas i la seva dona Ana ens descriuen l’emoció de les persones quan aprenien a llegir i escriure, el fet de poder entendre tots els cartells quan anaven per la carretera, quan es movien per una ciutat o bé la satisfacció de poder escriure cartes als seus familiars.

L’any 1983 l’Escola d’Adults deixa de tenir titularitat municipal i passa a dependre del Departament d’Ensenyament. L’any següent, amb el Decret d’Educació Compensatòria,

▲ L’Escola al local del barri de Quatre Vents.
Col·lecció Josep Muñoz.

passa a tenir quatre mestres d’EGB: dos per a formació d’adults i dos per al programa d’educació compensatòria del MEC (Ministerio de Educación y Ciencia). En el curs 1983-1984 són matriculats un total de 122 alumnes. Administrativament, l’Escola d’Adults és una aula-extensió d’un col·legi d’EGB del qual depèn (els 4 mestres pertanyen al Claustre del col·legi públic Joaquim Ruyra).

Explica en Josep Borrell, mestre d’aquella època, que el pressupost de l’escola era molt petit i que l’assignació solia arribar tard: *els mestres avançaven amb diners propis la despesa de fotocòpies i material fins que arribava l’assignació. Esperàvem pacientment que el director de “La Vila”, aleshores l’Eulogio Pérez, ens comunicqués que havien arribat els diners del Departament, diners que els mestres ja havien avançat.*

El nombre d’alumnes no deixa d’augmentar i, alhora, en va canviant el perfil: arriba a l’escola molta gent jove procedent del fracàs escolar. Aquest fet obliga a replantejar la metodologia de les classes, així com els materials utilitzats, la major part de “collita pròpia”, elaborats i confeccionats pels mateixos mestres.

A poc a poc es van clausurant les experiències de primers nivells que s'havien dut a terme als diferents barris (Valldolig, la Plantera, Ca la Guidó) per consolidar el centre del c/ Vila de Lloret, on s'imparteix tot el Graduat Escolar i també els nivells més baixos, i el barri de Quatre Vents, on es fan exclusivament els primers nivells des d'alfabetització fins a certificat.

En la mesura que s'estabilitza la situació: quantitat de mestres fixos, augment del nombre d'alumnes matriculats cada curs, definició del perfil de l'alumnat, locals propis..., es consoliden diferents materials per a tots els nivells, que cada curs s'avaluen i si convé es modifiquen en part. També s'incorpora com a activitat de curs la confecció d'una revista (un exemplar cada curs) i s'amplia l'oferta en el camp de l'ensenyament no reglat: xerrades, cinema fòrum, gimnàstica, tallers, sortides, activitats lúdiques.

Els deu primers anys 1979-1989

La directora Montse Garcia Peytivi, Piti, i el mestre Josep Borrell fan un resum d'aquests 10 primers anys de vida de l'escola

"...2000 persones han passat per l'escola, prop de 300 títols de Graduat Escolar, 60 de Certificat d'Escolaritat, s'han alfabetitzat al voltant de 300 persones. La seu central de l'escola ha canviat 3 cops de lloc (Mirador de s'Auguer, c/ Unió i Vila de Lloret) i hem obert locals a 5 barris diferents. Hem passat a la Conselleria de Benestar Social i hi ha incertesa sobre què comportarà... Prop de 50 persones (advocats, metges, magistrats, biòlegs, pintors, filòlegs...) han col·laborat amb nosaltres (conferències formatives, jornades....) així com nombroses entitats (associacions de veïns, clubs d'escacs, Institut Sa Palomera...). Totes elles han fet possible acostar-nos, no sempre amb la mateixa fortuna, a aquest ideal, aquest somni que ha marcat

la nostra actuació en aquests 10 anys de la nostra història: fer que l'Escola d'Adults sigui una escola oberta, participativa, arrelada a la població com a eina cultural i dinamitzadora de la població..."

D'Ensenyament a Benestar Social: Viatge d'anada i tornada.

El juny 1989 la formació d'adults passa a dependre de la Conselleria de Benestar Social. Això comporta la desvinculació de la nostra Aula del col·legi públic Joaquim Ruyra ("La Vila") del qual depenia. El curs 1989-1990 el nombre d'alumnes matriculats experimenta una notable disminució respecte del curs anterior (de 193 a 110), a causa del moment d'incertesa que viu la formació d'adults a Catalunya. Hi ha una sensació que aquesta formació, tot i la seva demostrada utilitat, no és ni molt menys una prioritat dels governs locals i autonòmics, i això genera manifestacions ciutadanes.

Denominació: Centre de Formació d'Adults Blanes.

Codi: 17007129.

Adreça: ctra. Vila de Lloret, 112, 17300 Blanes.

Municipi: Blanes.

Comarca: la Selva.

Instal·lacions: 3 aules, espai polivalent, sala de professors, secretaria i direcció, serveis higiènics.

Aula que es transforma en centre: Joaquim Ruyra.

L'1 de setembre de 1995 es publica al Diari Oficial de la Generalitat que l'Aula d'Adults de Blanes canvia d'estatus: deixa de ser una aula i es converteix en el Centre de Formació d'Adults de Blanes. Això comporta el nomenament d'un equip directiu de 3 membres (director, cap d'estudis i secretari), la constitució del primer Consell de Centre del CFA Blanes i l'assistència al Consell Escolar Municipal. El Centre té llavors

▲ Manifestació en defensa de l'educació d'adults. Plaça Sant Jaume .Barcelona. 1991. Col·lecció Josep Muñoz.

una matrícula de 215 alumnes i la mateixa dotació de professorat que l'any 1983: quatre mestres d'EGB (un amb plaça definitiva al CFA Blanes, un en comissió de serveis amb plaça definitiva a primària, un en any de pràctiques d'EGB i un mestre interí).

Amb la incorporació de la llengua estrangera com a assignatura obligatòria al Graduat Escolar durant el curs 1995-1996, el CFA Blanes es veu obligat a impartir dos idiomes: el francès, assumit per una mestra del Centre, i l'anglès, impartit per un mestre col·laborador pagat pel propi CFA (ambdós fins al juny 2000).

A partir d'aquest curs el nombre d'alumnes va augmentant: el local de Quatre Vents esdevé clarament insuficient i el de la Vila de Lloret s'ha de compartir amb altres ensenyaments i, a més a més, es troba en un extrem geogràfic de la població, lluny dels diferents barris.

A finals de segle, l'Ajuntament de Blanes cedeix un terreny a la Generalitat de Catalunya perquè el Departament de Benestar Social

promogui la construcció de nombrosos habitatges de protecció oficial. El projecte inicial preveia la ubicació d'un gran centre cívic que ocupés bona part dels baixos d'aquest edifici d'habitatges protegits. Sortosament, el govern de l'Ajuntament, especialment el regidor d'Ensenyament, en Salvador Pont, es va implicar a aprofitar aquest fet per reservar-ne una part per a una nova ubicació del CFA. Cal destacar la negociació que la regidora de Governació d'aquell govern, Susanna Sola, va dur a terme amb el Departament de Benestar i Família, amb l'assessorament dels tècnics Pep Pujol (cap dels Serveis Socials) i Laura Garcia (tècnica d'Educació), i l'exposició de les noves necessitats educatives de l'equip directiu d'aquell moment: la directora Anne Claire Champetier i la cap d'estudis Mariona Bargalló. L'objectiu era clar: aconseguir que part de l'espai que s'havia de destinar a aquest centre cívic servís per donar unes instal·lacions més dignes al Centre de Formació d'Adults Blanes (encara era aquest el seu nom oficial, tot i que ja s'havia acordat feia anys en claustre

▲ Tastets de cuina d'arreu del món. Col·lecció Josep Muñoz.

el nom d'Es Piteus). Finalment, tot i que l'edifici ja es trobava a la fase de construcció, els plànols inicials es van poder desdoblar per donar cabuda als dos equipaments tal com els coneixem ara : El Centre Cívic Can Borell i el CFA Blanes.

Això va permetre que a l'inici del curs 2002-2003 el centre pogués canviar a aquesta ubicació i estrenar noves d'instal·lacions. El CFA passa a anomenar-se oficialment *Es Piteus*.

Comença també la implantació dels tres nivells de GES (Graduat en Educació Secundària), i els cursos de preparació per a proves d'accés a cicles formatius de grau mitjà i grau superior. Per dur a terme aquesta formació s'incorporen al centre tres professors de secundària.

► Amb la samarreta Es Piteus. Col·lecció Josep Muñoz.

Aquest centre va ser inaugurat el 31 de gener de 2003 per la consellera de Benestar i Família, Irene Rigau i Oliver; la Dra. General de Formació d'Adults, Àngela Miquel i Anglarill; i l'alcalde de Blanes, Sr. Ramon Ramos i Argimon. El barri on està ubicat el nou centre és Can Borell, una zona amb una gran expansió immobiliària. Pel que fa al centre, el podem descriure com un edifici amb un equipament modern i unes infraestructures acollidores. Hi ha 8 aules, una de les quals és l'aula d'autoformació, la qual disposa d'una xarxa connectada a Internet amb 16 ordinadors. El material d'autoformació és en format digital (disc compacte, disquet,...) i fitxes. L'aula inclou una biblioteca, DVD i vídeos. El juny del 2003, 12 alumnes obtenen el Graduat en Educació Secundària. També van ser 12 els alumnes que formaren la primera promoció que va obtenir el Graduat Escolar el curs 1980-81.

El curs 2003-2004 ofereix la novetat que la formació d'adults es traspasa al Departament d'Educació. Aquesta novetat, juntament amb la major visibilitat dels nous equipaments i l'augment de la demanda fa que durant els següents cursos es produeixi un notable creixement del centre, amb matrícules que ja superen els 500 alumnes per curs.

En el curs 2005-2006 s'incorpora un professor de secundària de l'àmbit de comunicació i es comença a oferir el francès com a llengua estrangera.

En el curs 2006-2007 s'incorpora un professor de secundària de l'àmbit de matemàtiques, ciències i tecnologia i un altre de primària.

En el curs 2007-2008 s'incorpora un altre professor de secundària de l'àmbit de matemàtiques, ciències i tecnologia i dos de pri-

▲ Inauguració del Centre de Formació d'Adults Es Piteus amb la presència de les autoritats, entre altres, l'alcalde Ramon Ramos i la Consellera Irene Rigau. 2003. Col·lecció Josep Muñoz.

▲ Primera promoció Graduat Educació Secundària GESO 2000-2003. Col·lecció Josep Muñoz.

mària. El claustre de professors el formen 13 docents. Entre 2008 i 2023 la plantilla ha oscil·lat entre 11,5 i 13 docents.

Aquests nous locals i l'augment de plantilles van ser providencials per a l'absorció d'una part important de la gran demanda d'estudis que es va produir a partir del curs 2008-09. Centenars d'alumnes joves, del país i immigrants, que durant la bonança econòmica dels primers anys del nou mil·lenni van deixar els estudis bàsics perquè no eren necessaris per a obtenir una bona remuneració en l'àmbit de la construcció, van tornar al sistema educatiu quan la crisi del 2008 els va expulsar del món laboral. Aquests alumnes, sense el Graduat en Secundària o una formació professional mínima, havien de reorientar la seva formació acadèmica i laboral

cap a altres àmbits diferents del món de la construcció. Els alumnes immigrants havien de compaginar feines precàries amb una formació bàsica. I així, el curs 2010-11 podíem comptar 1100 alumnes a l'escola (a tall d'exemple, 5 grups plens de Graduat en Educació Secundària i 5 grups plens d'alumnes de preparació per a proves de grau mitjà i grau superior, tots amb 35 alumnes) i una llista d'espera de més de 300 alumnes en nivells de llengües i preparació per a proves. Alguns eren derivats a escoles municipals de poblacions veïnes i fins i tot a la mateixa Universitat de Girona, que també impartia aquests cursos de preparació.

Més tard, les decisions del Departament d'Educació (la de permetre l'accés directe a partir de qualsevol cicle formatiu de grau mitjà a

▲ La Carme amb dos alumnes. Col·lecció Josep Muñoz.

qualsevol cicle formatiu de grau superior, i la de potenciar altres itineraris i opcions d'obtenció del Graduat en Secundària) va fer disminuir la demanda d'aquests cursos. Si durant els cursos 2008 a 2015 la matrícula total va oscil·lar entre 800 i 1100 alumnes, a partir de 2016-17 fins avui la matrícula anual ha oscil·lat entre els 640 i 800 alumnes.

Podem dir, per tant, que més de 20.000 alumnes han rebut formació durant tota o una bona part del curs a les nostres aules des de 1979 i, com a mínim, una quantitat igual d'alumnes han rebut orientació o formació parcial durant el curs. Així, podem afirmar que han passat pel CFA més persones que els habitants actuals de Blanes (a la vora dels quaranta mil)

2002-2012 onze edicions dels "tastets"

Els "Tastets" de cuina d'arreu del món ha estat l'activitat més emblemàtica de l'escola. Comportava una gran participació de tot l'alumnat i professorat del centre. Els alumnes que volien preparaven un plat típic de la seva terra o del seu país per compartir en "tastets" amb la resta d'alumnes. El professorat amb alguns alumnes voluntaris decoraven tot el centre i preparaven la logística: 500 platets

▲ En Josep i en Miquel. 2004. Col·lecció Josep Muñoz.

petits, 500 forquilletes i culleretes, 30 metres d'estovalles... i tot el necessari perquè aquella tarda fos especial. El preu de cada tastet era 0,30 euros€a la primera edició i 0,50 euros€a la darrera. Amb aquests diners recollits es pagaven els ingredients als alumnes que havien preparat un plat. La nova normativa sobre manipulació d'aliments i el fet que aquesta activitat culinària es comencés a fer dins de les Jornades d'Entitats motivà la seva desaparició com a activitat de l'escola, després d'11 exitoses edicions.

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família
CFAES PITEUS

2ns. TASTETS

de cuina d'arreu del món

Divendres 21 de març de 2003
a partir de les 7 del vespre
al Centre de Formació d'Adults
Es Piteus
Carrer Alberes, núm 7

Organitza CFA Es Piteus
amb la col·laboració de l'Ajuntament de Blanes

Preu tastet : 0,30€

▲ Taulell d'anuncis del Centre. Col·lecció Josep Muñoz.

▲ Procedència (AMBL)

2020-21 la pandèmia global

Com a tot arreu, la pandèmia que sorprengué el món per la seva universalitat i virulència i que obligà a llargs períodes de confinament, forçà l'equip docent del centre a trobar formes de seguir en contacte amb els alumnes. En un primer moment, no hi havia directius clares des del Departament, més enllà que cada centre elaborés el seu propi pla d'obertura i mesures a prendre. Uns centres optaren pel correu electrònic, altres per fer vídeos i deixar classes gravades. El nostre centre fou dels primers a adquirir càmeres i implementar classes i reunions en temps real (*streaming*). Finalment, els Departaments d'Educació i Salut treballaren conjuntament en l'elaboració de successius protocols. També es va assignar a cada centre l'anomenat "referent Covid", una persona del Centre d'Atenció Primària que, juntament amb els equips directius, anaven seguint un per un tots els casos de Covid i prenien decisions sobre confinament d'un o més grups del centre. Les direccions van rebre un mòbil i una carta del Departament on es demanava que estiguessin sempre disponibles, també en cap de setmana, per fer aquest seguiment i registre de casos.

Al nostre centre, a més, hi havia la problemàtica que molts alumnes no tenien al seu abast un

ordinador i això es va solucionar parcialment utilitzant el canal social Telegram com a plataforma de continguts educatius i de contacte entre els alumnes i els docents.

La part positiva d'aquesta desgràcia fou que docents, alumnes i personal d'administració van adquirir destresa en comunicació digital i continuen utilitzant en alguns casos aquestes eines apreses durant la pandèmia.

2023: Situació actual i reptes de futur

El 2 de febrer vam celebrar els 20 anys de l'acte inaugural de les noves instal·lacions i vam convidar els protagonistes d'aquell fet, juntament amb l'alcalde i regidors actuals. Vam constatar com aquella escola nascuda amb condicions precàries i molta bona voluntat s'havia convertit en una escola potent, amb una oferta educativa variada i que culmina amb titulacions oficials reconegudes per l'administració. Mai li han faltat nous reptes a l'escola. Els darrers, l'acollida de moltes persones vingudes d'Ucraïna, fugint de la guerra, i darrerament, de Senegal. L'equivalència a efectes d'algunes oposicions del batxillerat i la superació de les proves d'accés a cicles

▲ Celebració dels 20 anys de les noves instal·lacions al carrer Alberes. 2023. Foto Ajuntament de Blanes.

formatius ha motivat una nova entrada de joves que volen ingressar a la funció pública, sobretot als cossos de seguretat.

El Centre de Formació d'Adults, en definitiva, ha passat per diferents etapes, però durant aquests 44 anys de vida sempre ha mantingut com a millors armes per fer front als nous reptes:

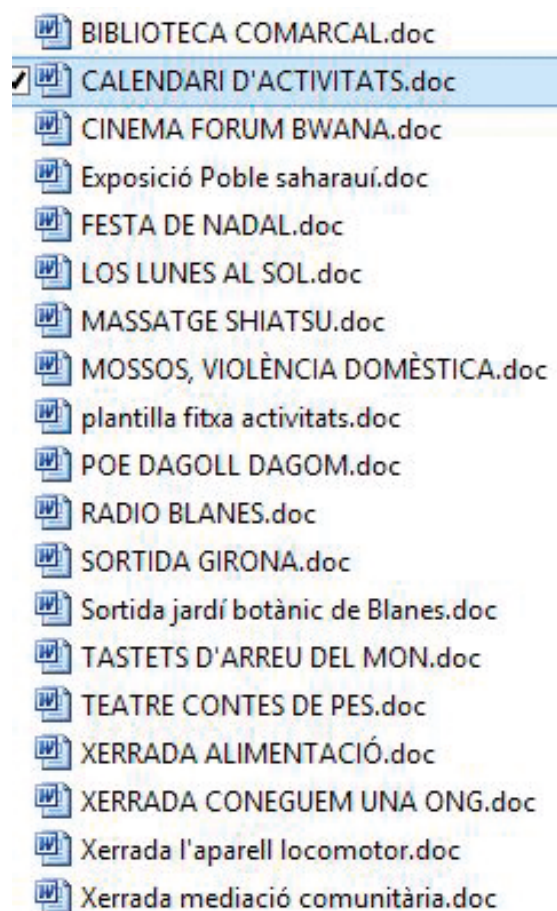
- L'ORIENTACIÓ PERSONALITZADA A CADA ALUMNE, tant si finalment es matricula al nostre centre com si s'acaba decidint per altres opcions. Mantenim tantes hores setmanals com docents formem el Claustre i durant tot el curs a aquesta important tasca.
- LA INTEGRACIÓ DELS NOUINGUTS A LA SOCIETAT BLANENCA I CATALANA I EL TREBALL AMB XARXA AMB ALTRES CENTRES EDUCATIUS I ENTITATS (Instituts, Càritas, Creu Roja, Consorci per a la Normalització Lingüística, Escola Oficial d'Idiomes...)
- LA COMPLEMENTACIÓ DE LES CLASSES ACADÈMIQUES AMB ALTRES ACTIVITATS FORMATIVES.

A la dreta (FOTO) tenim les activitats que es van fer el curs 2002-03, cadascuna amb la fitxa de proposta i la de valoració. El pas de Benestar i Família al Departament d'Educació va comportar una rigidesa més gran d'oferta educativa, que dificultava l'organització d'activitats. Tot i això, el

▲ Excursió al Jardí Botànic Marimurtra. 2003. Col·lecció Josep Muñoz.

centre sempre ha mantingut algunes activitats que, conservant la seva vessant formativa, contribueixen a la cohesió social i a la socialització entre els diferents alumnes i grups d'alumnes.

Annex 1 : Quadre de seus i direccions durant aquests 44 anys

CURSOS	SEUS PRINCIPALS DE L' ESCOLA D'ADULTS	DIRECCIÓ
1979-80	C/ Canigó (Quatre Vents) Antic Camp de Futbol	
1980-83	C/ Canigó (Quatre Vents) C/ Mirador de l'Auguer	Joan Gumbert Ribot
1983-85	C/ Unió (al costat de l'actual Arxiu Municipal, antiga FP) C/ Canigó (Quatre Vents)	Montse García ("Piti")
1986-2002	Ctra. Vila de Lloret, 112 C/ Canigó (Quatre Vents)	1986-00 Montse García ("Piti") 2000-02 Anne C. Champetier
Octubre 2002	C/ Alberes, 7	2002-feb 03 Anne C. Champetier feb-jul 2003 Joan Calvet jul 2003-juny 2020 Josep Godino juliol 2020- ... Josep Muñoz

Annex 2: Ensenyaments curs actual 2022-2023

Es Piteus **ELS NOSTRES ENSENYAMENTS**

GRADUAT D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA PER A PERSONES ADULTES

CURS D'ACCÉS A CF GRAU SUPERIOR
Equivalent 2n BTX en oposicions

CURS D'ACCÉS A LA UNIVERSITAT PER A MAJORS DE 25 I 45 ANYS

FORMACIÓ INSTRUMENTAL
FORMACIÓ INSTRUMENTAL 1
FORMACIÓ INSTRUMENTAL 2
FORMACIÓ INSTRUMENTAL 3
FORMACIÓ INSTRUMENTAL 4

Més de 40.000 alumnes ja s'han format amb nosaltres!

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

AYUNTAMENT DE BLANES

Es Piteus **ELS NOSTRES ENSENYAMENTS**

COMPETIC
COMPETIC 1 (Equivalent ACTIC inicial)
COMPETIC 2 (Equivalent ACTIC mitjà)
COMPETIC 3 (Equivalent ACTIC superior)

FRANCÈS
FRANCÈS 1 (Nivell A1)
FRANCÈS 2 (Nivell A2-1)
FRANCÈS 3 (Nivell A2-2)
Accés directe al nivell 3 de l'EOL

ANGLÈS
ANGLÈS 1 (Nivell A1)
ANGLÈS 2 (Nivell A2-1)
ANGLÈS 3 (Nivell A2-2)
Accés directe al nivell 3 de l'EOL

CATALÀ
CATALÀ 1 (Nivell A1)
CATALÀ 2 (Nivell A2)
CATALÀ 3 (Nivell B1)

ESPANYOL
CASTELLÀ 1 (Nivell A1)
CASTELLÀ 2 (Nivell A2)
CASTELLÀ 3 (Nivell B1)

CFA ES PITEUS
C/ de les Alberes, 7
17 300 - Blanes

CONTACTE:
972 35 09 18
agora.xtec.cat/cfa-espiteus
cfa-espiteus@xtec.cat

04 Jordi Isern Sagrera, vivències d'un constructor a Blanes

per Jordi Isern

Introducció

Vaig néixer el 15 d'abril de 1933, a Sant Feliu de Guíxols. El que havia de ser un dia d'alegria es va convertir en un dia de dol, perquè la meva mare va morir en el part. La meva infància i adolescència van estar marcades per la penúria econòmica, el treball i la guerra.

El meu avi tenia l'ofici de saurí i va aprendre a fer pous a França. A l'Armentera es guanyava bé la vida, però era un bala perduda i els diners li entraven per un costat i li sortien per l'altre. Amb el temps es va casar amb una vídua que ja tenia una filla que es deia Consuelo, i van tenir dos fills més: el meu pare, en Miquel, i el meu oncle, en Josep, amb tres anys de diferència. Com que el meu pare era el petit, li feia nosa, i va decidir portar-lo a un convent fins que va tenir 18 anys. Això en aquella època ho feien moltes famílies que no podien mantenir els fills, però en aquest cas va ser perquè no volien tenir-ne cura. Arribada aquesta edat, la família podia escollir entre emportar-se'l o deixar-lo allà i consagrar-lo frare. Al meu pare els frares ja li tenien la destinació triada: Santiago de Xile.

L'avi estava ben decidit de deixar-lo al convent, però la germanastra del pare, la Consuelo,

va intercedir i va convèncer l'avi d'anar-lo a buscar. Durant tot aquest temps el meu pare havia estat allà tancat i no sabia res de la vida de fora, però va poder estudiar i formar-se. Per tant, tenia molts coneixements i ben aviat va aprendre l'ofici de paleta, que era l'ofici que tenia el marit de la Consuelo. Com que va ser tan traumàtica la sortida del convent, el pare va decidir que havia de marxar de l'Armentera i es va establir a Sant Feliu de Guíxols. Allà va trobar el suport d'una família que el va ajudar i, al cap d'uns anys, es va casar amb la Maria, la filla única d'un home que regentava un *colmado*. D'aquesta unió vaig néixer jo, però -com ja he avançat- no vaig conèixer la mare perquè va morir en el part. Aquest tràngol va ser molt difícil per al pare i, al cap de poc temps, li van arreglar el casament amb la filla d'un fuster retirat, la Lluïsa, que va ser la que jo vaig tenir i conèixer com a mare. D'aquesta unió van néixer els meus dos germans, la Catalina i en Lluís.

Quan va esclatar la Guerra Civil jo tenia 3 anys i el meu germà en tenia un. El pare va haver d'anar al front i la família es va traslladar a l'Armentera, però jo em vaig quedar a viure amb els avis a Sant Feliu fins als 10 anys. Allà anava a una escola que en deien els germans i que ensenyaven molt bé, però quan vaig anar

▲ Fent el servei militar a l'Àfrica. 1955 c.
Fons Jordi Isern (AMBL)

a viure amb els pares a l'Armentera, en plena postguerra, l'escola era un calvari: només miraven pels rics i el sistema d'aprenentatge era pèssim. Sort que vam canviar de mestre i vaig poder estudiar fins als 19 anys, primer batxillerat i després comerç. A mi m'agradava molt estudiar i el meu pare es va sacrificar perquè jo pogués formar-me al màxim. Abans la gent pobre no tenia la possibilitat d'estudiar; això només podien fer-ho els fills dels rics, encara que fossin uns "borregos". El sistema de "tant tens, tant vals" era el que regia a la societat.

La meua infantesa a l'Armentera va ser de misèria: no hi havia aigua corrent a les cases (ens rentàvem al riu) i tampoc hi havia clavegueram: l'aigua bruta la tiràvem al carrer, que era de terra. Les nostres distraccions eren jugar prop del riu i ballar sardanes, boleros, valsos... A cada poble no podia faltar l'orquestra per la Festa Major.

El meu pare va tornar a casa molt abans que s'acabés la Guerra: es va escapar del front i es va amagar en unes quadres del soterrani de casa. Unes branques d'arbre que feien servir per al foc amagaven l'entrada de l'amagatall. De dia estava amagat -jo i el meu germà no ho sabíem- i de nit sortia del cau, menjava i dormia al llit.

Acabada la Guerra, el que no va morir o caure presoner va tornar a casa, i llavors el meu pare va sortir del soterrani. Durant un temps es va posar a treballar amb el seu cunyat, però ell tenia altres idees per guanyar-se la vida i es va comprar un taxi d'aquells que els viatgers van separats del xofer, en va treure la part dels viatgers i en el seu lloc hi va posar una caixa feta de fusta subjectada al xassís: ja tenia una camioneta per portar gènere. Així va ser com va començar a fer estraperlo amb el menjar. Aquesta feina era molt perillosa, perquè hi havia Guàrdia Civil pertot arreu. Si t'agafaven et prenién el menjar i les propietats, si en tenies. Vam tenir sort perquè mai no ens van enxampar. I parlo en plural perquè jo l'acompanyava amb la bicicleta: feia quilòmetres davant d'ell per avisar-lo si veia la Guàrdia Civil.

El meu pare era un esperit inquiet, molt intel·ligent i emprenedor. Quan l'estraperlo va deixar de ser un negoci, va plantar camps d'arròs, però no va deixar mai de fer de paleta i, quan jo vaig tornar de la mili, als 23 anys, vam treballar junts fins que em vaig casar, als 27. Mai no vaig cobrar una setmanada, tot quedava a casa. Els diners eren en un caixó i, si em feia falta alguna cosa, n'agafava. Les economies llavors eren familiars.

Als 21 anys i mig em va tocar d'anar a fer la mili a l'Àfrica: al Marroc espanyol que, per cert, es va independitzar d'Espanya essent jo allà, el 1956. Actualment, només queda Ceuta i Melilla de jurisdicció espanyola. Allà vaig fer molta amistat amb un noi d'Arbúcies, que em

▲ *El dia del meu casament amb Rosa Valent.*
Fons Jordi Isern (AMBL)

va portar a conèixer la que ha sigut la meva dona, la Rosa Valent, filla d'un mestre d'escola mallorquí que, vivint a Arbúcies, va demanar el trasllat a Blanes i es va establir en una casa del carrer de la travessia de la Salut. Ja se sap que la gent de les illes enyoren el mar, i el van venir a buscar a Blanes!

Després de la mili, em vaig posar a treballar amb el pare. No li agrairé mai prou que m'hagués ensenyat l'ofici de paleta. Sempre l'he admirat perquè em va ensenyar tot el que sé i es va sacrificar per mi en els moments més penosos. Formàvem una empresa familiar i treballàvem molt fent de paletes.

Va arribar el moment que la Rosa i jo ens vam voler casar i, al principi, vam anar a viure on jo tenia la feina, a l'Armentera, però a la Rosa li tirava viure amb els seus pares i les seves dues germanes, a Blanes, un poble molt més gran. Un dia la sogra em va dir que els familiars d'uns veïns volien fer-se una casa al carrer de l'Esperança i que buscaven un paleta. Aquesta va ser l'empenta que em va portar a Blanes l'octubre de 1961 i encara no me n'he mogut. Aquí he desenvolupat tota la meva vida professional i personal.

Els inicis a Blanes

Em vaig plantar pel meu compte a Blanes amb 5.000 pessetes que el meu pare em va donar, 5.000 més que la meva dona tenia estalviades de soltera de quan treballava i 10.000 pessetes que em van avançar els propietaris de la casa del carrer de l'Esperança. El capital humà amb què comptava eren dos nois joves que treballaven amb el pare i que va deixar que vinguessin amb mi, un home gran que vaig contractar, i jo mateix.

Al principi, com que els magatzemistes no em coneixien, havia de pagar al comptat tots els materials. Més endavant, ja no va caldre i pagava cada mes.

▲ *Retrat de joventut.* Fons Jordi Isern (AMBL)

De mica en mica em vaig anar introduint en el món de la construcció a Blanes: un magatzemista que treballava amb el pare es va instal·lar a Lloret, en Mercader, i un fabricant de bigues de Torroella de Montgrí que sempre havia servit al pare va muntar una fàbrica a Malgrat de Mar, en Fausto. Les bigues de les obres noves me les va proporcionar ell. En aquella època a Blanes hi va haver un esclat de la construcció i les fàbriques de bigues no donaven l'abast. Les bigues es fan amb ciment pòrtland, i necessiten tres setmanes de repòs abans de ser col·locades, però com que llavors hi havia tanta febre constructora, va sorgir un nou ciment que es deia Electroland, amb el qual les bigues es podien col·locar l'endemà de ser fetes. Aquesta classe de bigues ha portat molts fracassos (el drama de l'aluminosi!), però jo no en vaig gastar mai cap.

Vaig treballar moltíssim i vaig fer moltes obres, algunes de les quals a dia d'avui ja s'han enderrocats o s'han ajuntat amb altres per fer blocs més grans. Mai, des que vaig venir a treballar a Blanes, he fet menys de deu hores, quan no han sigut dotze o catorze. Els primers 10 anys no vaig conèixer un dia de festa; treballava fins i tot els diumenges al matí. Quan arribava a casa, em rentava, el plat a taula i a dinar, anar al cinema el diumenge a la tarda i a dormir. Era vida d'esclau, en part perquè hi va haver un esclat de feina, que s'havia de fer, i en part pel rendiment que se'n treia.

Al principi, la Rosa i jo els estius dormíem en una habitació que jo li havia fet a la casa que els pares tenien llogada a la travessia de la Salut, quan encara era soltera i cosia de sastressa. De fet, vivíem amb els seus pares. Passat l'estiu, llogàvem un pis i fins a l'estiu vinent. Així va ser fins que vam trobar un pis per a tot l'any. Val a dir que no vaig tenir pis de propietat fins a l'any 1970.

▲ La Rosa i jo a Blanes. Fons Jordi Isern (AMBL)

Els anys seixanta, el boom turístic

Des d'aquella primera obra del carrer de l'Esperança, els encàrrecs es van succeir i mai no vaig perdre cap pressupost. Va ser una època de moltíssima feina i a mi em va sortir la que volia. En aquell moment, a causa de la immigració hi havia 16.000 habitants a Blanes i el turisme començava a ser un motor important de l'economia. De fet, mig Blanes llogava habitacions a l'estiu, sovint amb dret de cuina. El poble es va convertir en un gran hotel.

En una de les primeres obres que vaig fer els propietaris em van demanar que construís habitacions i quartos de bany per llogar a l'estiu en un local que tenien en una primera planta. Les vaig distribuir i van sortir 8 habitacions i 2 quartos de bany. Aquestes obres les vaig cobrar una part amb diners i una altra part amb una parcel·la a la carretera de Lloret, on pensava construir-m'hi la casa. El preu d'aquesta parcel·la va ser de 250.000 pessetes, que es van pagar 150.000 a compte de les obres i 100.000

-que no les tenia- amb un préstec. Una vegada més vaig acudir al meu pare, que coneixia un prestador i vàrem fer el tracte: un 10 % d'interès a pagar en un any. Vaig complir i vaig liquidar el préstec.

La primera obra important que vaig fer a Blanes van ser els apartaments Elvira: 24 apartaments a primera línia de mar. Eren semisoterranis, baixos, cinc plantes i àtic. La senyora Elvira, a més a més, tenia arrendat un terreny al final del terme de Blanes, abans d'arribar al riu Tordera, on havia muntat un senzill cobert per fer un bar i un magatzem i, en una altra part, hi va posar dutxes. O sigui, que va muntar un càmping amb el nom de "El Pinar", nom que avui dia encara es conserva. Ella es va avançar amb la idea dels càmpings.

Després d'aquesta obra a la zona dels Pins vaig treballar per a la família Bermúdez, que tenia un comerç i també feien menjars i llogaven habitacions a gent emigrant. Al darrere del comerç tenien un terreny bastant gran i van demanar-me de construir un edifici de quatre plantes, tot habitacions, per llogar. Aquest edifici a dia d'avui ja no existeix. Els mateixos propietaris tenien un terreny en una altra zona, que vàrem parcel·lar. En una part jo els vaig fer un bloc de pisos gran, de sis plantes i àtic i, a canvi, i a compte de l'obra, em vaig quedar una parcel·la de 285 m², al carrer Josep Trueta, 10, que jo vaig convertir en un bloc d'apartaments turístics per llogar.

A Blanes en aquell moment hi havia tres empreses de la construcció que ho controlaven tot i que actuaven com una mena de màfia. Tot i que els sobrès la feina, no els interessava que una persona com jo, un qualsevol que venia de fora, es pogués guanyar la vida aquí, i miraven de posar tots els entrebancs i els pals a les rodes que podien. I no només a mi, sinó també a totes les empreses petites que anaven

sortint, moltes vegades de treballadors seus que s'havien plantat pel seu compte. A més a més, governaven l'Ajuntament d'aleshores, un ajuntament franquista que tenia com a regidor d'Urbanisme un dels amos d'aquestes empreses.

Quan vaig voler construir a la parcel·la que havia comprat al carrer Josep Trueta, 10, vaig topar amb tots aquests interessos particulars per part de l'autoritat del moment. Com que jo sabia que s'estava estudiant de modificar el Pla d'Urbanisme Municipal, em vaig afanyar a presentar un projecte per construir en el meu terreny: baixos i sis plantes. Vaig presentar el projecte el desembre i el mes de gener es va aprovar un nou Pla d'Urbanisme que només deixava construir 5 plantes. El temps d'espera normal per obtenir el permís d'obres era de dues setmanes, màxim un mes, però el meu permís no arribava. Vaig anar a l'Ajuntament a reclamar-lo sis o set vegades i finalment em van dir que podia començar l'obra i que ja m'arribaria el permís. Ja tenia la sisena planta aixecada i només em faltava fer el terrat, quan van venir els inspectors de l'Ajuntament a aturar-me l'obra. Com que el terrat no estava fet, cada vegada que plovia els maleïa els ossos.

Vaig rebre quatre ordres d'enderroc de la sisena planta, però no ho vaig complir perquè em vaig adonar que el regidor d'Urbanisme de l'Ajuntament, que era un dels constructors que manaven, estava fent una altra obra prop de la meua i havia pujat sis plantes! Quan vaig anar a l'Ajuntament a exposar-ho, em van deixar acabar l'obra. Així funcionaven les coses en aquell moment.

Aquest edifici el vaig dedicar al turisme. S'oferia dormir i esmorzar. A la planta baixa es va muntar un bar amb una cuina, que era on s'esmorzava. Teníem dos empleats i dues dones per fer el canvi de la roba de llit i la neteja. La meua dona ho supervisava tot. Funcionava com

un hotel: s'agafaven els passaports, s'apuntaven al llibre de registre i es comunicava al quarter de la Guàrdia Civil. Vàrem estar quatre anys treballant com a residència. A cada habitació hi havia un lavabo, però la dutxa i el vàter eren en un quarto de bany a compartir per a quatre habitacions. Després es va canviar tot i vàrem convertir-ho en apartaments.

A dia d'avui la meitat continua tenint un ús turístic i l'altra meitat es lloga per a tot l'any. Ho vam llogar a una agència de viatges majorista a un preu fix per temporada durant uns quants anys. L'últim any, com a pagament, em vaig quedar tres parcel·les de la urbanització Residencial Blanes. Aquestes tres parcel·les les guardava com a assegurança per si la feina baixava. Això no va passar i de feina no me'n va faltar mai. Sense ni adonar-me'n m'havia convertit en promotor! Sense cap pressa, vaig construir una d'aquestes parcel·les i la vaig vendre, després una altra i l'última la vaig acabar i la vaig vendre abans de jubilar-me.

Des de l'any 1961 que vaig fer la primera obra al carrer de l'Esperança no vaig parar de treballar: encara no havia acabat una obra que me'n sortia una altra. Ni l'any 1962, l'any de la famosa nevada que no es va poder sortir de casa durant 15 dies, jo no vaig parar de treballar. Estava fent un xalet al carrer de Santa Bàrbara número 6, i havia de treure la neu de sobre de l'obra per poder continuar. Després de fer algunes obres petites, vaig haver d'agafar més personal i proveir-me de material: formigonera, muntacàrregues i eines de tota classe i, com que no tenia magatzem, les anava portant d'una obra l'altra.

Els propietaris del Càmping El Pinar (el Sr. Biosca, propietari del Convent, i la Sra. Garriga, propietària de l'antic hotel Pop Coronat) em van demanar que hi fes les reformes que tenien pensades, atès que a la Sra. Elvira se li acabava

el contracte d'explotació. Es varen llençar el sanitaris vells i se'n van fer de nous, molt més grans i moderns, dutxes, vàters, lavabos i, a la part de fora, safareigs per rentar la roba i els estris de la cuina. El magatzem es va engrandir i es va condicionar com a botiga de queviures. L'any següent es va tirar a terra la cuina i el bar i es va fer tot nou. Com que en aquell moment no hi havia aigua municipal, es van haver de fer uns pous per treure l'aigua. Es va muntar una torre amb bigues de ferro i, a sobre, s'hi van col·locar quatre dipòsits de 4.000 litres cada un, comunicats. D'aquesta manera l'aigua tenia pressió per a les dutxes i els safareigs. Cada any s'havia de fer una cosa o altra: paviments, instal·lacions i mil coses.

La carretera, que no té sortida, parteix la propietat en dues parts. Al cap de tres anys, van decidir engrandir el càmping i van preparar l'altre costat de la carretera. Es van fer uns altres sanitaris nous, els necessaris per a la capacitat de la gent. Durant molts anys vaig estar-hi fent feines i amb el temps vam agafar molta confiança amb la persona que portava el càmping, el senyor Lluís Fité. Era germà del gendre de la senyora Garriga, propietària del terreny. La meva feina es feia abans de començar la temporada i me la pagaven al final. No hi va haver mai cap problema.

Vaig estar treballant a l'hotel de la Sra. Garriga, i també en el Convent, per al Sr. Biosca. El Sr. Biosca i el Sr. Robles tenien un solar a mitges a l'Esplanada del Port, on vaig construir vuit apartaments. El Sr. Biosca em va pagar la seva part en efectiu i el Sr. Robles em va pagar una part de les obres en efectiu i una altra part amb tres parcel·les en una urbanització de l'Escala, que anys després vaig vendre. Aquest era el sistema: o bé es cobrava en efectiu o bé es cobrava en terrenys o es feien permutes. D'aquesta manera els constructors ens anàvem fent promotors.

La feina de paleta i la gestió dels treballadors

El sistema de treballar d'on jo venia i el de Blanes era molt diferent. A l'Armentera les coses les començava i les acabava el paleta; érem especialistes en tot. Des que el pare em va ensenyar a construir les voltes de l'escala amb la casa familiar de l'Armentera he après molt.

Algunes coses les fèiem diferent. Per exemple, les plantes dels pisos en aquella època eren molt altes de sostre, entre 2,80 m i 3 m. Aquí, a Blanes, quan jo vaig venir es baixaven les alçades i es feia un cel ras amb encanyissat, que després s'enguixava i que era molt costós de fer, i molt brut. Queia molt de guix a terra. Jo vaig portar un sistema nou, molt diferent.

Primerament vaig baixar les alçades dels pisos i així estalviava en metres de paret, que no servien per a res. El cel ras el feia amb acoblaments (machihembrados), de manera que quedava llis per sota, a punt per enguixar. Gairebé no entrava guix i, si amb canyes amb un sac tenies dos metres, amb el meu sistema amb un sac en feies vuit, de metres, i gairebé no queia res a terra.

Hi ha hagut molts més canvis a l'hora de treballar, com per exemple en la manera de fer el cel ras. En un principi, un cop col·locades les bigues, es feia una solera, després una capa de morter de pòrtland per reforçar i el cel ras per sota. Després va venir un altre sistema molt més reforçat amb revoltos, replets de morter i el cel ras per sota. Més tard van sortir les "bovedillas" que en col·locar-les ja tenies el cel ras fet. Ara, actualment, es fa reticular amb estructura. Sempre s'ha anat millorant el sistema, i els costos.

En aquest ofici sempre s'aprenen coses noves. Encara recordo com vaig aprendre el que són els negatius dels forjats. M'ho va ensenyar

▲ Llibretes amb els noms i els jornals que cobraven els treballadors. Procedència: Jordi Isern

l'arquitecte que em va fer el projecte dels apartaments del carrer Josep Trueta, 10. Hi havia una part dels balcons que volaven dos metres. Per aguantar aquest voladís, s'ha d'apuntalar i, un cop posat tot el material amb els ferros de les varetes corresponents, s'ha d'esperar un mes per treure els puntals. Un cop van ser trets i tot s'aguantava, l'arquitecte, que era allà, em va dir: "Posa't a la punta i fes un salt". Jo li vaig dir que no i aleshores hi va anar ell, es posà a la punta i va saltar. Tot va vibrar i no va passar res. A dia d'avui el voladís encara hi és i jo no m'ho creia.

Pel que fa als treballadors, cap dels meus operaris eren catalans, els pocs que hi havia els tenien les tres empreses blanenques que he citat anteriorment. La majoria de persones que treballaven a les obres eren andalusos, però jo els tenia de tot arreu: aragonesos, gallecs, extremenys, castellans, murcians, etc. Durant quaranta anys vaig tenir un encarregat, que em va anar molt bé per tractar amb el personal. D'aquesta manera, jo em posava a treballar amb els treballadors, de qualsevol feina i, com que no soc curt de jornal, feia que funcionés

la seva feina. Si hi havia un perill o molta feina, jo també era el primer. Sempre he cregut que predicar amb l'exemple és el millor. De tant en tant, els donava un preu fet, que ells en deien "a destajo" i, a còpia d'esforçar-se, també guanyaven més. A mi m'avançaven l'acabament de la feina i, per tant, el benefici.

També tenia gent que treballava per torns a la SAFA i, segons el torn que feien, venien a treballar quatre hores amb mi, al matí o a la tarda. Avui això no es pot fer, però aleshores sí que es feia.

Una fórmula que m'anava molt bé era de pagar sempre una mica més que les altres empreses, però no a tots els treballadors igual, sinó segons el seu rendiment i, si algú es queixava, li deia "quan facis la mateixa feina que ell et donaré el mateix. Mentrestant, no".

Sempre he tingut el costum de pagar setmanalment, i no mensualment, perquè a tothom li fan falta els diners i també sempre m'he portat jo els comptes i m'he encarregat personalment d'anar a cobrar. Moltes vegades, deixava anar alguna propina al sobre. Alguns ho agraiïen i altres pensaven que m'havia equivocat i no deien res. Amb aquests detalls anava coneixent les persones i sabia quines es mereixien la confiança i quines no.

Amb el personal he tingut alguns desenganys, com el cas d'un noi de Talavera de la Reina que vaig conèixer a la mili i que vaig llogar perquè buscava feina. Quan va estar treballant amb mi, el vaig haver de despatxar perquè em desautoritzava.

Vam passar uns anys molt dolents amb el personal amb els sindicats de CCOO i UGT. Les empreses eren el diable i els obrers, els màrtirs. Es van dedicar a perjudicar l'empresa i per qualsevol cosa feien vaga, com per exemple per la pausa de 20 minuts de l'entrepà, que

passava a ser de tres quarts d'hora. Jo tenia algun element molt rebel treballant amb mi, però no podia dir res perquè ells eren els amos; els empresaris havíem de pagar i callar. Es va passar una temporada de molta tensió i, com que jo estava arronyonat i gairebé no podia treballar, vaig anar al metge i em va donar la baixa. Els vaig ensenyar el paper que m'havia fet el metge i vaig acomiadar-los a tots. Així va ser com vaig sanejar l'empresa i vaig començar de nou amb els treballadors que m'erem fidels.

L'edifici Domus Aurea

L'obra més gran en volum i quantitat de pisos a Blanes fins a l'any 1970 l'he feta jo. És l'edifici Domus Aurea, que alguns en diuen la plaça de toros perquè és una mitja circumferència. Fa 50 anys que el vaig fer. Consta de soterrani amb pàrquings tancats, semisoterranis amb locals comercials, planta baixa amb locals comercials que donen a la carretera d'anar a Tordera, i la part interior, que són pisos: més de vuit plantes i àtic. Són vuit escales i dos pisos per replà, un total de cent vint-i-cinc pisos. Els promotors d'aquesta obra eren clients meus. Jo els havia fet bastantes obres abans: uns pisos al carrer Sant Pere Pescador i també a casa seva. Hi havia confiança, ens coneixíem bé.

La promoció la varen fer aquests promotors juntament amb un amic italià, el senyor Pini, que jo també coneixia perquè tenia una torre a Blanes, i li havia fet alguna feina. Havien comprat el terreny i varen fer el projecte. Com que era una obra de molta envergadura, em van preguntar si jo era capaç de fer-la i si tenia prou mitjans i eines per portar-la a terme. Vàrem arribar a una entesa.

Vaig comprar maquinària nova: una formigona gran, dos muntacàrregues tipus ascensor i tota classe d'eines petites que eren

▲ L'edifici Domus Àurea. Fons Jordi Isern (AMBL)

necessàries. En aquesta obra vaig posar tot el meu saber i interès del món perquè volia que se'n parlés, i així va ser. Va ser la primera obra en què la calefacció era per terra, radiant, amb les canonades encastades dintre del formigó. Les parets queden netes i no hi ha radiadors. El conjunt de l'obra és espectacular.

Els promotors em van ensenyar el projecte i vam parlar de les condicions, que van ser: jo havia de posar el personal necessari perquè l'obra es fes al més aviat possible i també havia de contractar i donar d'alta el personal. El preu de les hores dels jornals el posava jo, però els en donava comptes cada setmana i ells em donaven els diners perquè jo pagués al personal i la Seguretat Social. O sigui, que les factures i els contractes de compra de tota classe de materials estaven al meu nom i, quan arribaven les factures per pagar, ells m'entregaven els diners. La responsabilitat era tota meua i a ells els sortia net, perquè el tracte era que jo no cobrés cap comissió. Per compensar la meua feina, vam acordar que jo cobraria més del doble que l'encarregat que tenia, que estava ben pagat i estava content, i que quan l'obra estigués acabada, em donarien dos milions de

pessetes. Era l'any 1968. He de dir que aquest tracte a dia d'avui no el faria. Les coses són molt diferents. La responsabilitat era tota meua.

Jo no vaig deixar de treballar mai en altres obres. Del personal que tenia no n'hi vaig portar cap fins al final. Tots van ser nous amb contractes de colles per a treballs determinats. Com que interessava que l'obra anés ràpid i durés el menys temps possible, vaig contractar colles de sis, vuit i deu persones i quan va ser el moment d'avançar en les feines més delicades, hi vaig posar gent meua. Hi va haver un temps en què tots junts, entre paletes, manobres, guixaires, fusters, lampista electricista, pintor, etcètera, ens vàrem ajuntar més de 80 persones. Les colles que contractava, uns feien parets, altres arrebossats, altres feien teulades i terrats, altres eren col·locadors de terratzo, rajoles de cuina i quartos de bany. Jo no donava l'abast. Allò era un desesper. Treballàvem els dissabtes al matí i era el dia que jo tenia més feina, perquè era el dia de mesurar el treball fet i de pagar. Es pagava per metre quadrat i jo havia de prendre mides i fer comptes. La feina del dissabte quedava per a l'altra setmana.

Quan jo tenia els comptes fets i sabia el que pujava, anava a veure el promotor, em donava un taló per l'import, jo l'ingressava al meu compte i d'allà pagava. Però em vaig trobar unes quantes vegades, més de deu, que quan anava a buscar el taló resultava que s'havia acabat el talonari, o com que la firma era de dos i l'altre no hi era, jo em quedava sense taló, o em deien directament: "Mira d'arreglar-ho perquè no m'ha arribat l'ingrés que m'havien de fer". El que passava llavors és que jo havia de treure diners del meu compte i pagar, perquè no podia donar aquestes excuses als meus treballadors. Vaig arribar a avançar 7 milions de pessetes i em vaig queixar.

L'obra es va acabar en dos anys, el 1970. Un cop acabada l'obra, les vendes van afloxar. Llavors, un dels que van fer l'estructura va fer córrer la broma que l'Isern havia cobrat comissions i per això ells no havien tingut gaires beneficis. Això era totalment fals i aquesta mentida va ser l'excusa perquè no em paguessin els dos milions que m'havien promès al final de l'obra. Jo m'havia escarrassat a trobar els pressupostos més ajustats i, al final, en vaig sortir escaldat. Com que hi havia tanta confiança per la meua part, l'acord va ser verbal. En el món dels negocis n'hi ha que no tenen ètica i, malauradament, ho he pogut comprovar més d'una vegada.

L'aventura del quillat Blanda II i III

Sempre he tingut la inquietud de diversificar i no quedar-me solament amb la feina de paleta. Per aquest motiu vaig fer uns apartaments per llogar i, per la mateixa raó, em vaig interessar per invertir en el món de la pesca.

Un pescador de Blanes em va comentar que s'havia fet una barca nova i que el seu soci, un

empresari de la construcció d'Hostalric, volia vendre's la part perquè la barca s'havia d'acabar de pagar i amb les vendes del peix no cobrien. Em va convèncer i vam redactar un contracte nou amb el pescador i jo. Així va ser com vaig entrar d'inversor en el negoci de la pesca.

En aquell moment, el pescador tenia una situació econòmica molt precària: no cobrava la seva part perquè havia de pagar els deutes de la barca i l'havien de mantenir els sogres, a ell, la dona i la filla. Es pot dir que el vaig treure de la misèria, perquè el tracte que vaig fer amb ell va ser que a partir de llavors cobraria la seva part i amb la resta de beneficis s'aniria pagant la barca. Quan tot estigués liquidat, jo ja cobraria beneficis.

En aquella barca vaig haver d'invertir molts diners, perquè s'havia d'acabar de pagar i, a més, tenia molts problemes de manteniment: cada dos per tres s'havia de portar al varador a reparar perquè la fusta del casc no era gaire bona. Per aquest motiu vam decidir de fer una barca nova de polièster (no n'hi havia cap altra d'aquest material al port de Blanes) i vendre la que teníem. Això no va ser fàcil, perquè s'havien d'aconseguir els permisos, però al final ens en vam sortir i vam encarregar la barca nova a una drassana de Melilla.

Tot el contacte amb la drassana era per telèfon perquè jo no podia deixar la feina de paleta i el meu soci estava pescant. Nosaltres anàvem fent els pagaments acordats fins que un cap de setmana vam anar a Melilla a comprovar l'estat de la barca i ens vam trobar que només hi havia un 10% construït. Com que arribava el dia d'entregar la barca de fusta (que ja havíem venut) i no teníem barca nova, el soci va decidir traslladar-se a Melilla amb tota la tripulació per treballar-hi ells a la drassana. Hi van anar tres pescadors i un calafat i s'hi van estar sis mesos. Ells van fer tota la barca.

Les despeses eren molt importants, i anaven totes a compte meu. El tracte era sempre el mateix: el pescador cobraria la part que li pertoqués de la pesca, i dels beneficis s'anirien pagant els deutes –que jo entomava- fins que es liquidés tot. Jo vaig estar-hi d'acord perquè confiava plenament en el soci. Es pot dir que l'havia tret de la misèria.

Van passar uns quants anys i es va agafar molta gamba. El soci va trobar un calador nou i quasi doblava la pesca de les altres barques. Va agafar anomenada per la quantitat que pescava en comparació amb els altres. Avui dia no és així, perquè amb els aparells que porten aquest calador que ell va trobar ja el coneix tothom. Vàrem estar a punt de liquidar tot el deute perquè jo després pogués començar a recuperar la meva aportació. Érem a finals de juny, primers de juliol, i anàvem a tota màquina. Tanta va ser la fama que va agafar el soci, que li van proposar d'anar a pescar a Guinea Bissau. Les condicions eren molt bones, vam fer números i vam pensar que amb el que cobrariem en un any es podia pagar tota la barca. I així va ser com a primers de setembre van marxar cap a Guinea Bissau, tota la tripulació, amb el meu fill a bord, que llavors ja treballava de pescador amb el soci.

L'aventura africana no va anar bé. La mar allà és molt plana, el fons és sorrenc i no hi ha roques, però les mareas són molt grans, de més de quatre metres. I van tenir un ensurt gros: se'ls va clavar la barca a la sorra en una marea i els va anar d'un pèl de naufragar i perdre la vida. Per tant, tornada a casa amb el calaix buit! D'estar a punt de recuperar la inversió, érem al fons el pou una altra vegada.

Des que vaig entrar en el negoci havien passat 30 anys i jo no havia recuperat res, tot i que érem socis a mitges. En aquella època la pesca era bona i es venia peix a banda; és a dir, que no passava per la confraria sinó que es venia directament al comprador. Dos cops l'any repartíem els diners d'aquestes vendes. Com que jo tenia tota la confiança en ell, mai hi vaig ser quan feien el repartiment amb els mariners. Aquesta ingenuïtat va ser la meva equivocació, el fet de pensar que com que jo l'havia tret de la misèria, ell era noble amb mi. La veritat és que em va robar des del principi. Els mariners que havien estat embarcats em van dir que amb aquesta barca “hemos ganado mucho dinero”, pel que vaig deduir que es podia haver pagat sobradament el deute de la construcció, que jo encara no havia recuperat.

Això em va portar molts problemes amb el meu fill, que em retreia que m'hagués deixat enredar d'aquella manera. L'única cosa bona que vaig treure del soci és que el meu fill va aprendre a pescar amb ell. Això no l'hi puc negar, però s'ha pagat caríssim.

*El quillat Blanda. 2023. ►
Foto Aitor Roger.*

La barca d'en Jordi: Blanda III

El meu fill Jordi no va voler venir mai a fer de paleta amb mi i, quan tenia 16 anys, se'n va anar de voluntari a la Creu Roja de Mar, que tenia la seu al Club de Vela Blanes. Allà feien torns: treballaven dos dies i tenien dos dies de festa. Per tant, s'avorria per casa. Un dia li vaig proposar que provés d'anar a pescar a la barca els dies que no anava a la Creu Roja. Després de la primera setmana i de veure el que cobrava en dos dies a la barca pescant, li van faltar dies per anar a pescar.

El servei militar el va fer a Marina, amb destinació a Cadis, i quan va haver acabat, s'embarcà a pescar, fix, com un pescador més. Durant tres anys va aprendre l'ofici al costat del soci: el maneig de tots els aparells, els punts on es pot pescar, els més perillosos perquè hi ha esculls... Fins i tot va anar a Guinea Bissau. Es va formar tant que el soci el deixava al capdavant de la barca amb tota la responsabilitat. No obstant això, no cobrava com a patró sinó com un mariner més. Com que jo havia invertit molt en aquella barca i no havia recuperat res, no podia consentir que el meu fill cobrés com un més de la tripulació, i li vaig proposar de fer una barca per a ell.

Així va ser que vam fer un projecte, com si fos una obra de paleta, i vam encarregar una barca nova a les drassanes de Vinaròs. Això no va ser fàcil, perquè no es donaven permisos nous per fer noves barques, sinó al contrari, se n'eliminaven de velles que plegaven. Finalment, en vam trobar una a Las Palmas de Gran Canaria, que vam haver d'enfonsar perquè la barca nova pogués sortir a treballar.

En Jordi, amb 23 anys, era el patró més jove i el que tenia la barca de pesca més maca i ben equipada del port de Blanes. Amb el temps, ell, treballant, va acabar de pagar-la.

Com vaig construir casa meva

La germana petita de la Rosa s'havia casat amb el fill de l'empresari de la fàbrica on treballava. Els negocis no li van anar bé i van haver de tancar la fàbrica i despatxar el personal. En aquell moment vivien en una casa vella al passeig de Dintre i varen parlar amb dos veïns més d'ajuntar les seves cases velles i fer un bloc de pisos. Al final, un dels propietaris es va despenjar del projecte i el meu cunyat i l'altre veí van tirar endavant les obres. Com que el meu cunyat no tenia diners per afrontar aquesta despesa, em va proposar una permuta. Li vaig oferir un 37% del total de la construcció i li vaig deixar triar els pisos. En aquells moments, s'havien fet tres edificis al passeig de Mar de soterranis, baixos, sis plantes, àtic i sobreàtic: l'edifici s'Agulla, el Casino, el Banc de Santander i d'altres. El permís d'obres es va presentar amb àtic i sobreàtic, però va venir denegat. Només es podien fer quatre plantes, amb la possibilitat de sis, però res més. En aquell moment hi havia quatre obres en suspensió: la meva; la del veí, número 24; la número 33 i una altra al carrer de Xavier Brunet.

El meu cunyat va triar la segona i la tercera planta (un dúplex) i jo el cinquè i el sisè (un altre dúplex). Tant els locals de les plantes baixes, que es comuniquen amb els semisoterranis, com els pisos que ens vàrem repartir els tenim encara en propietat i estan llogats, els locals per temporada, i els pisos per a tot l'any.

Els anys passaven i els fills es van fer grans. El meu pis de tres habitacions es va fer petit quan va venir a viure la iaia amb nosaltres, perquè la meva filla Rosa Maria havia de compartir habitació amb la iaia. Feia 15 anys que vivíem aquí i hi estàvem bé. En aquell moment, el veí que no havia volgut ajuntar les propietats va morir i vam acordar amb el seu hereu de fer una permuta. Això em va solucionar el problema de

▲ La residència familiar del passeig de Dintre.
Fons Jordi Isern (AMBL)

l'habitació: vaig fer coincidir les alçades de les plantes amb els pisos de casa i vaig obrir una porta que comunicés amb casa meva. El meu pis passava de dúplex a tríplex.

En aquesta obra van sortir dotze apartaments de dues habitacions, cuina, menjador, bany i una galeria: sis de cara al mar i sis a l'interior. Amb la permuta em vaig quedar el pis per a mi, i la resta els vaig vendre tots.

El temps no s'atura: la iaia va morir, els fills es fan grans i marxen de casa. En el moment que escric això i que la meva dona, la Rosa, ja no és en aquest món, em sobra pis per tot arreu, però a ella me la trobo a cada habitació i a cada racó.

Més obres fetes a Blanes

A Blanes he fet moltes obres i pretendre enumerar-les totes seria una tasca feixuga i probablement imprecisa, però sí que m'agradaria destacar-ne algunes com, per exemple, alguns xalets que vaig construir a la cala Sant Francesc i a la urbanització Santa Cristina, o les obres d'ampliació de les caves

Mont-Ferrant i algunes altres promocions que, per una raó o altra, caracteritzen la feina d'un constructor en l'època en què jo estava en actiu.

L'any 1983 vaig comprar dues cases d'una mateixa propietària, al carrer de santa Bàrbara, números 42 i 44. Quan ja tenia el projecte fet, la propietària de la casa del costat (el número 40), que tenia la casa amb molt mal estat, em va demanar de fer una permuta. El tracte era que li donés un pis nou a canvi. D'aquesta manera vaig ajuntar tres cases. Del projecte sortiren tretze pàrquings i setze pisos per a la venda, tots de tres habitacions. Els solars tenien 25 m de fondària i la fondària edificable era de 16 metres. Quedaven 9 metres. Jo mateix venia els pisos.

També vaig fer una promoció al carrer Nou, com a promotor, i una casa molt bonica al carrer Camadasa, propietat de la Sra. Glòria Garriga, de l'antic Hotel Pop Coronat i el càmping El Pinar. A la façana té un arc de pedra massissa i, a l'alçada del primer pis, una fornícula d'una marededéu que es veu quan puges pel carrer Unió.

Al carrer dels Papus hi vaig fer tres promocions, una de 35, una de 15 i una altra de 16 pisos.

Al passeig de la Mestrança, 65 i 67, davant del Frare i el Club Vela, vaig fer una semipermuta. La casa del número 65, que se'n deia la casa de la Creu, era com un museu, amb rajoles de ceràmica antigues a l'interior, pintades a mà, que els propietaris es varen emportar a una masia que tenien entre Tordera i Hostalric (més tard em vaig assabentar que els les van robar). La casa del número 67, els propietaris de la qual eren de família amb els de la del número 65, es va comprar amb permuta. La permuta va consistir en un pis de 80 m² de cara al mar i una plaça de pàrking. La part de darrere de l'edifici dona al carrer de l'Esperança, en el camí cap al Jardí Botànic, on hi ha l'entrada del pàrking. En total, en van sortir divuit pisos.

▲ L'edifici del carrer Santa Bàrbara. Fons Jordi Isern (AMBL)

Les obres d'ampliació de les caves Mont-Ferrant

Un arquitecte conegut em va posar en contacte amb les propietàries de les caves Mont-Ferrant, que volien fer una ampliació per poder produir més. Em van acceptar el pressupost i vam començar ràpidament.

Les caves existents estaven situades sota el terreny natural, amb excavacions fetes a mà, com túnels. Les obres es van fer en dues fases. La primera fase va ser a cel obert, amb màquines excavadores. Aquesta fase va ser una obra d'art, amb voltes a plec de llibre, d'obra vista. És digne de veure! 1.200 m². Va ser una obra molt laboriosa de fer.

L'any següent vam fer l'altra fase, més o menys dels mateixos metres, amb una construcció molt reforçada pel pes que havia d'aguantar

de les ampolles en els palets. L'estructura de bigues i "bovedilles" era molt reforçada.

Les dues fases noves es comunicaven amb les antigues i s'aconseguia tot un recorregut continu.

Es va fer un laboratori nou, tot enrajolat amb ceràmica, també el magatzem, on es feia el "desgorge" o degollament, i la preparació de les botelles encapsades, amb la seva etiqueta, per a la venda. També es va arreglar la coberta, que estava molt malmesa. Aquestes obres, entre les dues fases, van durar un any i mig.

Els solars del Sr. Martínez

Amb el senyor Martínez vam fer dues obres amb permuta al carrer Sant Bonós, amb la qual cosa vaig construir tot un bloc per llogar als turistes, com ja estava fent al carrer Josep Trueta i als Pins. Durant molts anys, els pisos es van llogar als turistes i ara es lloguen a gent del país per tot l'any.

La feina als Padrets

Una altra obra que vaig fer i que destaco va ser la dels Padrets, una altra permuta.

La parcel·la era bastant gran i amb pendent. La situació, dintre del nucli interior de Blanes, permetia fer una cosa diferent a un bloc de pisos. Vaig optar per una novetat que no era gaire habitual. L'entrada de vianants era per la part de baix, mentre que l'entrada dels cotxes; o sigui, el garatge, era a la part de dalt. Al final s'anava a parar al mateix nivell de l'entrada de vianants. En bateria, eren set dúplexs: l'entrada al pis era al peu de l'entrada de vianants i al mateix nivell del garatge. Com que he dit que eren dúplexs, l'altra part era al nivell del sostre del garatge. Quedaven de cara a migdia, amb un jardí particular cadascun, i unes escales amb

troncs d'acàcia, per pujar al nivell de la piscina comunitària. Per sobre d'aquests mateixos dúplexs, hi ha els altres set. Per tant, són catorze dúplexs, amb el seu pàrquing cadascun.

La venda va ser ràpida, perquè una cosa com aquesta en el centre de Blanes no es pot tornar a trobar.

Els pisos de la plaça de Catalunya

Vaig comprar una casa vella en ruïnes al número 4 de la plaça Catalunya a una senyora que vivia a Barcelona amb uns nebots seus. La compra es va fer per 17.550.000 pessetes, al comptat.

Un cop vaig tenir aquesta casa comprada, em vaig posar en contacte amb la propietària de la casa del costat, el número 5. La casa també estava en molt mal estat i la propietària vivia sola. La meua idea era unir les dues cases i fer una obra més gran. Ens vàrem posar d'acord i vam fer el contracte de la compra. Vaig pagar-li 12.750.000 pessetes, li vaig buscar un pis on pogués viure mentre duressin les obres i li vaig fer un vitalici de cedir-li un pis mentre visqués, sense pagar; sols pagaria les seves despeses de llum, gas i aigua.

Darrere d'aquestes cases hi ha un gran pati que dona a la muntanya dels Padrets. La profunditat per edificar des del carrer és de 20 metres i al pati encara en queden 22 més. La situació ho requeria i jo tenia ganes de fer una obra que sobresortís del que s'estava fent en aquell moment. A Blanes, a les façanes; és a dir, la cara que es veu més, mai s'hi han gastat gaires diners. Va ser l'única, i crec que encara a dia d'avui ho és, que està feta totalment amb granit natural i les baranes dels balcons, les primeres d'acer inoxidable i vidre trempat.

Si la cara havia de ser maca, l'interior no podia desmerèixer. La fusteria és de primera qualitat,

tenen fil musical, llums indirectes... L'entrada de l'edifici està pavimentada amb granit natural i les parets estan folrades amb plaquetes de marbre rosa entreviades. Al fons, al costat de la porta de l'ascensor, hi ha un mural de la vista del jardí botànic de Blanes fet amb ceràmica esmaltada amb foc.

Quan l'obra es va acabar, era un moment en què costava de vendre, no com altres temps, en què te'ls prenen de les mans. Jo em vaig començar a preocupar. Hi havia posat molta il·lusió des del primer moment i no havia escatimat res. Està clar que el preu tampoc era baix, però era just el que creia que valia.

Aquests pisos els venia jo directament i no a través de cap immobiliària. També he de dir que quan vaig vendre el primer, amb un any els vaig vendre tots.

▲ Edifici Catalunya, a la plaça del mateix nom.
Fons Jordi Isern (AMBL)

La casa d'en Jordi

El 1990 vaig comprar la casa que havia construït el Sr. Paco Trillas al carrer de Santa Bàrbara, 36 i 38, amb una casa vella de pagès i unes quadres al costat. Per problemes familiars, li va interessar de vendre i, com que jo el coneixia perquè tenia un negoci de materials de la construcció, ens vam entendre.

Li vaig pagar la meitat al comptat i l'altra meitat la va pagar el meu fill, que ja tenia la barca i es guanyava bé la vida. La vam reformar tota.

Els pisos del c. Jaume I, 56

En aquest solar vaig fer una obra amb permuta. La propietària, que em coneixia perquè li havia fet algunes obres, em va parlar de renovar un edifici de local i una planta amb dos pisos, que estaven en molt mal estat. A la part del darrere hi havia un pati que no estava edificat. Ens vam posar d'acord a fer una permuta: a canvi del solar, jo li entregava completament acabada la primera planta de dos pisos amb tot el terrat de la part de darrere i, a més a més, a la planta baixa, al costat de la porta d'entrada de l'edifici, un pàrquing individual. La resta de la planta baixa del total del solar quedava per a mi com a local. Actualment, el tinc llogat com a local.

El total de l'edifici és de baixos i quatre plantes de dos pisos cadascuna. Treta la primera planta de permuta, em van quedar per vendre tres plantes de dos pisos cadascuna. En total, sis pisos. A més dels pisos, vaig aprofitar el sota teulada, com havia fet en altres ocasions, per posar-hi un safareig i una rentadora o un espai per a traster, perquè són grans.

Els pisos es van vendre molt ràpidament perquè estaven molt bé i la façana era molt atractiva, una de les poques que no he fet amb obra vista.

La reforma de l'edifici del c. Pou Nou

Al carrer Pou Nou vaig comprar un edifici que era un annex de l'Hotel Rosa. Només eren habitacions. Consistia en un semisoterrani, planta baixa i tres plantes. A l'entrada hi havia dues escales i porta al semisoterrani. Cada escala tenia una planta baixa i tres plantes de dos pisos cada planta. Com que eren dues escales, el total eren setze pisos.

Dels semisoterranis van sortir catorze places de pàrquing. D'una habitació es va fer la cuina, es va reformar el quarto de bany i es va fer tota la instal·lació nova, tant d'aigua com d'electricitat. Es va fer un repàs general de tot. Es varen canviar algunes portes, es van posar els mobles de cuina i també els sanitaris i les aixetes. Tot va quedar nou, però es van vendre com a pisos de segona mà a un preu assequible. Van sortir molt fàcilment.

La societat Promocions Mas Moixa, SA

Quan treballes a peu d'obra i estàs atent, surten moltes oportunitats. Mas Moixa és una part de Blanes urbanitzada en la qual s'hi han construït alguns habitatges. Quedava una parcel·la gran, propietat del senyor Castanyer, i vaig entrar-hi amb negociacions per si la volia vendre. Després de buscar socis, vam crear una societat: Promocions Mas Moixa, i la vam comprar per 25 milions de pessetes. Amb el temps, els socis van anar fluctuant i jo m'anava quedant cada vegada més percentatge de la propietat, que la repartia entre els meus fills, fins que el meu soci principal em va vendre la seva part i va quedar únicament de la família.

Al cap d'un temps una immobiliària em va demanar si el volia vendre i vam arribar un acord. Me'n varen donar 105 milions de pessetes, de les quals cinc varen ser en B, els

altres cent varen ser oficials i en vaig haver de pagar 18 de benefici. El negoci ja estava fet.

Com que els diners mai no els he tingut aturats, els vaig destinar: una part per a la compra del solar de Lloret, i una altra part per comprar, juntament amb l'arquitecte, un altell del total de l'edifici del Carrer Josep Tarradellas, 25, per 25 milions de pessetes. Vam demanar permís a l'Ajuntament amb un projecte de set apartaments de diferents mides: un de 3 habitacions i un altre de dues, que vàrem vendre. Amb aquestes dues vendes ho vàrem pagar tot: la compra, el projecte, el permís d'obres i també les obres totals. Els altres cinc ens varen quedar de benefici. Jo me'n vaig quedar dos d'una habitació, cuina-menjador i quarto de bany, i l'arquitecte es va quedar tres estudis. A dia d'avui tots dos els tenim de propietat i llogats per a tot l'any.

Obres fetes fora de Blanes

La feina a Sant Genís de Palafolls i a Pineda

Mentre estava "embarcat" amb l'assumpte de la pesca, jo continuava fent de paleta i vaig començar a treballar a fora de Blanes. A Sant Genís de Palafolls vaig fer 14 cases de baixos i pis, independents una de l'altra, amb jardí tot al voltant i les tanques de separació. Els solars eren d'uns senyors de Calella i a mesura que jo anava a construir ells venien. Pràcticament sense posar diners, feien l'obra. Això va suposar dos anys de feina.

En acabat, vam construir un solar que tenien a Pineda: un bloc de baixos i quatre plantes. En total, 16 pisos més els baixos. No vaig voler continuar treballant amb ells, perquè havia de pagar el desplaçament al personal i no em resultava. A més, tenia feina de sobres a Blanes.

Els apartaments del carrer Baix de la Riera, de Lloret de Mar. La feina de constructor i de promotor comporta el contacte amb immobiliàries.

Una immobiliària em va oferir un solar a Lloret en l'antic barri de pescadors, a uns 70 m de la platja. Es tractava d'un edifici que havia sigut una pensió, al carrer Baix de la Riera i Campderà. Tot i que aquest terreny estava afectat per l'Ajuntament (vaig haver de cedir 160 m per obrir un carrer, el carrer Tor), vaig comprar-lo l'any 1998 per 65 milions de pessetes, amb la intenció de construir apartaments per llogar als turistes i explotar-lo jo. Vaig fer un projecte molt bonic, amb balcons voladissos per prendre el sol i obertures àmplies als menjadors, però vaig haver de fer moltes rectificacions perquè l'Ajuntament no admetia el projecte.

▲ Els dúplex dels Padrets. Fons Jordi Isern (AMBL)

L'edifici dona a tres carrers i hi ha diferents nivells. Al carrer Baix de la Riera hi ha els soterranis, del total de metres que van quedar després de la cessió a l'Ajuntament. La planta baixa, on hi ha a l'entrada al carrer Tor, té 426 m2, ocupats per vuit apartaments de diferents metres quadrats cadascun, d'una, dues i tres habitacions.

A la coberta, en una banda hi ha el terrat per posar-hi unes hamaques i fer una petita piscina de 12 metres quadrats. La resta està cobert amb teulada i, per sota, van sortir uns trasters, que jo he habilitat i convertit en cinc apartaments, cadascun amb la seva terrassa particular com a solàrium. En total, són vint-i-nou apartaments amb piscina. Tots els materials estan pensats perquè tinguin el mínim cost de conservació.

La promoció de Punta Xinxó, Eivissa

Mentre estava treballant a Blanes, em vaig assabentar que uns senyors de Barcelona tenien uns terrenys a Eivissa que volien vendre. Concretament, un terreny gran per fer cases aparellades que es deia Punta Xinxó. Vaig parlar amb dos amics meus i vam encarrilar el contracte de compra, que va ser de semipermuta. Vam muntar una societat, Portmany Village SL, amb la participació de l'arquitecte (un 10%) i nosaltres tres (un 30% cadascun).

El projecte tenia una forma rectangular i sortien seixanta-cinc cases aparellades de tres plantes. En total, 150 m2 cadascuna. A més, quedava una part, que comptava amb quatre apartaments, quatre locals i quatre pàrquings. La permuta era de catorze cases i una quantitat de diners que s'entregaria en tres pagaments conforme s'anessin venent les cases. Vam portar el projecte a l'Ajuntament d'Eivissa per demanar el permís de construcció i vam

▲ Casa construïda al carrer de l'Hospital.
Fons Jordi Isern (AMBL)

buscar finançament. Vàrem fer una hipoteca de construcció de tot el projecte, menys de les catorze cases de la permuta. L'import va ser de 800 milions de pessetes.

Una vegada solucionada la part financera, vam buscar constructor per fer les cases i la immobiliària per vendre-les. El preu de venda de les cases era de 29 milions de pessetes: s'escripturaven per 27 i dos milions es cobraven en B.

El que nosaltres no sabíem era que la immobiliària cobrava un preu molt més elevat que el que havíem fixat nosaltres. Un dels socis es va vendre la part a un altre soci, i això va ser deixar entrar la guilla al cau, perquè aquest soci sí que es va assabentar de l'estratègia dels venedors i ens va denunciar com a responsables, tot i que nosaltres no en sabíem res. En definitiva, ens van condemnar a pagar 750.00 euros, entre els dos administradors.

Gestionar una obra d'aquesta envergadura des de la distància i deixar-la en mans d'altres persones va ser el gran error i, el que havia de ser una assegurança per a la meua vellesa va ser tot el contrari, em va descapitalitzar i em va portar molts problemes i disgustos. El diner no té amics i no es pot anar de bona fe pensant que tothom té els mateixos principis que tu.

Epíleg

Amb la perspectiva que ens aporta el temps, podem veure els punts forts i els punts febles de la nostra vida. I m'adono que entre els meus punts forts hi ha un impuls fortíssim a progressar del no-res, acompanyat d'un esperit de treball i de sacrifici propis dels temps de

misèria d'on veníem, però un dels meus punts febles ha estat la ingenuïtat: he confiat massa en la gent i m'han enganyat moltes vegades.

Una altra de les coses que voldria destacar són les persones que t'acompanyen a la vida. Jo li dec molt al meu pare, que em va ensenyar l'ofici i que es va sacrificar perquè jo em formés. Malgrat l'època que vivíem, aquesta era una de les seves prioritats, i la formació que vaig rebre va ser decisiva perquè jo me'n sortís.

L'altra persona crucial en la meua vida ha estat la meua dona, que em va acompanyar en cada aventura i hi va posar el coll tant com jo. El resultat de tot això és una vida dedicada al treball, que ha estat beneïda per uns fills i uns nets als quals, en darrer terme, dedico aquestes ratlles.

05 Notes per a l'estudi del patrimoni industrial de SAFA/NYLSTAR, 1923-2023

per Toni Reyes Valent

Aquest any 2023 s'han complert 100 anys de la constitució formal de l'empresa *Sociedad Anónima de Fibras Artificiales*, S.A., la SAFA. L'any 1923 es va constituir oficialment l'empresa. L'any 1924 es varen començar les obres de construcció del conjunt industrial de Blanes en els terrenys agrícoles situats entre el molí de la Roca, l'estació del tren, el molí de Roig i el mas Trull. I l'any 1926 ja es posaven en marxa les primeres màquines per produir Raió, una fibra sintètica derivada de la cel·lulosa, anomenada també seda artificial o viscosa.

Quan les famílies fundadores de SAFA (els Vilà i els Gillet) es varen anar desvinculant del negoci, l'any 1986 el grup francès *Rhone-Poulenc* (*Rhodia*) es va fer amb el 100% de l'empresa. Al cap de poc, l'any 1993, l'entrada de la firma italiana Snia Fibre a l'accionariat va derivar en la formació de la companyia *Nylstar*. Però de les èpoques daurades dels anys setanta amb l'explosió del niló o dels noranta amb plantes de producció a mig món, *Nylstar* va passar al concurs de creditors de l'any 2007, amb la crisi del tèxtil. D'aquest primer concurs en va sortir un nou projecte. El grup *Praedium* de l'empresari Alfons Cirera es va fer amb *Nylstar* i, comptant amb la planta de Blanes, va voler impulsar un grup tèxtil vinculat a la moda.

Aquest model de negoci ha sostingut amb alts i baixos l'activitat de la planta fins a l'actualitat.

Entre els anys 2023 i 2026 hauríem d'estar commemorant el centenari de la continuïtat d'un dels complexos industrials més grans del país. Del principal motor socio-econòmic de Blanes i part de la seva comarca natural del darrer segle. Dissortadament, però, aquest any 2023 està esdevenint un dels anys més complicats de la història recent de la fàbrica. Lluny de cap commemoració, l'empresa està en un moment crític, immersa en un concurs de creditors, que a finals d'any ha de decidir el seu futur. El futur d'un dels pocs fabricants de niló de qualitat per a la indústria de la moda que queden a Europa.

En aquest context es fa inexcusable que entre tots, poders públics i ciutadania, ens interroguem sobre el què ha significat SAFA per a Blanes i decidim què volem que perduri del seu innegable llegat material i immaterial.

Si ens fixem en la legislació, el preàmbul de la Llei 9/1993, de 30 de setembre de Patrimoni Cultural Català, diu que *"el patrimoni cultural és un dels testimonis fonamentals de la trajectòria històrica i d'identitat d'una col·lectivitat nacional. Els béns que l'integren constitueixen una herència insubstituïble que cal transmetre en les millors*

condicions a les generacions futures". I per tant, "la protecció, conservació, investigació i difusió del patrimoni cultural és una de les obligacions fonamentals que tenen els poders públics".

Conseqüentment l'administració local no queda exclosa del compromís de vetllar pels principis esmentats relatius al patrimoni històric i cultural, entès aquest com el conjunt de béns mobles, immobles i immaterials, de titularitat pública o privada, relacionats amb la història i la cultura de Catalunya que pel seu valor històric, artístic, arquitectònic, arqueològic, paleontològic, etnològic, documental, científic i tècnic mereixen una protecció i una defensa especials.

Aquests valors que venen definits en la llei catalana del patrimoni cultural o l'espanyola del patrimoni històric serien els valors més generals i 'clàssics' del patrimoni. Tot amb tot, les darreres tendències pel que fa al patrimoni van més enllà i situen en aquest camp tot allò que com a societat decidim que ens representa, tot allò que ens explica com a comunitat. Aquells trets identitaris que decidim que tenim. En aquest sentit, el que caldria iniciar amb l'antiga SAFA/NYLSTAR és un procés de patrimonialització que ens permeti anar decidint el que considerem patrimonialment rellevant de tot allò que envolta l'enorme conjunt industrial. Un procés que ha de comptar amb les eines legals de planejament urbà pertinents i s'ha de fonamentar en criteris de recerca científica i també en criteris vivencials.

Abans de fer algunes aportacions relatives als valors de SAFA/NYLSTAR que es poden vincular al camp de la recerca més científica, comentar que els criteris vivencials poden ser tan importants com els primers. Per criteri vivencial podríem entendre tot allò que explica les coses que les persones han fet o han viscut

▲ El Pas Cobert. 2014 (AMBL)

en el lloc o zona. Es tracta d'un discurs més antropològic o etnogràfic, que fa valorar els espais viscuts o la memòria viscuda que s'ha format a partir del fenomen econòmic i social, en aquest cas, de SAFA/NYLSTAR. Imaginem-nos l'enorme quantitat d'històries que s'han succeït al voltant de SAFA, tant dins com fora de les seves tanques, en quasi cent anys d'activitat.

És difícil trobar una persona adulta que no hagi estat relacionada amb la SAFA/NYLSTAR o no n'hagi sentit a parlar. Per no esmentar la franja de població més gran, per a la qual SAFA/NYLSTAR clarament ha ocupat un lloc destacat a les seves vides, de manera directa o indirecta. A tall d'exemple jo mateix recordo clarament com des de casa, entre sa Massaneda

i els Pavos, se sentien perfectament les sirenes de SAFA cridant als canvis de torn. I sembla que encara vegi com els treballadors baixaven o tornaven de SAFA pels camins del mig de les vinyes dels Pavos, can Borell o can Domènec. Cal dir que els treballadors no em feien cap enveja - la meua àvia hi havia passat uns anys penosos amb els sulfurs - però sí els seus fills, amics del barri, que l'estiu se n'anaven uns dies a les colònies de l'empresa i n'explicaven les aventures. Recordo que els anys que vaig passar per la Vila una gran majoria dels companys de classe també hi anaven. Per a gairebé tots era l'única sortida anual fora de Blanes. Quantes vivències no podrien explicar els implicats directament només d'aquest tema?

Tornant al procés de patrimonialització, és possible que en una societat plural com la nostra no tothom estigui d'acord amb el

que es decideix valorar i protegir. Hi poden haver sectors divergents. Per això en aquests processos és important recolzar-se en la recerca, ja que a partir de criteris tècnics i objectivables és més fàcil posar en valor els béns i aportar arguments sòlids per a la discussió del seu nivell de protecció.

En aquesta línia, a partir d'algunes preguntes simples, com ara: quina ha estat la significació de SAFA/NYLSTAR al llarg del temps? o, per què SAFA/NYLSTAR ens explica com a comunitat?, ens podem anar aproximant a l'objecte d'estudi.

Al llarg de gairebé 100 anys d'activitat productiva, el rastre deixat per l'empresa és ingent. I no només des del punt de vista de mostres concretes d'arquitectura o enginyeria industrial dins un perímetre vallat (naus, xeme-neies, passos, edificis, xalets...) sinó que podem

▲ Xemeineia amb ventilació de la fibrana. 2014 (AMBL)

▲ Panoràmica al voltant del carrer de vies. 2023 (AMBL)

parlar d'un cas clar de paisatge industrial que va molt més enllà. *El Instituto del Patrimonio Cultural de España* dins el seu *Plan Nacional de Patrimonio Industrial* classifica el patrimoni industrial en: conjunts industrials, elements concrets o paisatges industrials. En el cas de SAFA/NYLSTAR aquest paisatge comprendria tota una àrea d'influència molt gran: a banda del conjunt fabril amb totes les naus i tots els altres espais per a la producció o la distribució, hi hauria un munt de llocs i aspectes directament relacionats: l'estació, la caserna de la Guardia Civil, les cases dels directius, el xalet del director, el que queda del Racó Blau, els pous, les captacions i dipòsits d'aigua, l'escola Sefa, el tennis, el naixement de barris obrers, les construccions auxiliars, les colònies pels fills dels obrers, l'economat, la conflictivitat, el moviment obrer, el control polític municipal o la fixació de nova toponímia (*La Carbonilla*, el Racó Blau, el Racó Groc, el carrer de SAFA, el rec de SAFA) tot substituint part de l'antiga (Calabruig, Pla de la Roca,...).

Tot aquest ric patrimoni industrial, que definim com el conjunt d'elements materials i immaterials que es relacionen amb la producció industrial, esdevé una peça imprescindible

per a conèixer la societat contemporània no només de Blanes, sinó de la seva comarca natural i, en part, de Catalunya. La Societat Anònima de Fibras Artificials (SAFA) ha estat el gran element de transformació de la societat blanenca del s. XX. El Blanes actual no es pot explicar de cap manera sense tenir en compte la gran influència i el paper transformador que va exercir l'empresa a tots nivells al llarg de gairebé 100 anys. Això també ha fet que es conservi una memòria molt viva sobre SAFA/NYLSTAR entre la nostra ciutadania.

En aquest sentit, algunes característiques i elements que ens parlen del pes de SAFA/NYLSTAR poden ser les següents:

- SAFA va transformar decisivament el territori: va transformar un paisatge agrícola de plana al·luvial en un paisatge industrial. Això va afectar moltes parcel·les agrícoles del Pla de la Roca, de Ses Falques, de Calabruig o de mas Trui, així com els cursos d'aigua i els usos que hi estaven vinculats: la Vall de Burg, la Mina de Jalpí, el molí de Roig, el molí de la Roca, el molí d'Avall ...etc. Amb el temps tot plegat va afectar el medi ambient per l'extracció de recursos

hídrics i la contaminació de rieres i torrents, de terres o de l'atmosfera. SAFA també va condicionar clarament tota la planificació urbanística de Blanes, per exemple amb el naixement de nous barris vinculats als seus obrers com Ca la Guidó o el barri de Nostra Senyora del Vilar (Obra Sindical del Hogar) dels Pins, entre d'altres.

- SAFA va tenir una influència decisiva en l'economia local i de la zona. En va ser el puntal principal durant moltes dècades. Blanes ja havia experimentat els canvis del gènere de vida industrial a través de diverses empreses que podem englobar en el que va ser la primera revolució industrial de la màquina de vapor, el carbó o el ferro. La SAFA va representar un salt qualitatiu cap a la segona revolució industrial: la de la química i la electricitat. SAFA va ser una gran generadora de feina directa (es parla de més de 2.000 treballadors en el seu moment àlgid) i indirecta (tallers, indústria auxiliar, comerç o proveïdors diversos). A banda, durant uns anys, va exercir un dirigisme econòmic cap al sector industrial en detriment del turisme.
- L'accionariat i els quadres directius de SAFA varen tenir influència i lligams directes amb els centres de poders locals, regionals i nacionals des de la seva implantació. Ajuntaments, Govern Civils, Ministeris ... etc.
- SAFA va tenir influència directe sobre els fluxes migratoris cap a Blanes. Va generar un fenomen d'atracció i crida de mà d'obra. Va estar estretament lligada a les primeres onades migratòries d'abans de la guerra (famílies de les comarques catalanes properes, de la Franja, de Múrcia o Almeria) i de les segones onades migratòries de mitjans dels anys cinquanta fins a

▲ Entrada al Pas Cobert. 2014 (AMBL)

finals dels setanta (famílies d'Andalusia, Extremadura o les Castelles). Fins i tot va actuar directament com a captadora de mà d'obra en origen a les zones meridionals de l'estat. A tall d'exemple esmentar que el molí d'Avall va esdevenir un centre d'acollida de treballadors solters immigrants.

- SAFA va tenir una influència directa en el sorgiment i creació de la consciència de classe i en el moviment obrer a Blanes i comarca. L'Anarquisme d'abans de la Guerra Civil, els sindicats antifranquistes, les CCOO o la UGT hi estan directament relacionats. La defensa dels drets dels treballadors, de les seves condicions de vida o les lluites obreres es varen desenvolupar en el seu si. També la conflictivitat que aquestes tensions varen generar: negociacions de convenis, vagues,

▲ Barracons inicials. 2014 (AMBL)

piquets, esquirols, enfrontaments violents, ...etc. D'altra banda, la voluntat de llei i ordre de SAFA té una plasmació directa en el sorgiment de la segona i principal caserna de la Guardia Civil de Blanes situada entre l'empresa i l'estació.

- SAFA va tenir un impacte directe en la formació, en els drets socials, en la seguretat o en l'oci de Blanes. L'empresa va tenir una escola pels fills dels treballadors, formava treballadors i tècnics, tenia un economat per ajudar els treballadors a l'hora d'adquirir productes de consum, va implantar un primer cos de bombers, els fills dels obrers podien anar de colònies estiuenques, tenia instal·lacions esportives, va proporcionar la primera assistenta social de la ciutat, ...etc.

En conclusió: SAFA ha estat enormement important per a la societat blanesca. És per això que el patrimoni material i immaterial que ha perviscut als canvis soferts per l'empresa durant quasi cent anys hauria de ser conservat tant per a la interpretació de les generacions actuals com per al coneixement de les generacions futures. Tot plegat amb el convenciment que aquest patrimoni pot ser un element que generi impacte econòmic, social, cultural i mediambiental per a la societat blanesca que representa i no només despesa. El patrimoni de SAFA/NYLSTAR cal entendre'l com una font de riquesa econòmica, social i cultural per a Blanes i comarca.

▲ Edifici de calderes i xemeneia gran. 2014 (AMBL)

▲ Interior de la nau de filatura. 2014 (AMBL)

▲ Casa del Racó Groc. 2014 (AMBL)

Un conjunt industrial amb molts valors patrimonials.

1. Elements del conjunt industrial que conformen un tot.
 - a. Dins el clos tancat de la fàbrica:
 - i. Naus industrials: raíó, fibrana, niló ...
 - ii. Pas cobert, passos elevats, barracons, magatzems, edifici calderes, edificis auxiliars (central elèctrica, laboratori...), canalitzacions aèries...
 - iii. Zones residencials per directius: Racó Groc
 - iv. Carrers i places.
 - v. Elements: xemeneies, dipòsit regulador, torre aigua ...
 - b. Externs al voltant de la fàbrica
 - i. La zona de l'antic Racó Blau amb el xalet del director i el dipòsit de distribució d'aigua.
 - ii. La zona de l'Estació amb les vies d'entrada a SAFA i la caserna de la Guàrdia Civil.
 - iii. La zona de la casa dels pous d'extracció d'aigua i les pistes de tennis.
2. Eixos espacials que estructurin i expliquen SAFA/NYLSTAR i ajuden a entendre el conjunt:
 - a. El Pas cobert com a espai distribuïdor cap les naus laterals de filatura i el carrer de vies
 - b. El carrer de Vies com a lloc de circulació i producció industrial. Hi entraven les matèries primeres i en sortia producció.
 - c. Plaça de la Revolució: Espai central on conflueixen antigues naus, el niló, el raíó o la fibrana. També va ser un lloc de reunió i d'entrada i sortida del conjunt.
 - d. Les vies del tren com a lloc de subministrament de matèria primera del conjunt
 - e. L'entrada de la fàbrica des de l'estació davant del Racó Groc. Lloc d'entrada, de direcció i de representació.
3. Cal valorar els elements de patrimoni perduts que ja no poden explicar el conjunt. Al llarg del segle XX l'empresa ha experimentat força canvis amb la qual cosa alguns elements canvien d'ús i d'altres desapareixen:
 - a. Tenim constància de la desaparició de diverses xemeneies
 - i. L'entrada principal de la fàbrica d'estil noucentista obra de l'arquitecte Eusebi Bona
 - ii. La segona tongada de naus de la filatura del raíó
 - iii. Diverses xemeneies dels anys vint i trenta

▲ Carrer de vies, amb el pas elevat al fons. 2023 (AMBL)

Descripció i valoració d'elements patrimonials d'interès de SAFA/NYLSTAR

Núm. Ortofoto	Nom element	Descripció i valors materials i immaterials de l'element
1	Filatura	Antigues naus de la filatura de Raió i de 'lavage'(desulfuració de les troques amb aigua a pressió). Construïdes la segona dècada dels anys 20 del segle XX. Situades a la dreta del Pas Cobert. Primeres naus construïdes del conjunt per a la filatura del raíó. Valor arquitectònic: Tenen elements arquitectònics semblants. Les façanes i els arcs de les naus no són purament funcionals, tenen una certa influència noucentista. Poden ser atribuïdes a l'arquitecte Eusebi Bona, que és l'autor de l'edifici de l'entrada amb l'antiga direcció, les oficines i probablement del conjunt fabril. Té un disseny original que va més enllà de la funcionalitat. Això ho fa un element singular. Són uns arcs molt rebaixats amb predomini de línia corba que no és habitual en els conjunts industrials. Arquitectura industrial amb uns elements diferenciadors, construïdes en formigó armat, la jàsseres, llum zenital ... Arquitectura d'autor amb qualitat i reconeixement. Arquitecte estudiat i amb

		fons a la seu de Barcelona de l'Arxiu del COAC (Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya) Valors històrics i immaterials: És l'espai de la primera filatura, bàsic per explicar el procés productiu. Té un alt valor vivencial per diverses generacions. Lloc de treball dur.
2	Pas Cobert	Pas o eix central distribuïdor de la factoria. Construït els anys 20. Coberta fabricada en fusta de pi de qualitat (melis). Pas per on molts obrers accedien al seu lloc de treball. Valor arquitectònic: És un dels elements arquitectònics del conjunt que pot tenir més rellevància. Hi ha molts elements remarcables o diferenciadors. Gran accés amb arc de mig punt, el sistema d'encavallat amb pi melis i un tema de treball de cornises amb elements que remarquen les obertures. Amb estructura de la coberta de caire basilical. NYLSTAR hi va celebrar esdeveniments de representació. Valor d'estructuració de l'espai i de representació
3	Naus antic Escollit	Situades a l'esquerra del pas cobert. Anys 20. Antigues naus de l'escollit i de les màquines d'aire comprimit. S'hi poden aplicar les mateixes característiques i valors que a la filatura 1. Valors arquitectònics, històrics i immaterials.
4	Edifici del Niló	Edificacions de la filatura del <i>Nylon</i> que engega el 1951. Situades al davant de la 'Plaça Roja'. És un element important des del punt de vista que el que s'hi fabricava va ser el producte principal o 'leiv motiv' de l'empresa i encara ho és. Edifici representatiu de l'inici del niló. S'ha de conservar quelcom que simbolitzi i expliqui aquesta etapa i pot ser això. Té un valor representatiu i simbòlic important. Fabricació estratègica i, inicialment, d'accés controlat.
5	Barracons inicials	7 Edificacions petites dels anys 20 que acolliren els treballadors que varen construir SAFA. Entre plaça Roja i carrer de Vies. Tenen valor arquitectònic: El noucentisme s'inspira molt en l'arquitectura nòrdica i de l'Europa central. És un noucentisme més insinuat, més latent que patent. Valor històric de ser dels primers moments. És del nucli central del conjunt, del punt zero.

6	Naus de la fàbrica	Naus dels anys 40-50 on es fabricava la Fibrana (Raió en foc), fins als anys 69-70. Representen una altra de les fites productives de SAFA amb la Fibrana. Naus de factura funcional. És possible que hi hagin elements de suport de coberta remarcables, per exemple encavallades de fusta. Conservació de la nau perquè dona prestància a dos elements: al conjunt de carrer de Vies i a la fibrana. Conformava el carrer de Vies. Ens assegura el testimoni de l'època de fabricació de fibrana i alhora permet conservar una part del carrer de Vies. Valor arquitectònic, d'estructuració del conjunt i històric. Valor vivencial atès que encara hi ha gent que hi va treballar.
7	Xemeneia de la ventilació de la Fibrana	Xemeneia i aparells de ventilació que donaven servei a les naus de Fibrana. Construcció dels anys 40. Valor testimonial, estètic i icònic. Xemeneia = fàbrica. La conservació de la maquinària podria aportar un coneixement interessant des del punt de vista de la història de la ciència i la tècnica. Obra de fàbrica de maó reforçada amb anella metàl·lica. Les xemeneies industrials han estat i són les grans estructures auxiliars que caracteritzen el paisatge industrial. Són un element vertical que té una gran presència en el paisatge, això les fa establir una relació directa amb el seu entorn. En aquest sentit són grans fites visuals. A més porten associada una gran càrrega simbòlica: durant molts anys han estat associades a la riquesa d'un territori.
8	Conjunt del carrer de Vies	Carrer principal amb vies per on el tren entrava matèries primeres. Va ser un dels eixos principals del complex. Conjunt que estructura i defineix el conjunt de la fàbrica. El carrer té valor com espai pels edificis que el delimiten. Les façanes d'aquests edificis interessen com a definidores del carrer. Aquest carrer té alguns elements que també el defineixen, a banda de les façanes: les vies, els pas elevat o Jacques Borel o les canalitzacions i tubs aeris com a testimoni dels processos industrials.
	8.1	Edificació del carrer de Vies Naus antigues d'estiratge.

	8.2	Edificació del carrer de Vies	Nau de l'empaquetat.
	8.3	Edificació del carrer de Vies	Edifici de la central elèctrica.
	8.4	Edificació del carrer de Vies	Edifici de l'antic laboratori.
	8.5	Edificació del carrer de Vies	Zona de magatzems i tallers.
	8.6	Elements del carrer de Vies	Pas elevat de l'empaquetat al magatzem de les antigues naus de fibrana. Anomenat Jacques Borel. Fet entre 1973 i 1974. Caldria contemplar tema de canalitzacions aèries.
9		Edifici de calderes	Antic edifici de les calderes de carbó. Construït els anys 50. Avui central termoelèctrica. Pot tenir algun element interior interessant dels del punt científic-tècnic. Valor de testimoni de la creació i l'energia del conjunt. Valor arquitectònic: arquitectura funcional. Té la gràcia de ser un edifici on es poden veure totes les façanes, és independent, exempt.
10		Xemeneia gran de calderes	Xemeneia de formigó armat, maó massís i anellat superior d'acer inoxidable. És la xemeneia més alta de la fàbrica. Té un valor icònic relatiu a la fabricació i a la localització. És com una mena de fita. Testimoni principal de la majoria d'activitats fabrils. És evident que la xemeneia, de ser un element funcional, passa ràpidament a ser un element amb rang cultural ja que per si sola (i més si està integrada en un conjunt) té la capacitat d'explicar una història. És un monument de patrimoni industrial que fins i tot ha estat valorat com a element d'art públic.
11		Conjunt d'edificacions del Racó Groc	Construccions residencials de tècnics i directius. Fàbrica de maó massís amb revocs. 7 edificacions. És un conjunt residencial. Només una no explica el conjunt. Totes les cases són del mateix estil. No hi ha barreja. Valor arquitectònic: construïdes els anys vint amb característiques pròpies dels xalets centreeuropeus, l'arquitectura noucentista va utilitzar-ho con un dels seus trets definidors. Això

		caracteritza en part l'arquitectura noucentista. El segon conjunt residencial del Racó Blau va ser derruït. Aquest caldria conservar-lo.
12	Plaça Centralo plaça "Roja"	Espai i element públic que defineix i estructura el conjunt de la fàbrica espacialment. Espai de distribució. Alt valor simbòlic. Peça bàsica per entendre l'associacionisme obrer i la conflictivitat laboral i social. Lloc de reunió durant les mobilitzacions obreres dels 70. Situada al davant dels barracons inicials, entre l'edifici del niló i amb les naus de fibrana al fons.
13	Antiga torre d'aigua del Racó Blau	Única construcció que queda de l'antic conjunt residencial per a les famílies dels tècnics mitjos de l'empresa.
14	Xalet del Director	Construcció aïllada al damunt del turó que domina la fàbrica. Construït els anys 20. Té un alt valor representatiu. Valor arquitectònic: És un edifici noble, d'estil noucentista amb un alt valor simbòlic i de qualitat constructiva.
15	Dipòsit regulador d'aigua	Construcció aïllada al damunt del turó de sobre el molí de la Roca i que domina la fàbrica. Construït els anys 20 en formigó armat. En funcionament. Regulador de la pressió del subministre d'aigua Té un valor científic-tècnic i també icònic (fita).
16	Casa dels pous d'aigua	Situada al costat de les pistes de tennis. Hi havia els motors per treure l'aigua de l'aqüífer i abastir la fàbrica. Casa dels anys 30 Valor arquitectònic com a construcció auxiliar
17	Caserna de la Guàrdia Civil	Construït en paral·lel a la fàbrica els anys 20 per al manteniment de l'ordre i la llei. Construcció simbòlica en el relat de la seguretat empresarial i local, la repressió i la lluita obrera. És un edifici fortificat, d'estructura militar, exempt, amb garites cantoneres. Alt valor simbòlic.
18	Estació de tren	Construcció icònica per al transport de persones i mercaderies i element molt destacat del paisatge industrial. És la segona estació construïda. Feta i ampliada els anys vint coincidint amb la instal·lació de l'empresa SAFA.

19	Vies d'entrada a la fàbrica	Conjunt de vies d'accés del tren a la fàbrica. Per carrer Vies. Elements encastats que expliciten el pas de la màquina de tren i dels vagons d'entrada de matèries primeres per abastir la producció de l'empresa. Element d'alt valor simbòlic per entendre la importància dels transports en la producció i la relació de l'estació amb la localització industrial.
20	Conjunts de naus del niló	Conjunt de naus de l'estiratge de la fibra de niló. Darrers llocs on es manté la producció, actualment de <i>nylon 6.6</i> .

▲ Elements destacats del conjunt patrimonial de SAFA /NYLSTAR. Ortofoto: Oficina tècnica / Ajuntament de Blanes.

Cloenda

Els exemples de salvament i recuperació d'antigues fàbriques, naus i elements industrials són molt abundants. Aquesta salvaguarda té relació amb l'augment del reconeixement públic i ciutadà del valor històric, tecnològic, social, arquitectònic, estètic o vivencial d'aquest patrimoni industrial. Fins ara només s'havia donat valor al paisatge des d'un punt de vista natural o mediambiental. Però d'unes dècades ençà comença a valorar-se també el paisatge industrial. La pertinença a una societat dedicada cada vegada més als serveis fa que es giri la mirada cap al que fins fa poc havia estat un referent econòmic i social: la indústria.

El patrimoni és un dels signes d'identitat més importants d'una comunitat. És una peça bàsica per a la pervivència de la memòria i, per tant també és clau per analitzar el desenvolupament cultural, econòmic i urbanístic de les nostres ciutats. A banda, pot esdevenir un recurs turístic mitjançant accions de restauració, rehabilitació i sobretot, d'interpretació.

És per això que hi ha un munt d'organitzacions públiques i privades que l'estudien i el protegeixen. La UNESCO, per exemple, l'any

1990 passa a considerar les restes de la indústria històrica com a béns culturals.

Malauradament l'any 1992, Blanes va perdre l'oportunitat de salvaguardar l'antic edifici noucentista de l'entrada de la fàbrica, obra de l'arquitecte gironí Eusebi Bona i Puig (Begur 1890-Barcelona 1972), d'algunes naus de filatura de raió i dues de les primeres xemeneies que va tenir la fàbrica, construïdes entre 1925 i 1935. Aquests elements han passat a l'oblit absolut després de la seva demolició. Com a fet positiu cal dir que es varen salvaguardar dues locomotores de tren absolutament úniques i singulars en el panorama de la tècnica ferroviària catalana, una de les quals avui és visible a la rotonda de l'avinguda de l'estació i està declarada Bé Cultural d'Interès Nacional.

Caldria aprendre dels errors del passat i seguir els passos del que estan fent la majoria de ciutats amb empenta i passat industrial del nostre entorn en el sentit de planificar adequadament el paisatge industrial tot conservant el seus elements, fent-los visitables, adaptant-los a nous usos o fent-los compatibles amb la pròpia activitat industrial.

▲ Mostrari amb la producció actual de fil. 2023 (AMBL)

BIOGRAFIES

1. Maria Àngela Sagrera Perpiñà

**Apunts d'història oral:
Mercè Oms i Bassols**

2. Aitor Roger

**Nissaga de recaderes.
L'àlbum de fotografies de Glòria Alemany Valls**

01 Apunts d'història oral: Mercè Oms i Bassols

per Maria Àngela Sagrera

En Joaquim Oms i Plandiura (Tossa de Mar, 1906-Blanes, 1978) i la Maria Dolors Bassols i Massegur (Olot, 1912-Blanes, 1993), tots dos farmacèutics, van tenir tres fills: la Mercè, en Xavier i la Maria Dolors.

La Mercè, la filla gran, va néixer a Blanes el 13 de març del 1937.

La infantesa la va passar al poble, però aviat -per voluntat dels pares- anà a viure a Barcelona on començà la formació acadèmica que l'havia de portar a cursar, com ells i com més endavant el seu germà Xavier, la carrera de Farmàcia. Va ser la primera noia nascuda a Blanes que completà estudis universitaris.

La Mercè es va casar amb en Francesc Giralt Butiñà (Blanes, 1935-2012), el noi gran de “can Giralt dels cines”, que abandonà la carrera de Medicina per dedicar-se als negocis familiars: els cinemes “Fortuny”, “Maryan” i “Bahía”, de ben segur encara presents en el record de molts blanencs. La parella va tenir dues filles, la Marta i l'Anna, i tres nets: la Cristina, en Quim i la Palmira.

Dona extraordinàriament comunicativa, ens ha explicat moltes coses interessants relacionades amb la casa familiar del carrer Nou, amb els seus pares i la seva activitat com a farmacèutics, amb “la Dolorosa” (el pas processional del Divendres Sant vinculat històricament a ca l'Oms), amb una vida universitària que queda molt lluny de la dels joves d'avui, amb l'empresa cinematogràfica de la família Giralt, amb les seves múltiples ocupacions i col·laboracions ...Tot desgranat amb una memòria, un ordre i una claredat envejables. I un somriure. Qui la coneix sap molt bé que la Mercè és així.

La nissaga Oms, naixement i infantesa a Blanes

La Mercè ens explica que la nissaga Oms és molt antiga a Blanes, primer amb un grapat de generacions de mariners i després de metges: esmenta nou generacions de metges des que un dels seus avantpassats, patró mariner, va fer estudiar el seu fill. Destaca molt el seu avi, en Xavier Oms i Burcet (1874-1936), que va ser alcalde i metge de Tossa de

Mar, i una persona molt estimada al poble veí. Tenia tartana i cavall i va conduir un dels primers cotxes de la comarca. L'acompanyava sempre un mecànic, per si tenia alguna avaria que l'impedís arribar a assistir algun dels seus pacients de Vidreres, de Llagostera o dels molts masos de la contrada. Estava casat amb la Josepa Plandiura i Pou. El seu pare, en Joaquim Oms i Plandiura, que va néixer a Tossa on vivia la família, va trencar la tradició estudiant Farmàcia.

Els estius els passaven a Blanes, a la casa pairal del carrer Nou, una finca molt gran. El cos central era el mateix d'ara i, a la part de baix, hi vivia la germana gran de l'avi Xavier, la tia Rosario, que no s'havia casat.

En Joaquim Oms i la Maria Dolors Bassols es van conèixer a la facultat de Farmàcia, tot i que estudiaven en cursos diferents. Ella era filla d'un advocat d'Olot, l'Eduard Bassols i Macià, (que també havia estat alcalde de la capital garrotxina) i de l'Antònia Massegur i Cuffí. En Joaquim, acabada la carrera i després de fer les pertinents pràctiques a la farmàcia Ferrer de la plaça de Catalunya de Barcelona, posà en funcionament la farmàcia Oms de Blanes. Era l'any 1934, quan al poble ja hi havia la farmàcia Casamor (Anton Casamor Colomer, fill de Banyoles, havia comprat la farmàcia a la família Vila el 1916) i la farmàcia Adell (Joan Adell Escalante, de Barcelona i amb antecedents familiars a València, la va comprar el 1925 a Santiago Espinosa de los Monteros i es donà d'alta el 1926)¹. Un any més tard, el 1935, en Joaquim i la Maria Dolors es casaven a l'església de la Concepció de Barcelona. El 1936 esclatava la guerra Civil i el març del 1937 naixia la Mercè.

APPENDIX NISSAGA OMS. — Blanes

NOM	PROFESSIO	MULLER
Pere Oms † 1618	mariner	Clara Fàbreges
Joan 1582 † 1652	patró mariner	M. ^a Anna Andreu † 1637
Antoni 1627 † 1687	metge	Caterina Gelcens † 1679
Josep † 1710	metge	Anna Morell Fornaca 1668 † 1724
Antoni	metge	Teresa Jofre Constanç
Josep-Antoni 1724 † 1789	metge	Elisabet Cots Torner
Josep	metge	Agnès Buizons
Francesc 1786 † 1811	metge	M. ^a Josepa Garrigoles
Lluís 1811 † 1884	metge	Francesca Miralbell
Joaquim	metge	Francesca Burcet Brunet
XAVIER 1874 † 1936	metge	Josepa Plandiura Pou
Joaquim 1907 † 1978	apotecari	M. ^a Dolors Bassol Massegur
Xavier 1938 † 2023	apotecari	Roser Arias Bassol
Joaquim 1973-		

▲ La nissaga Oms a Blanes (llistat que figura en el llibret "Recull de poesies" de Xavier Oms i Burcet).

Al seu pare, al principi de la Guerra, no el van mobilitzar perquè havia quedat com a únic farmacèutic del poble (el Sr. Casamor i el Sr. Adell havien marxat) i havia de col·laborar amb l'hospital però, arran de la Batalla de l'Ebre, va ser enviat, juntament amb 13 metges

▲ La Mercè i els seus germans amb els seus pares al Passeig de Mar l'any 1943. Col·lecció Oms Bassols.

i 13 farmacèutics de la província de Girona, a l'Hospital de Sang de Reus des d'on es cobria la retirada. La seva mare, aleshores, es va quedar al capdavant de la farmàcia.

La mare em contava que, quan tocava la sirena per avisar d'un possible bombardeig, em portava on tenien el laboratori i em col·locava entre dos matalassos amb un "nino" que em fes companyia. Durant molt de temps em va quedar la por de girar-me al llit, per si no en podia sortir.

Un dia va anar a la farmàcia una senyora que li va explicar que havia mort la dona que cuidava. La seva mare li va dir que, si volia, es podia quedar a ca l'Oms (la Mercè encara no tenia un any i ella ja esperava el seu segon fill, en Xavier, que va néixer l'abril del 1938) però que, a canvi, només li podria oferir el menjar. Es deia Conxita i es va estar a la casa fins que va morir. Per la família va ser com una àvia i la van estimar molt. Tenia la seva habitació, feia la cuina, estava per la mainada, ajudava la seva mare i així ella es podia dedicar a la farmàcia.

▲ Els pares de la Mercè a la sobretaula d'un casament l'any 1948. Col·lecció Oms Bassols.

En acabar la Guerra, el pis de dalt de la casa serví d'allotjament durant un temps al comandant italià que dirigí l'entrada dels Nationals a Blanes. Recorda perfectament que el seu uniforme li feia una certa por i que els donava xocolatines.

El maig del 1940, en plena postguerra, venia al món la seva germana Maria Dolors. En Xavier i la Mercè van passar els quatre o cinc primers anys "d'escola" a can Queldra, amb la germana d'en Sebastià Clusells, que era mestra. Es deia Carme i s'havia vingut a amagar a Blanes quan els mestres de la República van començar a patir represàlies. Després ja va anar a Les Monges fins als vuit o nou anys.

Ens posaven en fila assegudes en una cadira totes barrejades i "passàvem" a mesura que apreníem. Al pare això no li agradava gens.

Com que els pares volien que fes batxillerat i a Blanes les noies no el podien cursar, als nou anys ja la van portar a estudiar a Barcelona.

Entre Barcelona i Blanes: anys d'internat

Van escollir l'escola Nostra Senyora de Lourdes, que encara existeix avui, a la Via Augusta de la capital catalana. L'Ingrés de batxillerat ja el va fer allà. Els tres primers anys va viure a casa de la seva tia, germana del pare, que tenia sis filles. Al col·legi estava a mitja pensió i, amb les cosines, anaven i venien amb metro. Quan la seva germana Maria Dolors va anar a estudiar a Barcelona ja les van posar internes.

La Mercè conserva molts bons records d'aquest centre que, segons explica,

.. era de mentalitat molt oberta, molt modern i diferent. Naturalment tenien "coses de monges", com menjar en silenci mentre alguna de nosaltres llegia, l'uniforme (de "pota de gall" amb una brusa

de color beix i les lletres gravades...) però la veritat és que ens estimulaven sempre i ens reconeixien els mèrits de fer coses. A mi això m'agradava molt. Per exemple, la directora era una monja cubana que escrivia llibres, alguna religiosa ja havia cursat estudis universitaris, teníem un "professor" de gimnàstica, la professora d'història era laica ... En fi, el que et deia abans de la mentalitat oberta, que estic segura que ens va marcar.

Un dia al mes les podia anar a veure la família, però a Blanes només hi venien per les vacances de Nadal, Setmana Santa i estiu.

M'agradava molt venir a casa però, pel fet d'estar tant de temps fora del poble, aquí no hi tenia una colla d'amics. Com que els pares eren amics de molts estiuejants, la meva germana i jo sortíem amb els seus fills o amb fills de directius de SAFA, que estudiaven fora. Vaig perdre molt el contacte amb la gent de Blanes, cosa que no li va passar al meu germà Xavier que, pel fet d'estudiar als Padres fins als 14 anys, sempre hi va mantenir relació.

La Maredeu dels Dolors

La Setmana Santa per la Mercè era anar a veure "monuments" i, sobretot, ajudar la seva mare amb la imatge de la Mare de Déu dels Dolors de la processó del Divendres Sant. La custodiaven a casa seva tot l'any perquè, tradicionalment, la "jove" (nora) de ca l'Oms era la "cambrera" (cuidadora) principal de la Verge. Per tant, la seva mare ho era des que es va casar amb el seu pare l'any 1935, i això implicava tenir-ne cura, tant de la talla com de la vestimenta.

La imatge antiga havia estat cremada durant la guerra i l'any 1940, acabat el conflicte bèl·lic, va sortir a la processó una petita verge que algun blanenc tenia a casa seva. Aleshores el seu pare, juntament amb el Sr. Amado Carreras, cosí germà seu, i el Sr. Rosendo Tosas, propietari de la fàbrica "Manufacturas de Cuero Tosas

S.A.", així com les famílies Navinès i Robert, van impulsar la compra d'una imatge nova amb aportacions de tot el poble. Però, com que l'església també s'havia cremat, la Maredeu dels Dolors recent arribada se seguí guardant a ca l'Oms.

Recordo molt bé que un embolcall la cobria totalment, que cada any es rentava tota la roba i que, finalment, quedava guardada a l'armari d'una habitació de casa dins la caixa de fusta en què va arribar per primera vegada ...

És una bonica i expressiva talla policromada esculpida pel prestigiós policromista i escultor barceloní Jaume Sanjaume i Clarà (Barcelona, 1898-1985). Aguanta amb les dues mans una roba delicada i es complementa amb una fina corona d'estrelles i un cor travessat amb set espases que simbolitzen els Set Dolors de la Verge.² Aquesta Dolorosa i el seu aixovar, uns preciosos enagos antics i el vestit, que va ser realitzat per unes monges gironines, van compartir amb mi la infantesa i la joventut. Tant era així que jo sabia que arribava la Setmana Santa pel soroll de la porta d'aquella habitació ... Vaig ajudar la mare i la mare d'en Joaquim Robert, la Sra. Marina Ruiz, durant molts anys a preparar la imatge abans de la Processó. Els primers temps la venien a buscar els mariners de lleva del poble; era molt bonic i emotiu ... Amb els anys s'hi van anar implicant fills i nets de la casa ... Encara veig la meva mare al darrere d'ells amb la mantellina de la Verge ben planxada ... Era molta feina, però era meravellós ...!

I així va ser fins que va morir la mare el 1993.

Aleshores es va anar a parlar amb el Sr. Rector per cedir la imatge i el seu aixovar a la Parròquia. Es cregué convenient la creació de la Confraria de la Mare de Déu dels Dolors i, remarca la Mercè, amb l'ajut desinteressat de José Antonio Sánchez Molina, s'elaboraren uns estatuts que foren aprovats pel Bisbat de Girona l'any 2005, segons els quals es va acordar que

▲ *Pas de la Dolorosa a la Processó del Divendres Sant, amb els mariners de lleva, als anys seixanta. Col·lecció Oms Bassols*

un dels germans Oms la presidís. En Xavier i la Maria Dolors van considerar que la Mercè era, de tots tres, la més indicada per a aquesta tasca.

Com que no té un espai fix a l'església, la imatge de la Dolorosa actualment es guarda a la sagristia de la Parròquia a l'espera d'una ubicació definitiva dins el temple, com les altres imatges processionals.

Sempre em pregunten pels infants dels "nissos"(anissos), que han acompanyat i acompanyen encara la Mare de Déu dels Dolors, i t'ho vull explicar ... Ve de fa molts anys, quan el sucre era escàs i es pretenia que fossin una font d'energia ràpida per als portants del pas de la Dolorosa. Uns nens vestits amb vestes negres i colls de puntes, exhibint alguns dels atributs de la Passió (una creu, una trompeta, uns claus ...), eren els encarregats de subministrar-los-els. Els duïen dins uns farcellets de roba blanca i, de tant en tant, recitaven la cançoneta que l'Aurora Carbó els ensenyava i que, en el seu dia, havia compost Mossèn Joan Batlle. Diu així:

*"Recordeu-vos, cristians devots,
Dels dolors que va sofrir
Nostra dolça i bona Mare
Al veure el seu Fill morir"
Nostre Senyor Jesucrist ... De la paga un "nis".*

La universitat

La Mercè es preparà per entrar a la Universitat el primer any que es posava en funcionament l'aleshores exigent curs preuniversitari. Per poder-lo aprovar es va preparar a l'escola que tenia a Barcelona la germana del Dr. Pérez Iborra, que havia estat company del seu pare. Com que va treure bones notes, a casa seva la van fer seguir en aquesta escola per reforçar el curs "comú" (el primer de la carrera), que era molt difícil.

Aquest curs "comú" es feia a la Central, a la plaça de la Universitat. Eren 800 alumnes de totes les carreres de ciències (geologia, física, matemàtiques, farmàcia, biologia, química ...). Els van repartir en cinc grups de 125 alumnes per ordre alfabètic. Una vegada superat ja es passava a la carrera que s'havia escollit. La Mercè el superà amb èxit i començà farmàcia. El primer curs encara el va fer a la Central i el segon, ja al nou emplaçament de la Diagonal de Barcelona que, de fet, va ser el primer dels edificis universitaris que es va construir a Pedralbes. Era, segons la Mercè, una necessitat urgent atès el nombre creixent d'alumnat, les noves exigències de la docència i la necessitat imperiosa de laboratoris. En fou un dels grans impulsors el prestigiós farmacòleg i professor universitari, el doctor Ramon San Martín Casamada (Galapagar 1910- Barcelona 2006).

En tot Espanya només hi havia 4 facultats de farmàcia: Barcelona, Santiago de Compostel·la, Madrid i Granada. La de Barcelona tenia molt de prestigi. A classe érem 180 alumnes, 30 dels quals noies (de tot Espanya). Això era tot un privilegi, sobretot a l'hora de fer pràctiques, perquè hi havia molta relació amb el professor. De fet, tot el sistema era molt didàctic. Recordo molt bé que, a classe de botànica, per exemple, vam fer un estudi completíssim de totes les flors del Maresme i que el jurament hipocràtic el vam anar a realitzar davant

l'estàtua del déu Escolapi, a les ruïnes d'Empúries. A més de les matèries pròpies de la carrera, ens feien cursar -ja en els cursos finals- el que en dèiem les "tres maries": esport, nacionalsocialisme i religió. S'impartien com una classe més i, si no les aprovaves, no tenies el títol. També podies participar en el TEU (Teatre Estudiantil Universitari).

Enmig de la carrera, com totes les noies de l'època, estigué obligada a fer el Servei Social³. La Mercè va haver d'estar-se en un campament a Begur durant un mes i mig d'estiu i, al llarg de sis mesos del curs, anar a un dispensari del barri del Clot a fer assistència a mares que anaven a pesar els nadons i a buscar la llet en pols que venia de Nord-amèrica.

El març del 1959, va participar a l'"Olimpiada Universitària" que es va celebrar a Madrid per commemorar els 25 anys del SEU (Sindicat d'Estudiants Universitaris). Habitualment es

feien competicions entre universitats, però aquell any es van fer entre totes les universitats espanyoles. Cadascuna tenia un color: Barcelona, vermell; Madrid, blau; València, lila clar ... La Mercè intervingué en els esports de bàsquet i handbol.

Van sortir cinc autobusos de Barcelona i la majoria eren nois. Ens van allotjar a la Casa de Campo de Madrid després de dividir-nos per sexes. Va ser una experiència molt divertida, el de menys era la competició. Una de les anècdotes que em va quedar és que la roba que ens van donar, la dels uniformes i material esportiu (de tothom), estava feta a Blanes, a la fàbrica d'en Ramon Doll. Ens la van donar a Madrid i anava dins unes caixes tancades amb una cinta que deia "RADO". Em va fer molta gràcia...!

El juny del 1962, després de casada i ja esperant la Marta, la seva filla gran, encara va cursar el

▲ Desfilada dels participants en els Jocs Universitaris de Madrid l'any 1959 i el logotip dels jocs. Col·lecció Giralt Oms.

▲ La Mercè amb els seus pares i germans l'any 1959.
Col·lecció Oms Bassols.

que se'n deia la llicenciatura: un examen de repàs de tota la carrera on, amb l'ajut de llibres si calia, s'havia de demostrar la capacitat per resoldre qualsevol problema relacionat amb la farmàcia. Recorda que li va tocar fer una anàlisi d'uns formatges.

Quan hi penso m'adono que els anys d'estudis i, per tant, els anys que vaig ser fora de Blanes van ser molt llargs: set anys de batxillerat, el curs preuniversitari, el curs comú i cinc anys de carrera. Déu n'hi do!

Prometatge i casament

En Josep Giralt Roger (1898-1987) i la Pepita Butiñà Giralt (1904-1990) van tenir dos fills, en Francesc i en Joan.

La Mercè va conèixer en Francesc, el fill gran, a Barcelona. Havia estat intern als Escolapis de Sarrià on hi cursà el batxillerat. Després van venir tres cursos de la carrera de medicina, perquè volia ser ginecòleg.

Quan vam començar a festejar, el pare ens va demanar que esperéssim a casar-nos que jo hagués acabat la carrera.

I així ho van fer. El gener del 1962 la Mercè acabava els seus estudis i es treia el carnet de conduir i, un mes més tard, el vint-i-u de febrer, es casaven al Santuari del Vilar.

Tan fàcil que hauria estat casar-nos a la Parròquia, tan a tocar de casa, però a la meva sogra li va fer il·lusió que fos al Vilar

Els va casar el pare Pallissa, director aleshores dels "Lluïsos" de Gràcia, que havia estat director espiritual del seu col·legi de Barcelona, i amb el qual ella mantenia encara contacte. Hi va haver molts convidats. La festa es va celebrar al restaurant Morro Curt i el viatge va ser pel nord d'Itàlia durant un mes en un Seat 600 de color xocolata.

I una curiositat: els meus pares ens van regalar, com a regal de casament, el dret de pas que permetia, des de la farmàcia de ca l'Oms, sortir al carrer del Lloro. Aquest espai seria molt important en la construcció del futur cinema MARYAN.

Sempre penso que, quan em vaig casar, va ser com tornar a Blanes i començar a relacionar-me novament amb la gent del poble. Per mi va ser un canvi molt gran.

El 1963 naixia la seva filla Marta i, un any més tard, l'Anna.

Can Giralt dels cines

Des de l'any 1912 la família Puig Giralt, formada per en Francesc Puig i Vieta i la Maria –Marieta– Giralt Badia, tiets i padrins de la mare d'en Francesc, la Pepita Butiñà Giralt, ja feien cine a la platja, en un envelat. Aquí va començar tot.

Van tenir l'oportunitat de comprar l'edifici del futur cinema Fortuny (nom de les germanes que

exercien de mestres i de l'escola allà ubicada) i allà van iniciar les primeres sessions de cinema en un espai tancat.

Quan la Pepita es va casar amb en Josep Giralt Roger, ell, que treballava de comptable a la fàbrica de can Tosas, va passar a gestionar la comptabilitat del negoci, però les que realment portaven el cine -segons explica la Mercè- eren la Pepita i la seva tia Marieta, que va anar fins i tot a París per conèixer com s'estava introduint el cinema. Ella va ser realment la pionera. *En tota aquesta història del cinema les dones van tenir molt de protagonisme*, diu la Mercè.

En un moment determinat, el Sr. Vila (propietari del cine de can Vila, al carrer Ample) li va demanar al seu sogre si el volia ajudar en el negoci. El va fer estudiar, va aprendre a fer d'operador i va acabar portant-li també els comptes. Amb el temps el matrimoni Giralt Butiñà es van quedar amb l'establiment de can Vila que, de fet, es deia cinema Fèmina, i que passaria a dir-se **Maryan** (fusió dels noms Marta i Anna, les dues netes).

En Francesc, l'home de la Mercè, va renunciar a la carrera de medicina després d'un greu incendi que hi va haver al cine Fortuny on el

▲ En Francesc Giralt davant de la cartellera del cinema Fortuny l'any 1958. Col·lecció Giralt Oms.

seu pare, per salvar l'operador que es trobava a la cabina, va patir cremades molt importants i va perdre dos dits. Des d'aleshores es posà davant del negoci.

Hi ha tantes petites anècdotes a explicar dels cines!!! Saps que la llum que es projectava des de la cabina es feia amb carbó?...

Començaré pel cine Fortuny, que potser la gent recorda menys o més, depèn de l'edat. Era un local molt gran, amb planta baixa, on hi havia la platea i els laterals, i primer pis, el que en deien "el galliner". Es feien dues sessions, amb dues pel·lícules més el NO-DO a cadascuna, i totes les entrades valien igual, tant les de dalt com les de baix. Hi havia gent que hi anava per escalfar-se els caps de setmana i era habitual trobar parelles

◀ La Mercè, amb els seus pares i germans, i la seva filla Marta l'any 1963. Col·lecció Oms Bassols.

petonejant-se darrere les cortines. A més de cinema s'hi representaven obres de teatre, obres musicals, festivals, i, amb el temps, s'hi van organitzar mítings polítics i sessions de cinema-fòrum. La censura era implacable i les pel·lícules venien ja censurades. Si volies fer alguna cosa especial, havies de presentar-ho prèviament al Govern Civil, que t'havia de donar el permís. Sempre teníem unes cadires que no es venien i que estaven reservades per a les autoritats. Quan plovia molt, l'aigua entrava per les portes dels carrers Bellaire i Fornaca. Tenia un aforament d'unes vuit-centes persones.

Al Maryan n'hi cabien més de mil. La façana i les lletres van ser dissenyades per l'artista blanenc Jaume Coll i Puig (Blanes, 1937-Illa del Hierro, 2015), amb la voluntat de dignificar el conjunt que es creava amb la Font Gòtica.

Alguns treballadors van arribar a ser molt populars i estimats: en Joan Ferrer, en Bravo, en Barranco, en Sánchez, en Baena, en Domènech, i molts altres ...

Amb els anys la família Giralt va arribar a portar les programacions dels cinemes Fortuny, Maryan, Bahía (al barri dels Pins), Selecto (al carrer de Roig i Jalpi), i també la de l'Esbarjo (d'aquest emblemàtic local vinculat a la Parròquia l'avi Giralt en va pagar la màquina de projecció i s'ocupava de les avaries). Dels tres primers en van ser propietaris, dels dos darrers en gestionaven el funcionament. Però no només de locals de Blanes sinó també de Lloret, Tossa i altres pobles de la Selva i el Maresme (Tordera, Santa Coloma...). I, finalment, amb la irrupció de les multi sales, formant part del Grup Lauren Films. En fi, mitja vida dedicada a aquesta activitat, sobretot el seu marit, que en portava la gerència i que va ser qui, com a gran coneixedor del sector, va portar a terme una importantíssima tasca de transformació de tots els aspectes relacionats amb el món dels cinemes: sistemes de so, butaques, taquillaatge, digitalització ...; en definitiva, modernització.

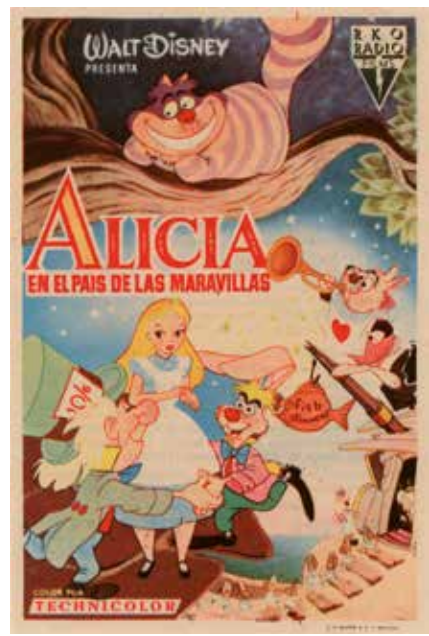

▲ En Francesc i la Mercè amb les seves filles Marta i Anna a finals dels anys seixanta. Col·lecció Giralt Oms

Una dedicació molt intensa que compartí amb la seva filla Anna.

La Mercè, de fet, va estar bastant al marge del negoci del cine. La seva sogra considerava que una noia "de carrera" no havia de treballar en l'empresa familiar ni, amb prou feines, a la farmàcia ("... què et penses, que el teu marit no et pot mantenir?", li deia ...). Malgrat tot, acompanyava en Francesc en els sovintejats viatges de feina, anava a Girona a comprar les llatinadures que es venien als locals, ajudava quan hi havia teatre i calia vendre les entrades numerades el mateix dia de l'espectacle o donava un cop de mà al seu sogre quan li demanava que li organitzés el despatx.

Molts blanencs es pregunten encara quins van ser els motius del tancament definitiu d'un cinema tan emblemàtic com el Fortuny i la

▲ Programes de mà del teatre-cinema Fortuny de diferents anys. Fons Pla Albertí (AMBL).

Mercè ho vol explicar. Una nova normativa que impedia que, amb les condicions que el local reunia, s'hi pogués seguir fent teatre, en va ser el desencadenant. La presència de dues cases feia impossible l'ampliació necessària per a complir amb la nova legislació. Fou aleshores quan en Josep Giralt oferí a l'Ajuntament l'opció de compra, que va ser rebutjada. El 14 d'octubre del 1984 es projectà la darrera sessió de cinema i un any més tard s'enderrocà l'edifici. Els mitjans locals, naturalment, se'n feren ressò:

▲ Interior del Fortuny l'any 50. Fons Rodobaldo Aldama (AMBL).

▲ Sortida del Fortuny. Anys 60. Fons Juli Barber (AMBL).

◀ El carrer Bellaire l'any 1960 després d'un històric aiguat. A la dreta de la imatge les portes del Fortuny. Col·lecció Giralt Oms.

▲ El cinema Fortuny en una de les celebracions anuals del Dia de la Mare a finals de la dècada dels anys seixanta. Col·lecció Giralt Oms.

Jaume Reixach escrivia a la revista Recvll:

“Desapareix el cinema Fortuny? És arribada l'hora de dir-li adéu?. Es tracta d'un rumor insistent, insidiós, que circula per Blanes sense que ningú, degudament qualificat, no el desmenteixi (...). El passat cap de setmana (diumenge 14 d'octubre) el cinema Fortuny ha restat mut, amb les portes tancades, sense programació ... La corrua de vaillets que sol anar-hi s'havia fet fonedissa i a les tres de la tarda hi havia una insòlita quietud, un aire de tristesa al passeig de Dintre (...).

No sé fins a quin punt els blanencs som conscients de la transcendència d'aquesta pèrdua (...). No només perdem una sala d'esplai per a vaillets, sinó que la vida cultural de Blanes rebrà un cop de dalla. (...).

I que la memòria no ens traeixi: són in comptables els actes culturals i les celebracions festives que han tingut per escenari el cinema Fortuny. Gairebé totes (...).

Lloa l'empresari Giralt i la seva gestió, sobretot tenint en compte que ... ha estat una sala que

mai ha estat subvencionada, que no ha estat mai “municipal” i que ha fet un gran servei a la vila.

I es pregunta, mirant cap a l'Ajuntament, ... Si desapareix el cinema Fortuny, quin serà el nou escenari de la vida cultural i recreativa de Blanes? Què ha previst l'Ajuntament al respecte?

I acaba fent un clam: ... que una sala que, en mans de la iniciativa privada s'ha acreditat com una sala amb funcions municipals, passi definitivament a ser MUNICIPAL, POPULAR I DE TOTS, en mans, és clar de l'Ajuntament que ens representa⁴.

I, poc més d'un any més tard, Joan Nualart es lamentava, a la mateixa revista, de l'enderroc definitiu del local tot repassant fins a quin punt havia estat testimoni de la història recent des ... del Cara al Sol que els espectadors es veien obligats a cantar alçats enmig de la projecció acabada la Guerra Civil als mítings de Santiago Carrillo i altres

líders polítics de tots els “colors”, com Suárez, Fraga, Roca o Pujol.

Això sense oblidar, en l'àmbit estrictament local, les nombroses representacions dels Pastorets, dels Quatre Corders, les festes de la Vellesa, les actuacions de l'Esbart Joaquim Ruyra, de la Flor Blanenca, de la Cobla del Col·legi Santa Maria, de l'escola de ballet “Esclat” i tants d'altres ...

I acaba remarcant el que va representar pels blanencs la vessant potser més genuïna i lúdica tant del teatre, amb la possibilitat de gaudir d'espectacles en gira per tot Catalunya, com del cinema ... tot recordant les vetllades estiuenques de programacions infantils i juvenils o les grans produccions de la dècada dels anys cinquanta i seixanta ... “La reina de África”, “El Cid”, “Ben-Hur”, “Los Diez Mandamientos”, “El día más largo” o “Quo Vadis” ...

El cinema Maryan va ser comprat per l'Ajuntament l'any 2001⁶.

▲ El solar on estava el cinema Fortuny després del seu enderroc a meitats dels anys vuitanta. Fons Pla Albertí (AMBL).

La farmàcia

A banda d'una sèrie de cooperacions amb el Col·legi de Farmacèutics de Girona que, puntualment, li va demanar, com per exemple la gestió temporal d'una farmàcia de Sant Feliu de Guíxols, on sí que la Mercè ha tingut una gran implicació ha estat en la farmàcia familiar del carrer Nou i també, encara que per poc temps, en la del barri dels Pins, que el seu pare sol·licità quan es construï el grup d'habitatges de Nostra Senyora del Vilar a principis dels anys seixanta del segle passat⁷ i que, uns anys més tard, va gestionar el seu germà Xavier, també farmacèutic.

A la Mercè li ve molt de gust explicar alguns dels canvis del dia a dia d'una farmàcia que ella ha viscut ...

Primer de tot, el tracte amb el client abans era molt diferent: hi havia una gran confiança. I és que tot eren fórmules magistrals a partir de les quals nosaltres elaboràvem tota mena de píndoles, dragees, xarops, pastilles en càpsules ... Els metges ho receptaven però, com que als metges no se'ls ensenyava a formular, ells posaven quantitats i sovint havíem de corregir les dosis. Ara tot això ja fa anys que s'ha acabat.

▲ La Farmàcia Oms. D'esquerra a dreta la Mercè, la seva neboda Míriam, la seva mare i la seva cunyada Roser a meitats dels anys noranta. Col·lecció Oms Bassols.

Amb els anys, i sobretot arran de la mort d'en Francesc, la seva aportació a la farmàcia va anar a més. *Darrere el que es veu des de l'altra banda del mostrador -explica-, en aquesta feina hi ha una sèrie de tasques que requereixen molt d'ordre i meticulositat.* I, com que aquestes són algunes de les seves principals qualitats i atès que encara està col·legiada, esporàdicament dona un cop de mà, si és necessari. Aquí vol remarcar que la farmàcia, seguint els passos dels seus pares, sempre ha estat dirigida per membres de la família: els seu germà Xavier, la seva cunyada Roser i els seus nebots Míriam i David. I, darrere el taulell, treballadors molt estimats entre els que vol destacar en Miquel Roura que ha desenvolupat tota la seva vida laboral a la farmàcia Oms.

Les Veus Blanques

La Mercè va estar molt vinculada a la coral Veus Blanques ajudant i col·laborant amb la que en va ser la creadora i impulsora, la Maria Rosa Vidal (1928). Ella mateixa ho explica en un bonic escrit que es publicà en aquesta revista⁸ tot definint-se, senzillament, ... *com una mare que s'hi va implicar des dels inicis ...*

L'embrió es desenvolupà al parvulari Viana, on la Maria Rosa col·laborava ensenyant música i cant als infants. Aquests alumnes cantaven cançons nadalenques el mes de desembre i, el mes de maig, peces musicals dedicades al dia de la mare al Teatre-Cinema Fortuny ... I així fou com Mossèn Miquel Ayats, rector de Santa Maria, il·lusionà la Maria Rosa per formar un grup que embellís les cerimònies eclesials i que, a la vegada, aportés una major participació laica a la nostra parròquia.

Era l'any 1971 quan la Maria Rosa ens captivà a tots, pares i nens, per ajudar-la a posar en marxa un projecte enriquidor del qual ella en fou l'ànima (...) aixoplugant nens i nenes de qualsevol escola i procedència a qui només es demanava que tinguessin ganes de cantar (...).

De la seva directora, la Mercè, en el seu escrit, en destacava la tendresa, la disciplina i la gran capacitat pedagògica i, pel conjunt de nois i noies integrants del grup, la possibilitat d'assolir valors tan importants com la companyonia, la tenacitat, l'esperit de sacrifici i la il·lusió.

El seu variat repertori es va deixar sentir per tot el Principat (pobles veïns, Barcelona, Girona, Besalú, Terrassa, el Vendrell, Vic, Sant Carles de la Ràpita, Morella ...), les Illes Balears

◀ La Mercè amb les Veus Blanques.
Col·lecció Giralt Oms.

(Mallorca) i es van arribar a creuar els Pirineus (Alemanya, Itàlia). I tan gran s'anava fent el projecte que van ser necessàries més mans que se sumessin a les de la Maria Rosa i les de la Montserrat Navinès, organista de la Parròquia, que acompanyava la Coral en assajos, concerts i desplaçaments. I aquí tornem a trobar la Mercè, molt agraïda a la Maria Rosa pel fet que li demanés ajut.

Jo, tot i no tenir assignada cap tasca musical, no deixava de tocar totes les tecles perquè la melodia no decaigués... M'encarregava de portar els comptes, de les relacions institucionals i de coordinar les sortides per evitar qualsevol ensurt.

Més de vint anys, més de dos-cents cantaires i l'esforç de molta gent per tirar endavant amb èxit aquest preciós i enyorat projecte col·lectiu.

Alguns records per acabar

Les converses amb la Mercè, com poden imaginar aquells que la coneixen, han estat llargues i han donat per a molt. I, com és natural, han sortit alguns temes col·laterals. Sempre insisteix en el desconeixement que, del seu poble, va tenir durant els anys que va viure a Barcelona i com de canviat el va trobar quan va tornar després d'acabada la carrera. Tot i així, ens esmentà petits flaixos que li venien a la memòria ...

Recordo molt bé les casetes de bany que l'empresa SAFA tenia davant de l'hotel Mediterrani, els inicis del Club de Vela, haver anat a ballar a La Gorgònia, com em mirava tothom quan em vaig treure el carnet de conduir, les dones que feien puntes al carrer, alguns espardenyers, les petites

fàbriques que van anar tancant ... i que, en els inicis del turisme, em van reclutar com a monitora de bàsquet quan Serveis Socials va organitzar activitats a les cambreres dels hotels...

Els darrers anys, i amb la mateixa disciplina i ordre tan característics de la seva personalitat, ha dedicat part del seu temps lliure a algunes de les seves aficions, com la lectura (participant a la tertúlia literària **Lletres i Mots**) o l'art (assistint a **Mirart**, les classes d'art per a adults), organitzats ambdós per la Biblioteca Comarcal.

No vaig heretar ni l'energia ni la vitalitat del pare, com el meu germà Xavier, ni la boniquesa de la mare, com la meva germana Maria Dolors, però, tot i tenir alguns importants entrebancs de salut sobretot relacionats amb la vista, he sigut una persona forta ...

Precisament gràcies a aquesta fortalesa, sempre (i aquesta és una expressió seva), ha pogut fer de *comodí*, disposada a donar un cop de mà quan calgui a qui la necessiti: la família, la farmàcia, els amics ...

I, sempre, sempre, com dèiem en començar, amb un somriure.

AGRAÏMENTS

Mercè Oms Bassols, Xavier Oms Bassols, Roser Arias Buxeda, Marta Giralt Oms, Anna Giralt Oms, Quim Llorens Giralt, Montserrat Sureda Casamor, Joan Adell Álvarez, Maria Adell Creixell, Miquel Buixeda Lampérez i Arxiu Municipal de Blanes.

FONTS CONSULTADES

1. Fonts bibliogràfiques

- Bota Gibert, J.: *Els Pins. Gènesi i identitat*. Blanes, Comunitat de Propietaris “Ntra Senyora del Vilar”, 2011.
- Crous Collell, J.: *Blanes, Cronologia històrica*. Ajuntament de Blanes, 1994.
- Oms i Burcet, *Recull de poesies*. Girona, Impremta Dalmau Carles, 1975.
- Revista Blanda (AMBL), número 14.
- Confraria de la Mare de Déu dels Dolors. Llibret editat per la mateixa Confraria. Any 2017.

2. Fonts orals

- Entrevistes a la Sres. Mercè Oms Bassols i Anna Giralt Oms.

3. Fonts arxivístiques

- Actes Municipals, anys 1979-1980-1981-1982-1983-1984-1985-1986 i 1987.
- Revista Recvll, anys 1979-1980-1981-1982-1983-1984-1985-1986 i 1987

5. Fotografies

- Fons d'imatges de l'Arxiu Municipal de Blanes (AMBL).
- Fons d'imatges de la família Giralt Oms
- Fons d'imatges de la família Oms Bassols
- Fons Pla Albertí (AMBL)

6. Internet

- <https://blocs.xtec.cat/mariaclara/la-seccion-femenina/47-el-servei-social/>

NOTES:

¹ Ambdues dates han estat facilitades per l'Arxiu Municipal de Blanes i contrastades amb les respectives famílies.

² La Mercè ens concreta quins eren aquests set Dolors: el coneixement de la profecia de Simeó que anunciava la mort de Jesús, el desterrament a Egipte, la pèrdua del seu Fill durant tres dies al Temple de Jerusalem, veure'l camí del Calvari, la seva agonia ja clavada a la Creu, abraçar el seu cos mort i la soledat al Sant Sepulcre.

³ El “Servicio Social” era, durant el Franquisme, un deure de totes les dones espanyoles compreses entre els 17 i els 35 anys. Es concebia com l'equivalent al servei militar masculí i comprenia una sèrie d'activitats de caràcter adoctrinador (llicons sobre nacionalsindicalisme i sobre l'estructura de l'Estat, l'anomenada “formació teòrica”), educatives (assistència a “escoles de la llar”, on es rebien instruccions sobre com ser una bona mestressa de casa i una bona mare, mitjançant la realització de tasques domèstiques) i assistencials (prestar-se durant un temps determinat a treballar en menjadors infantils, tallers, hospitals i diverses institucions). A més a més, també es duïen a terme algunes activitats esportives, fonamentalment gimnàstica, ja que es considerava que per ser bones mares i mestresses de casa les dones havien de disposar de salut i havien d'estar en una mínima forma física. El compliment del Servei Social era imprescindible per a l'exercici de funcions públiques i per a l'obtenció de títols professionals.

⁴ Reixach, Jaume, *Rèquiem pel Cinema Fortuny*. Recvll núm. 1471 (24-10-1984), p.8

⁵ Nualart. Joan, *El cinema Fortuny ja és història*. Recvll núm. 1495 (2-11-1985), p.11

⁶ Acta de sessió del Ple de l'Ajuntament de Blanes 24-12-2001

⁷ L'octubre del 1961 es van lliurar les claus als primers ocupants d'aquest grup d'habitatges blanencs, uns 200, dissenyat per l'arquitecte Ignasi Bosch i Reigt (Girona, 1910-1985). Va ser promogut per L'Obra Sindical del Hogar, organisme artífex d'habitatge de tipus social. La farmàcia formava part, juntament amb l'església, el centre social i els comerços, del conjunt que s'articulava al voltant de la plaça.

⁸ Oms, Mercè, *La coral Veus Blanques*. Revista Blanda núm. 14, p.56

Compañía de los Ferrocarriles de Madrid a Zaragoza y a Alicante

TARJETA DE IDENTIDAD N.º 28770

Expendida por la estación de

VALEDERA

Del 2 de marzo de 1940

Al 1 de marzo de 1941

Para uso en viajes por ferrocarril a favor de

D. Consuelo Valls

residente en Blanes

calle de Gerolamo n.º 6

02 Nissaga de recaderes.

L'àlbum de fotografies de Glòria Alemany Valls

per Aitor Roger

La Glòria és nascuda a Blanes l'any 1936. No va conèixer cap dels seus avis i també va perdre el pare quan ella era molt petita - el dia que complia quatre anys- però, en canvi, en conserva els records familiars que li van explicar. Tant ella com la seva mare Consol, malgrat ser dones, van voler continuar l'ofici pel qual eren coneguts a Blanes: el de recader. Obrim l'àlbum de fotografies familiars i parlem amb ella perquè ens les comenti, unes imatges que ens seran de gran utilitat per fer un viatge al passat i conèixer la història de la seva família i alguns episodis de la de Blanes.

Com ja hem apuntat, la Glòria Alemany i Valls forma part d'una nissaga de recaders, un ofici que ja tenia el seu avi Joaquim Alemany Soler, que va continuar el seu pare Joan Alemany Vidal i, quan aquest va morir, el va rellevar la mare de la Glòria, la Consol Valls, i també la mateixa Glòria.

Els avis Alemany Vidal

L'avi Joaquim Alemany Soler era recader. Va néixer el 13 de gener de 1864 a Blanes. Fou una persona molt bromista. Per posar-ne un exemple, podem explicar-vos que antigament, quan als estius se sortia al carrer a prendre la fresca i a fer tertúlia amb el veïnat, a en Joaquim li agradava fer bromes a la canalla. Es diu que una vegada en Joaquim va avisar als nens del carrer que havia arribat un vaixell molt gran amb un carregament de monos i tota la mainada va sortir corrent cap a mar per si podia veure'ls. Ja us podeu imaginar quina va ser la seva reacció.

El 2 de gener de 1888, als 24 anys, es casa amb l'Enriqueta Vidal Vives, que tenia 21 anys i que, com ell, també és de Blanes. Quan es va casar, el seu pare, el senyor Joaquim, ja era mort. La mare es deia Bonaventura i era natural de Lloret. Els avis paterns eren Francesc Alemany i Dolors Demata, tots dos de Blanes. I els avis materns, en Salvador Soler, d'Arenys de Munt, i la Margarida Domènech, de Lloret.

Els Alemany feien servei de recaderia matí i tarda. I pare i fill, Joaquim i Joan Alemany Vidal, es combinaven l'horari perquè sempre hi hagués el servei obert i a disposició dels clients. En aquells anys a Blanes hi havia altres recaders, com els Abril, Reynaldos, Busquets,

▲ *Els avis Joaquim i Enriqueta. Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)*

Placís, Comas o Matas. Els qui feien aquesta feina eren tots homes.

Els Alemany vivien al carrer de Theolongo Bacchio, just davant de la família Valls, en una casa que feia cantonada amb el carrer de Tapioles.

Els pares de la Glòria es coneixien per ser veïns i, una vegada casada, la Consol no va haver de marxar gaire lluny, només creuar el carrer i ja va entrar al nou domicili familiar, a la casa dels Alemany.

Com veurem més endavant, el pare de la Glòria va morir molt jove, als 42 anys, i aquest fet va marcar la vida de la família.

Els avis Valls Vilaseca

Narcís Valls i Loreto Vilaseca són els avis materns de la Glòria. Ell era nascut a Vidreres i ella, a Lloret. En aquell temps hi havia pocs espais de relació social entre homes i dones i els envelats que s'instal·laven a moltes localitats coincidint amb la Festa Major eren una bona ocasió per a fer noves coneixences i iniciar prometatges. Entre dues localitats

properes com és el cas era habitual que la joventut es traslladés al poble veí per divertir-se, sobretot quan s'hi celebrava algun ball. I així va ser com es van conèixer els avis materns de la Glòria. Uns anys després, ja casats, arriben a Blanes, provinents de Vidreres, i s'estableixen a la nostra vila per fer de forners.

Primer van a la casa avui coneguda com a can Falet, al carrer del Mar, actual carrer de Roig i Jalpí. Allà hi tenien el negoci i l'habitatge, i és on va néixer la seva filla, la mare de la Glòria, l'any 1898. L'esperit emprenedor i les ganes de prosperar els fa deixar aquell primer emplaçament i traslladar el forn a un espai més gran, al carrer de Theolongo Bacchio (on després va existir-hi una ferreteria i ara hi ha un negoci de restauració que ha conservat el nom de L'Activa). El matrimoni vivia amb els seus tres fills: en Joaquim Valls (pare de la Maria Antònia Valls), la Consol (mare de la Glòria) i la Pepeta, que va quedar soltera i que patia atacs epilèptics. La Pepeta va passar una vida molt trista, arraconada per molta gent que no la volia a prop perquè sovint patia aquests atacs. La Consol va treballar una temporada a la fàbrica de gèneres de punt de can Genís, de la família Robert. En Joaquim Valls va anar a Santa Coloma de Farners per especialitzar-se en l'ofici de pastisser. I després de l'estada a can Trias es traslladà a la confiteria El Cisne, al carrer Pelai de Barcelona. En tornar a Blanes va obrir la seva pròpia botiga, al carrer Ample, prop del domicili familiar, fent cantonada amb el carrer de Theolongo

▲ Un dia d'enramada. Foto Josep Pons Girbau.
Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

▲ Uniformada per anar a l'escola. Foto Josep Pons Girbau.
Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

▲ El pare, Joan Alemany.
Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

▲ La mare, Consol Valls.
Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

Bacchio. Era un establiment molt popular i tothom ja el coneixia d'abans amb el nom de Ca l'Estrella. Si la botiga era al carrer Ample, el forn per fer el pa el tenia als baixos de la nova casa on vivia, al número 6 del mateix carrer Theolongo Bacchio, fent cantonada amb el carrer de Tapioles. El forn per coure el pa era fabricat per una casa alemanya, molt modern en aquella època, de la marca Werner & Pfleiderer. Com ja hem explicat, en aquesta casa també hi va viure el matrimoni Alemany Valls i els seus dos fills.

L'ofici de recader

Qui fou el responsable de l'observatori meteorològic municipal i també dibuixant, el senyor Josep Pruna, ens va deixar per escrit algunes reflexions sobre la popular figura dels antics recaders a la secció "Estampes blanques" que publicava a la revista Recvll. Avui dia, aquesta "estampa" es podria actualitzar amb els repartidors que porten als domicilis particulars i a les empreses tot tipus d'articles i objectes varis, comprats bàsicament per Internet.

Explica Pruna que, antigament, en el domicili particular dels recaders, a la façana, hi havia un rètol amb el seu nom i cognoms i que servia per anunciar l'activitat de "Recader diari de Blanes a Barcelona i viceversa". Amb aquesta destinació a la vila n'hi havia sis o set; per anar a Girona, cap. Segueix relatant com aquests diligents professionals sortien en el primer tren, dirigint-se carregats amb el gran farcell a l'esquena i paquets o cabassos a les mans, als cotxes de can Brillas que els portarien a l'estació del FC, llavors de MZA.

En aquell temps, amb els trens arrossegats per imponents màquines de vapor, que bufaven talment com si expandissin el poderós foc

▲ El recader Joan Alemany.
Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

▲ Joaquim Alemany, recader.
Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

contingut en les seves entranyes, els trasllats a la gran capital suposaven un viatge amb tots els riscos inherents, sobretot per la gent de poble que es desplaçava molt ocasionalment. Aquesta natural inquietud no afectava en absolut als coratjosos recaders, que es pot dir que hi tenien pell morta. Començant pels procedents de Tordera i seguint al llarg de la costa es coneixien tots, i arribats a Barcelona es dirigien al corresponent centre on iniciaven el seu ordinari periple per la ciutat on cap carrer o adreça els resultava desconegut,

endinsant-se i sortint de l'immens laberint urbà, com si estiguessin en possessió del mític fil d'Ariadna.

Pruna segueix explicant que feien la feina *tot amb rapidesa i seguretat, ja que eren unes persones altament responsables i discretes.*

El pare de la Glòria també anava fins a Barcelona en tren amb un d'aquests mocadors de farcell a l'esquena. Els Alemany feien tot tipus de servei de recaderia. Per exemple, als anys trenta hi havia a la vila alguns dels treballadors de la construcció del port que cobraven el sou a Barcelona, al número 36 del carrer de Balmes, a l'edifici de Fomento de Obras y Construcciones. Els Alemany hi anaven a recollir els sobres amb els diners perquè poguessin cobrar. També feien la recollida de diners a diferents sucursals bancàries. Ens explica la Glòria que en aquells anys, abans de la guerra del 1936, *a Blanes no hi havia de res i s'havia de portar moltes coses de fora. Hi havia gent de Barcelona que venia a*

estiuajar a Blanes i quan tornaven a la capital volien menjar la carn que havien comprat a can Quedra, a La Mahonesa, i els hi feien el "pedido" cada setmana i nosaltres els hi portàvem a casa seva. A can Tosas també hi havia molta recaderia. Portàvem les nòmines dels treballadors. Recordo que en Benjamin Gea n'era l'encarregat.

El pare de la Glòria, en Joan Alemany, quan encara era solter, compaginava la feina de recader amb la de cambrer. A Barcelona, al final de les Rambles, prop del monument a Colom, va treballar en un popular *xiringuito*.

La Consol, una mare emprenedora

La mare de la Glòria va ser una dona molt emprenedora. Fer de recadera i haver d'anar a Barcelona va ser tot un repte i al mateix temps una oportunitat. Els viatges a ciutat li permetien aconseguir alguns dels articles que li demanaven senyores de Blanes, com per exemple roba i gènere de punt, més atractiu

▲ Les germanes Pepeta i Consol Valls. Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

i a la moda, i que la seva clientela no trobava al poble. La Consol Valls queda vídua quan el seu home va morir sobtadament, als 42 anys, per una infecció en un queixal. El doctor Xavier Brunet el visità i va recomanar-li que s'havia de treure el flegmó que tenia. La família tenia fitxa a la clínica del Doctor Rabassa, a Barcelona. El metge estiuja a Blanes i és amic de la família. Decideixen que s'ha de fer una petita intervenció i evitar les més que possibles complicacions derivades d'aquell mal de queixal. El matrimoni, el germà de la Consol i el doctor Brunet es desplacen a la Clínica Rabassa en taxi. La mare de la Glòria li explica anys més tard que va demanar veure l'operació des de dalt, en una espècie de tribuna des d'on els familiars podien seguir tot el procés: *li posen el cloroform i li demanen al pare que compti fins a 10. Comença a comptar però massa ràpid, segons el metge. I quan comença a comptar de nou ja perd el sentit i deixa de respirar.* En aquella època no li van poder fer cap prova prèvia, segurament li devia fallar el cor. Quan la mare preguntà si era mort, la resposta del metge va suposar un cop molt dur. La Consol, ajudada pel seu germà Joaquim, va portar en taxi el cos sense vida del seu marit cap a Blanes. *Van sortir de la Clínica com si estigués convalescent de l'operació i el taxista no se'n va adonar, de la situació.*

És l'any 1940. El dia que mor el seu pare la Glòria acaba de fer 4 anys i té un germà amb problemes de salut, *perquè se li va tancar el cervell massa aviat i tenia una disminució. Sempre s'estava a casa, al llit, pobret. Tampoc va anar a estudi* – ens explica la Glòria.

De soltera la Consol va treballar a la fàbrica de cuirs de can Tosas, al capdamunt del carrer de l'Esperança, que durant els anys de la Primera Guerra Mundial va fer material per a la guerra: cinturons per posar munició, corretges per als paracaigudistes... També havia fet de

▲ La Consol i el seu fill Quimet al terrat de ca la Camila. 1930. Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

pentinadora i va aprendre l'ofici. Això li va permetre anar a treballar a casa de famílies d'un poder adquisitiu més elevat que el seu: a can Casamor, a ca la Pepeta d'en Mariano Gibert, a can Ruyra... Hi anava a pentinar les senyores.

Quan arribava el temps de les comunions, les mares li demanaven a la Consol que fes "torcidos" a les seves filles, perquè en aquell dia tan especial lluïssin una cabellera amb tirabuixons. Així, la Glòria també anava a la moda en el pentinat, com demostra la fotografia de 1940, en la qual en Pons retratista la immortalitza amb un vestit blanc, tirabuixons i amb una panereta amb flors per anar a la processó del dia de l'enramada. La Glòria recorda que per les enramades de Blanes, *cada barri feia la festa un dia diferent, també el carrer Bacchio i de la Verge Maria, on*

vivia en Carinyana, en Jaume Bou... els carrers es guarnien amb banderetes. La darrera enramada era la del barri de s'Auguer. Els infants anaven en parella fins a l'església, on dipositaven les flors que portàvem a la panereta. Al vespre hi havia ball, sempre molt concorregut.

Amb moltes d'aquestes clientes la Consol hi estableix llaços d'amistat. Això fa que quan neix el seu primer fill, en Quimet, el 13 de maig del 1930, la senyora Teresa de Llinàs li regali el vestit del dia del bateig. La Glòria neix el 27 d'agost de 1936. L'esclat de la Guerra Civil aquell mes de juliol fa que no puguin batejar-la fins l'11 de juny de 1939, dos mesos després d'acabar-se la guerra. El vestit que els havia regalat la senyora Teresita, esposa de l'escriptor Joaquim Ruyra, ja no el va poder aprofitar la Glòria, que estava a punt de fer els 3 anys.

A l'àlbum familiar dels Alemany Valls hi ha una fotografia feta al terrat de ca la Camila, uns amics oriünds de Vidreres i que viuen en una casa que dona a la plaça dels Dies Feiners, on s'aprecia el vestit que lluu en Quimet el dia del seu bateig, fotografiat en braços de la seva mare. Algunes amistats i veïns li diuen a la mare que no podrà fer-se càrrec d'aquella criatura i que la millor solució per a tots és que l'internin en un centre. La Consol no va voler-ho mai. Explica la Glòria que la mare deia *que enlloc no estaria tan ben cuidat com a casa. Va viure fins als 13 anys i la mare no va deixar mai d'atendre'l. Cada matí s'aixecava a les 5 del matí, el netejava, li donava el menjar i quan ja el tenia a punt agafava l'auto de can Brillas al carrer Raval per anar fins a l'estació del tren i des d'allà fins a Barcelona, a repartir els paquets i a fer els encàrrecs dels clients. A la tornada el primer que feia era mirar com estava "el noi", que així és com li deien a casa al petit Quimet. I, tot seguit, a repartir els encàrrecs que portava de Barcelona.*

La Consol va tenir molta força de voluntat i va voler continuar amb l'ofici de recader

▲ *En Quimet i la mare al balcó de la casa del carrer Theolongo Bacchio. Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)*

del seu home. Com ja he dit, fou molt treballadora i com que al poble hi havia poca varietat d'articles, les dones que la coneixien li demanaven que aprofités el viatge a Barcelona per portar els fils, botons... I tot allò que necessitaven i no trobaven a Blanes. *La mare portava alguns articles de roba de criatura, sense cap pretensió. A la finestra de la casa que va comprar i que donava al carrer Nou es va fer fer una tarima on exposava aquella robeta que es lluiria en ocasions especials: per les Comunions, el dia de Rams... També veníem ciris per Setmana Santa... Aprofitava totes les festes.*

Ens situem a l'any 1945. El paleta de confiança de la família, el senyor Burcet, avisa a la Consol que hi ha una casa del carrer Nou en venda. La propietària de la finca és l'Adela "Got" (Roura) i la Consol l'hi compra per 23.000 pessetes. Quan entren a viure a la nova casa la Glòria té 9 anys. El seu oncle, en Joaquim Valls, s'havia casat amb la Joaquina Bascu i van tenir un fill, en Joaquim. Però la senyora Joaquina va morir molt jove i en Joaquim es va tornar a casar per segona vegada, ara amb la Maria

Antònia Carreras. L'oncle de la Glòria va comprar a la família de can Pep Basté (Carbó) la casa on havia viscut ella, al número 6 del carrer Theolongo Bacchio, on ja hem explicat que hi havia instal·lat el forn.

▲ Joaquim Valls al forn del carrer Theolongo Bacchio.
Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

La Glòria recorda que un dia per Rams –el 2 d'abril de 1939, el primer després de la Guerra Civil – l'oncle li va regalar un tortell fet de matafaluga, com s'aprecia a la foto que li va fer el retratista Josep Pons Girbau. Ens explica que *la palma era del fotògraf i les circumstàncies,*

acabada la guerra, fan que sigui senzilla, sense treballar, però ben guarnida amb peixets, ocellets i campanetes.

La Consol havia sortit poc de Blanes i gairebé no havia anat mai a Barcelona, només alguna vegada comptada, com el dia que va acompanyar el seu espòs a l'operació. Però a Barcelona hi tenia família, una germana de l'Enriqueta Vidal, la Marieta, que tenia una taverna que estava situada al costat de la Maquinista Terrestre i Marítima, *on hi havia molt moviment de treballadors i tenien la clientela assegurada, preparant o escalfant el menjar que els portaven dins d'una carmanyola. Es guanyaven molt bé la vida.* El matrimoni Rigol Vidal tenia un fill, en Pere, que era cosí germà del seu espòs difunt, i va ser qui va guiar la Consol i qui l'ajudà. Cada dia l'esperava a l'estació. Ella portava la llista d'encàrrecs i ell li deia quin tramvia havia d'agafar, on era exactament aquella adreça on havia de portar el paquet. *La mare anava a Barcelona tres dies per setmana* – puntualitza la Glòria.

La Glòria també va voler seguir l'ofici de recadera, però quan el 1962 es va casar amb l'Ignasi Dalmau *decidim posar una botiga de*

◀ El dia del bateig de la Glòria. 11.06.1939.
Identitats: Joaquina Bascu, Joaquim Valls, Joan Alemany, Pere Querol, Consol Valls, Quimeta Alemany, Joaquim Valls Bascu i la Glòria. Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

veritat als baixos de la casa i la bategen amb el nom de Baby nens. Vaig fer de recadera fins que vaig ser mare per primera vegada, l'any 1963. Vaig deixar aquesta feina perquè volia dedicar més hores a la botiga. I quan va néixer en Jordi la mare em comentà que encara es veia amb cor de fer de recadera tres dies a la setmana!. I així ho va fer fins que va poder. La mare era una dona molt valenta.

Infantesa, joventut i un record especial per la Festa de la vellesa

De ben petita la Glòria ja portava ulleres, com veiem en una fotografia escolar. Va estudiar a l'escola de les Monges, al carrer del Forn de la Calç. En conservem un retrat de grup, on

totes les noies apareixen uniformades. Entre les seves amigues més íntimes hi ha la Maria Rosa Pla Albertí, de l'Estanc. Amb ella conserva molts records i fotografies de les excursions a la Penya dels Padrets amb les germanes Pla. Els vestits ens els feia la modista Mercè Viñas. En aquella època tot s'aprofitava i el vestit de la Comunió escurçat va ser una bona solució per estrenar vestimenta per anar a l'envelat al ball de la Festa Major. Ja fos al primer pis del cafè dels Terrassans, al Casino, als envelats... Qualsevol ocasió era bona per anar a ballar. I a la Glòria li agradava molt ballar. Així va ser com vaig conèixer l'Ignasi, que seria el meu home, en un d'aquests balls. L'Ignasi era fill del senyor Joaquim Dalmau, un dels tècnics de la fàbrica SAFA, que vivia en una torre, prop d'on després es van fer les cases barates.

▲ Retrat escolar. Col·legi Cor de Maria, les Monges del carrer Forn de la Calç. Blanes. 1944.
Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

▲ Festa Major de Blanes. 1953. Identitats: Glòria Alemany, Maria Rosa Pla, Maribel Garcia, Paquita Ruiz, Maria Jesús Acevedo i Rosita Borràs. Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

Les noies que eren bones estudiants o que portaven sempre l'uniforme – la mare de la Glòria en va ser sempre una defensora – tenien com a premi poder aparèixer al “cuadro de honor” de l'escola. La Glòria encara conserva aquesta fotografia dels anys que va estudiar amb les monges. Una altra fotografia ens recorda que per Setmana Santa es feia la processó de l'Hora, on cada escola tenia el seu dia i hora per participar-hi. Les noies lluien mantellina negra i portaven un ciri a la mà. En canvi – explica la Glòria - *les filles de les famílies més adinerades eren les que portaven les cintes del penó, perquè s'havia de pagar.*

Per la Pasqua de Pentecosta a molts pobles era tradició celebrar la festa de l'Homenatge a la Vellesa que patrocinava l'Obra Social de la Caixa de Pensions. Per portar-la a terme s'organitzava un Patronat amb autoritats locals i tot un seguit d'actes per recaptar un fons benèfic i obrir una llibreta d'estalvis, que es repartia a tots els avis i àvies assistents i als qui eren a casa malalts. La primera edició que se celebra a Blanes és el dia 16 de maig de 1948

A la festa dels vells vaig acompanyar una de les germanes “Baraques”, la Lola, durant molts anys. Eren dues germanes que vivien on ara hi ha la carnisseria Augé, al carrer de Theolongo Bacchio i, per tant, eren veïnes nostres. Eren solteres. Van acabar els seus dies a l'Hospital Asil Sant Jaume. La germana de la Lola “Baraca” - crec que es deia Emília - tenia una botiga al costat de la Font Gòtica on hi venia ganivets. Era una festa molt entranyable. Acompanyaven els avis a l'ofici de la parròquia, a l'esmorzar que es feia a la residència Hogar del Productor (Casa del Poble), a l'espectacle al teatre Fortuny del passeig de Dintre...

A l'àlbum de la Glòria conservem imatges de les festes dels anys 1951, 1952, 1953 i 1955, acompanyant la Lola “Baraca”; els anys 1958 i 1959, acompanyant el senyor Guinart, que havia sigut mestre a l'escola de la Vila; o la del 1969, que aquell any va voler que l'acompanyés la seva mare, Consol Valls, acompanyades del seu fill i net Jordi Dalmau Alemany, que desfilava com a integrant de l'Esbart Ruyra. Podria ser que aquest fos

▲ *Homenatge a la Vellesa. Blanes. 1955.*
Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

▲ *Homenatge a la Vellesa. Blanes. 1959.*
Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

el darrer any que es va fer l'Homenatge a la Vellesa a Blanes, perquè la Glòria no en conserva cap fotografia posterior i tampoc no hem trobat més informació a la premsa local.

La Glòria recorda especialment les vetllades al desaparegut cinema Fortuny, on tenia lloc el fi de festa dels homenatges a la gent gran, i és en aquest mateix escenari on també es va fer la festa de final de curs de la Escuela Hogar, que s'organitzava des de la Sección Femenina. Es va fer un festival de danses, però les parelles estaven integrades només per dones (les que vestien de fosc feien el paper de l'home). Amb la Sección Femenina la Glòria va fer danses regionals. A les noies les assajava la Trini Guinart. En una altra fotografia feta al passeig de Mar s'hi reconeix la Glòria, al mig de la imatge, i altres balladores com la Luz Recio o la Milagros Carreño. Amb motiu de la Festa Major ballaven a l'envelat que s'instal·lava al passeig de Mar, ben guarnit amb garlandes i llums i que lluia com en les millors ocasions. Amb la Sección Femenina guanyen el concurs que se celebra a Girona l'any 1956. Entre les noies

▲ *Homenatge a la Vellesa. Blanes. 1969.*
Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

◀ Grup participant al concurs de dansa al Teatre de Girona. 1956. Foto Sans. Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

premiades que apareixen a la fotografia de grup que es van fer al Teatre després de l'actuació, s'hi reconeixen l'Annita Gallart, Moran, Maribel, Luz Recio, Grau, Quimeta Mañach o la Imma del Pueyo. Haver guanyat el concurs regional les va portar a anar a participar al de Màlaga, en una altra final. La Glòria sempre ha sentit molt a prop la dansa, encara avui dia els peus se li en van quan veu ballar l'Esbart Joaquim Ruyra, fundat a Blanes el 1962.

Amb set anys de diferència, la Glòria i l'Ignasi

Dalmau van tenir 2 fills, en Jordi, nascut el 1963 - la Glòria encara feia de recadera - i la Núria. El seu fill gran de seguida entra a ballar a l'Esbart Ruyra; en canvi, la Núria va començar una mica més tard. Però, aquesta ja seria una altra història.

Serveixin aquestes línies per fer un reconeixement públic a la feina que han fet i fan moltes blanenques encara anònimes i que contribueixen a la millora de la societat blanca des d'àmbits i tasques diversos.

▲ Demostració de danses dins l'envelat. Blanes. Santa Anna de 1946. Fons Glòria Alemany Valls (AMBL)

FONS DOCUMENTALS

Joaquim Roura Roger

**Notes sobre la marina blanenca a partir del
Quadern de Bitàcola del Pailebot *No Fue Vencido*
(1847-1850)**

Del						al						de						al medio dia.					
H.	M.	D.	Proa.	Viento.	Abat. ^o	H.	M.	D.	Proa.	Viento.	Abat. ^o	H.	M.	D.	Proa.	Viento.	Abat. ^o	H.	M.	D.	Proa.	Viento.	Abat. ^o
1						1						1						1					
2						2						2						2					
3						3						3						3					
4						4						4						4					
5						5						5						5					
6						6						6						6					
7						7						7						7					
8						8						8						8					
9						9						9						9					
10						10						10						10					
11						11						11						11					
12						12						12						12					
Variacion al						gs.						ms.											

ACACIEMENTOS.

J. A. SELLAS Y OLIVA BARCELONA.

Cuaderno de Bitacora de la Navegacion del Paylebot
 Expte no fue vencido, del porte de 105 toneladas, de la matricula
 de Cadiz en su cap.^o D.^o Juan Argell, desde el Pto de
 Barcelona que se halla en la Latd de 41.º 23' N. y Lon-
 gitud de 4.º 24' E. del nro. de Cadiz al de la Habana
 en la Isla de Cuba que esta en la Latd. de 23.º 28' 25"
 N. y Longitud de 76.º 11' 20" al O. de dho. Meridiano, que
 con carga de efectos perinsulares, 5 individuos de tri-
 pulacion y 2 pasajeros en todo, 9 de tripulacion.

01 Notes sobre la marina blanenca a partir del quadern de bitàcola del pailebot *No Fue Vencido*

per Joaquim Roura Roger

A través de les anotacions que conté el quadern de bitàcola del pailebot *No fue vencido*¹ es pretén documentar sintèticament les singladures d'aquest vaixell entre el 1847 i el 1850 i contextualitzar el moment històric en què es va realitzar el quadern. A més, es vol fer un seguiment de l'activitat marinera i comercial del seu productor, el capità Joan Urgell, com a exponent d'una de les moltes nissagues blanques de valents mariners entregats al mar.

Aquests aspectes reflecteixen indirectament el paper que jugà Blanes en la carrera comercial americana de la Catalunya del segle XIX, amb les seves drassanes, llurs mestres d'aixa i els seus mariners. Uns blanencs molt preparats i alhora hereus d'una tradició centenària, en un important període del nostre passat que sovint desconexim i oblidem.

El quadern de bitàcola és una llibreta en la que els pilots, en les seves respectives guàrdies anoten l'estat de l'atmosfera, vents, rums, el velam que utilitzaven, la velocitat

del vaixell i els fets més importants que s'esdevenen durant la navegació. No s'ha de confondre amb l'anomenat diari de bord, on s'anoten diàriament les coses que esdevenen a bord, fent un historial de l'embarcació des del seu avarament fins que deixa de navegar. La diferència més destacada entre el diari de navegació i el quadern de bitàcola radica en que el primer dels llibres de registre és d'ús particular del capità o l'oficial de guàrdia, mentre que el segon és d'ús compartit per tots els oficials. Hi ha motius per creure que el quadern de bitàcola que documentem era l'únic que es registrava a bord del pailebot *No fue vencido*.

El quadern de bitàcola del pailebot *No fue vencido*, com a document d'arxiu de Blanes, és una còpia digitalitzada d'una llibreta enquadernada amb coberta de cartró que conté 272 pàgines manuscrites i en llengua castellana. Conté, entre d'altres, el seguiment i constància de dues destacades navegacions: la primera és una navegació de *gran cabotatge* a Irlanda i a Noruega, i la segona és una

¹ Quadern de bitàcola del pailebot *No fue vencido*. Fons Jordi Gelabert i Billoch. AMBL. Ajuntament de Blanes.

navegació d'altura de Barcelona a l'Havana. L'original d'aquest quadern ha estat guardat en la llar familiar del Sr. Jordi Gelabert i Billoch, i prové de la banda de la seva mare, la família de la qual eren mariners que es dedicaven al transport de cabotatge per tota la costa de llevant de la península Ibèrica i l'illa de Mallorca. El Sr. Gelabert desconeix quina és la relació que pogués haver entre el productor del quadern i la família de la seva mare. En data 09/04/2022 el Sr. Jordi Gelabert va entregar el quadern a l'Arxiu Municipal de Blanes perquè es procedís a la seva digitalització.

Al quadern de bitàcola li falten les pàgines inicials. La primera pàgina correspon al 19 de març de 1847, quart dia de singladura. Desconeixíem el nom del productor del quadern fins que en el registre del 10 de maig de 1897 es fa constar que el pailebot estava fondejat a *Cove de Cork*, a Irlanda, i seguidament apareix la signatura de Joan Urgell.

El llenguatge emprat per Joan Urgell és el d'una persona cultivada, explícita i detallada. Aquesta informació és molt valuosa i contrasta amb les minses anotacions de les singladures de l'última part del quadern, realitzades per una altra mà que, sense assegurar del tot la seva autoria, podria correspondre a la del seu germà Josep Urgell.

La transcendència de tenir un bon capità

El títol de pilot era adquirit antigament a les escoles de nàutica d'Arenys de Mar, Masnou, Vilassar, Mataró, Blanes i Barcelona. Després de dos anys en una escola de nàutica i superar un

examen havien d'embarcar-se com alumnes en pràctiques. Després d'haver efectuat dos viatges rodons a Amèrica i aprovar un nou examen general, aconseguien el títol de Tercer Pilot de la Carrera d'Amèrica. Després de tres viatges més al Nou Continent i aprovar un altre examen, ascendien a Segons Pilots. Posteriorment, amb més temps embarcats i acreditant l'ampliació de coneixements tècnics, passaven a ser Primers Pilots.

En aquell temps no existia el títol específic de Capità de la marina. Al comandament dels vaixells catalans, hi accedien els primers o segons pilots per ser-ne el promotor de la construcció i participant en la propietat del bastiment, per la confiança que li atorgaven els *parçoners de la fusta* i per ser responsable de la navegació i de la gestió de l'embarcació com a empresa de transport i comercial.²

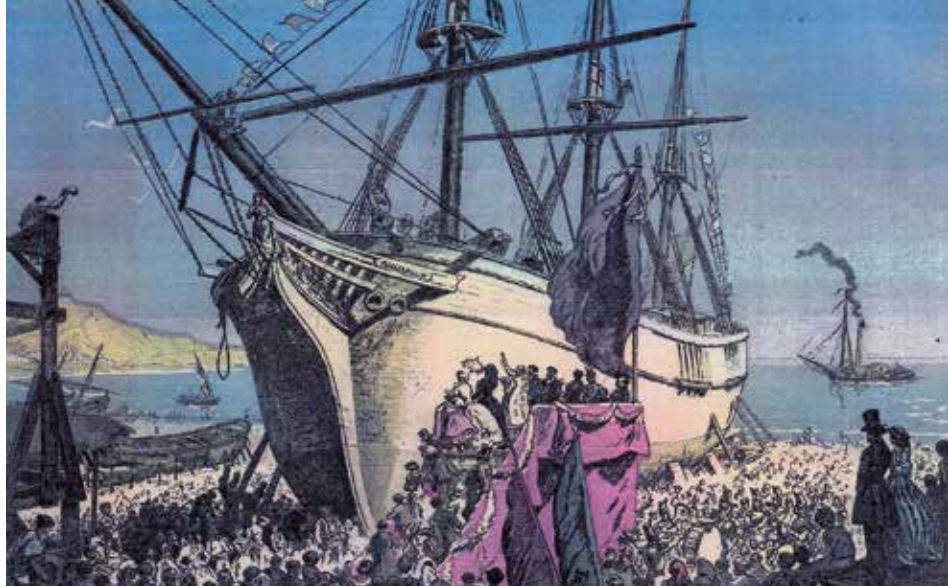
Els capitans eren la màxima autoritat a bord. Els capitans es caracteritzaven pel respecte i la confiança que inspiraven a les seves tripulacions, que normalment eren del mateix poble.³ Els velers catalans eren veritables factories comercials i els capitans eren els gerents d'una societat anònima formada per accionistes de la nau i del negoci comercial.

El capità escollia el constructor del vaixell. Un capità que volia comprar o fer construir una nau, la qual cosa es coneixia per voler *habilitar-se*, buscava socis perquè aportessin un capital igual al cost del vaixell. Aquest capital es dividia en parts, que eren accions de poc valor i que es cobria ràpidament pels familiars i amics del propi capità que es quedava una o més parts. Sempre hi havia diners disposats per *habilitar* un capità de reconeguda idoneïtat. Generalment totes les parts del vaixell es

² Pla Bartina, Joaquim. *Els vaixells i la gent de la Marina mercant catalana vuitcentista*. Quaderns Blaus, Documents de treball. Caredra d'Estudis Marítims (Universitat de Girona- Fundació Promediterrània), Museu de la Pesca de Palamós. 2019.

³ Masriera, Arturo. *Oliendo a Brea*. Barcelona 1926.

Llançament d'una corbeta a les
Drassanes de Blanes.
La Marina catalana vuitcentista.
Col·lecció de 12 gravats. Frontispici.

cobrien en el mateix poble del capità gerent. Això augmentava la confiança en el negoci i afavoria el poble. Si hi havia un naufragi, la pèrdua que tenia cada soci no era excessiva, ja que s'aportaven per petites quantitats en un mateix vaixell repartint el seu capital en parts d'altres naus. La pèrdua que podia resultar pel naufragi d'una nau quedava sempre compensada pels guanys que rendien altres naus. Això era el que s'anomenava el *Fons de Fusta*.

A més d'aquest capital, o valor d'un vaixell, el capità buscava socis per reunir un segon capital destinat al negoci marítim, o sigui la compra de mercaderies. Aquest capital es dividia també en parts que s'anomenaven *motes* o *fons d'expedició*.

A banda de les accions reals en *fusta i motes* hi havia la part corresponent al casc del vaixell, els interessos del qual es destinaven a la seva conservació.

Cada tripulant estava obligat a posar una mota i guanyava els interessos d'una part. El pilot guanyava per a les navegacions a Amèrica una part franca (sense mota) a més d'un salari fixe mensual. El capità comprava i

venia mercaderies, segons li semblava, donant coneixement a un banquer o consignatari de Barcelona, que és on acudien els personers o socis per a saber notícies del vaixell.⁴

Aquesta activitat mercantil que realitzaven els capitans resultava més lucrativa que el simple transport de mercaderies i de passatgers. De vegades els capitans especulaven amb *el fons d'expedició (motes)* que havien aportat diversos interessats, l'invertien en l'adquisició de gèneres per vendre als mercats ultramarins, amb la subsegüent reinversió del producte obtingut. De tornada, en *viatge rodó*,⁵ liquidaven els resultats i cada interessat rebia la seva part augmentada o disminuïda segons els beneficis o les pèrdues. Altres vegades, els capitans compraven amb d'altres socis partides concretes de gèneres que s'encarregaven de mercadejar al lloc de destí, repartint-se els guanys a mitges, o bé rebien senzillament uns articles, la venda dels quals els era confiada també sota la comissió de la meitat dels guanys.

Els capitans, per tant, havien de tenir aptituds per al comerç i conèixer bé els mercats. Aquest sistema especulatiu va atraure la inversió de molts capitals els beneficis dels quals provocaven la construcció de noves naus.⁶

⁴ Ricart y Giralt, José. *El siglo de oro de la marina velera de construcción catalana 1790-1870*. Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes. Barcelona. 1924.

⁵ Un gran incentiu fou la famosa *carrera del Tasajo*, a la qual es dedicaren tantes embarcacions catalanes que consistia a carregar vins, aiguardents, obra de construcció, fruits i manufactures del país per a Montevideo i Buenos Aires, i allà prendre el *tasajo* (carn endurida) per a dur-lo al Brasil o a les Antilles, on carregaven colonials, cotó, doga, fusta, etc. Que transportaven a la península de retorn. Era el que anomenaven un *viatge rodó*.

⁶ Llovet, Joaquim. *Constructors navals de l'ex-provincia marítima de Mataró*. 1816-1875. Mataró. 1971.

Els Placi, gent de mar

S'ha ressaltat de manera abreviada la idoneïtat de tenir bons capitans, de la seva capacitat, autoritat, aptitud comercial, i de la importància que tingueren en generar riquesa en les poblacions d'on provenien. Ricart i Giralt⁷ resumeix aquesta importància dient que *la personalitat del capità va ser en aquells temps una veritable institució naviliera, comercial i econòmica en el litoral de Catalunya*.

Ens calia saber, per tant, qui era el capità Joan Urgell, productor del quadern de bitàcola del pailebot *No fue vencido*. Intentarem resseguir, a grans trets, els antecedents genealògics i l'entorn familiar que tingué el capità Joan Urgell. I també la seva significació quant a dipositori d'un coneixement propiciat per la centenària tradició marinera en un poble, com Blanes, abocat al mar.

Sumàriament, i sense cap intenció de traçar un arbre genealògic dels Urgell, ens endinsem en els Llibres Parroquials de Blanes de *Matrimonis i Batejos*⁸ estirant el fil d'aquesta família fins aturar-nos a mitjans del segle XVII. Aquí trobem a un Miquel Urgell, pescador, àlies *Placi*, i a un Antoni Urgell, mariner, casat amb Caterina, també anomenat àlies *Placi*. D'aquest darrer suposem que arrenca la nissaga que ens ocupa i donarà una àmplia descendència de mariners i de mestres d'aixa que destacaran durant un període d'aproximadament tres segles en la productiva vida marítima de Blanes.

El fill d'aquell Antoni Urgell fou Joan Urgell, nascut al voltant dels anys 80 del segle XVII i que també fou mariner. Així mateix, el fill de Joan fou Josep Urgell, que també fou

mariner, el qual, en data 1 de gener de 1725 es va casar amb Josepa Gelabert que era vídua del mestre d'aixa Ramon Xifra. Cinc dels fills que tingué aquest matrimoni foren mariners. Dos d'aquests fills, Josep i Joan Urgell (nat el 1734), es van casar el 3 d'octubre de 1753 amb les germanes Victòria Illas, el primer, i Casilda Illas, el segon, filles de Pere Illas, membre d'una important família blanenca de pilots i mariners esmentada en el segle XVIII.

- De la branca del matrimoni de Joan Urgell i Casilda Illas només citarem un fill: Bonaventura Urgell, mestre d'aixa, que el 1791 es va casar amb Petronil·la Baldrich, filla de Joan Baldrich, pescador, i Teresa Esteve. D'aquest matrimoni citem tres fills :

1. **Bonós Urgell**, mestre d'aixa, que es va casar amb Cristina Carles i el fill d'aquest fou **Bonós Urgell** (nascut el 12/08/1841), també mestre d'aixa.
2. Joan Urgell, mestre d'aixa .
3. Bonaventura Urgell (nat el 16/09/1796), mestre d'aixa, que en enviudar es va casar el 1824 amb Francesca Rigau de Sant Feliu de Guíxols.

L'historiador Joaquim Llovet comenta de Bonaventura Urgell: *Instal·lat a Blanes, amb una producció molt intermitent de barques de pesca i de tràfic del 1816 al 1828. Anteriorment també apareix alguna vegada a partir de 1803. De Bonosi Urgell ens diu: Establert a Blanes, la seva activitat pot dividir-se en dos períodes: l'un del 1857 a 1860, en què hi realitza el verament de varies embarcacions d'altura, i l'altre de 1870 a 1872, limitat a algunes barques de pescar. Llovet esmenta 5 embarcacions construïdes per Bonosi Urgell, i en el treball de José Ricart i Giralt se'n relacionen dues*

⁷ Ricart y Giralt, José. *El siglo de oro de la marina velera de construcción catalana 1790-1870*. Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes. Barcelona. 1924.

⁸ Llibres Parroquials de Blanes de Batejos i Matrimonis: B7, B8, B10, B,11, B12, B,13, M4, M5, M6, M8.

▲ Pollacra-goleta Dolores construïda pel mestre d'aixa Bonosi Urgell en les drassanes de Blanes el 1858. Posteriorment s'anomenà Maria Olivé (1879), Sitjà (1882) i Preciosa (1889). Pintura firmada per Josep Mongay i Torne.

EMBARCACIONS D'ALTURA CONSTRUÏDES PEL MESTRE D'AIXA BONOSI URGELL A LA PLATJA DE BLANES							
ANY	TIPUS	NOM	TONATGE	ESLORA	MÀNEGA	PUNTAL	RELACIÓ
1857	Bergantí	Monjuich	250	110	28	14	J. Llovet/J. Ricart
1858	Bergantí Goleta	Amable Rosa	207	93	27	13-6	J. Llovet/J. Ricart
1858	Pollacra-Goleta	Dolores	160	8	28	13	J. Ricart/Registre de Marina
1859	Goleta	Julià	143	103	28	8-6	Joaquim Llovet
1860	Bergantí	General Urquiza	221	102	22-6	12	J. Llovet/J. Ricart
1860	Goleta	Adela	160	106	28	9	Joaquim Llovet

- De la branca de Josep Urgell i Victòria Illas citarem dos fills:

1. Bonós Urgell, mestre d'aixa, que es va casar el 1795 amb Rosa Roure, filla de Joaquim Roura, de família de mariners i mestres d'aixa, i de Marian Poch (o Bosch) dos dels seus fills d'aquests foren Bonós Urgell (nascut 01/01/1807) i Fèlix Urgell, ambdós mestres d'aixa.
2. L'altre fill fou Josep Urgell, mariner, que es va casar el 1797 amb Paula Girbau, filla de Bonós Girbau, pilot d'altura, membre d'una altra destacada família de mariners blanencs. Esmentem tres fills d'aquest matrimoni, Joan, Fèlix i **Bonós**

Urgell, mariner, el qual es va casar l'any 1817 amb Antònia Burcet. Dels fills de Bonós Urgell i Antònia Burcet esmentem a Bonós Urgell, mariner, Francesc Urgell, mariner i **Joan Urgell Burcet**, mariner, que és el productor del quadern de bitàcola del *No fue vencido* i el protagonista de les singladures anotades en ell.

El capità **Joan Urgell i Burcet** es va casar amb Francesca Vila, de Tortosa, el 8 d'abril de 1855. Quasi sempre els pilots, després del seu segon o tercer viatge a Amèrica, solien contraure matrimoni, tant si l'esposa era veïna de Blanes com si era una barcelonina de la

família de l'armador-navilier. Aquesta no fou la norma per al capità Joan Urgell perquè des del 1838 ja havia fet nombroses navegacions d'altura.

Joan Urgell i Francesca Vila van tenir tres fills: Josep Joan, Joan i Ricard Urgell. Amb motiu de la defunció de Ricard, el 5 de desembre de 1929, la revista blanenca Recull destacava d'ell que *Perteneixia a aquella generació ja gairebé extingida de navegants i homes de mar, que tant bon nom havien donat a la nostra vila en els temps esplendorosos de la seva marina. Els barcos d'en Placi, com l'anomenaven els blanencs, que feien les seves corrieres comercials per la nostra mar i arribaven en la nostra platja, eren coneguts fins per els infants i mantes vegades els hem vist esmentats per el nostre estimat col·laborador senyor Emerencià Roig en els seus estudis de marina blanenca. Pilot de la marina mercant i home de negocis, amb les seves activitats de comerç i navegació s'havia creat un nom i una posició.*⁹

Desprenem de l'anterior paràgraf que a Blanes, durant 250 anys -que van des d'aquelles primeres anotacions dels Registres Parroquials de Blanes que s'han esmentat fins a l'escrit de la revista Recull de l'any 1929- els Urgell van ser coneguts com els *Placi*.

A partir dels paràgrafs que s'han realitzat per resseguir la línia genealògica de Joan Urgell, cal destacar que s'hi esmenten la quantitat de 17 mariners, 8 mestres d'aixa i dos pescadors.

Joan Urgell, un capità experimentat

Explorarem la trajectòria professional de Joan Urgell a través de les quatre embarcacions que

va capitanejar i els periples que va realitzar. Ho fem a partir principalment de la informació que ha deixat l'hemeroteca de la seva època:

El bergantí goleta *Isabel Luisa*

Era un vaixell de 100 tones. El va fer construir el patró blanenc Salvi Vila pel seu compte a les drassanes de Blanes el 1826 pel preu de 4000 lliures catalanes. No en sabem el constructor.

L'any 1833 el propi Vila el va vendre en subhasta pública en el port de Barcelona por 1500 pesos fuertes i fou adquirit per deu persones, la major part de Blanes i algunes de Reus i Barcelona.¹⁰ És en aquest període que trobem reflectit en la premsa d'aquells anys que l'*Isabel Luisa* fou capitanejada uns anys per Bonosi Urgell i després per Joan Urgell, el seu fill.

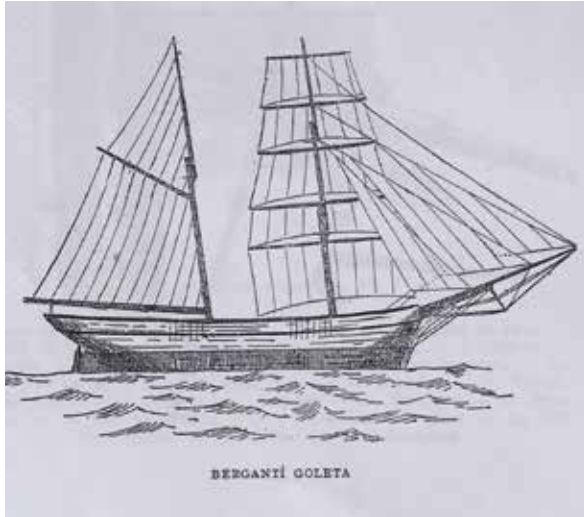
El bergantí goleta *Isabel Luisa* era un vaixell relativament petit en comparació amb els bastiments dels bergantins goletes de dos pals que es construïren a Blanes que tenien entre 150 i 300 tones de fusta. El pal de proa o trinet, estava aparellat com el del bergantí amb veles quadres i el de popa com el d'un pailebot, amb veles cangrees.

Eren naus que feien navegació d'altura. Els bergantins goletes de tres pals tenien un bastiment de 300 a 400 tones de fusta. L'aparell del pal de proa era com el del bergantí, i el del mig i el de popa com els del pailebot. Aquests vaixells feien el tràfic d'Amèrica.¹¹ No ens és possible resseguir de manera exhaustiva les singladures de Bonosi i Joan Urgell capitanejant successivament aquest vaixell,

⁹ Revista Recvll núm. 340 de 14./12/1929. Blanes

¹⁰ Bergantins 1 a 150. Registre de Marina. Biblioteca MMB

¹¹ J. Amades i E. Roig, Vocabulari de l'Art de la navegació i la pesca. IEC. Barcelona. 1924.

▲ Bergantí-goleta. Dibuix d'Emerencià Roig (1924).

però reflectint les notícies de la premsa de l'època en podem fer un petit seguiment.

A principis de març de 1836 salpava de Puerto Rico cap a Càdis, Màlaga i Barcelona el bergantí-goleta *Isabel Luisa* amb el capità Bonosi Urgell, admetia càrrega i passatgers *para los que tiene excelentes comodidades*.¹²

L'any 1837 al capità Bonosi Urgell li va tocar patir una de les pitjors catàstrofes que pot patir un mariner: un huracà que va assolir l'illa de Puerto Rico.¹³ La Comandància de Marina de la Província de Puerto Rico informà que l'illa, després d'un mal any de sequera que havia acabat amb les fruites i llegums, principal aliment dels seus habitants, no tenia aigua a la capital i que el seu port estava paralitzat. En aquest context, la nit del 2 d'agost es va declarar un horrorós temporal que va afectar els 33 vaixells que es trobaven fondejats en el port de la capital (i d'altres que sortien o

arribaven en aquelles immediacions), a més d'enfonsar nombroses embarcacions menors. El temporal va buidar de vaixells la badia del port. Alguns van ser llançats una milla terra endins, d'altres passant per sobre dels manglars van anar a parar al camí ral, i d'altres vaixells van desaparèixer i encara no n'havien trobat les restes quan es va fer l'informe. Van desaparèixer tripulacions senceres, els molls varen quedar destruïts i també tots els magatzems per al comerç. Els que més van rebre les conseqüències de l'huracà van ser els habitants de la veïna illa de Sant Tomàs, on van quedar destruïdes la meitat de les cases de l'illa i l'altra meitat varen quedar molt malmeses. Es varen perdre la major part dels 37 vaixells que hi havia en aquell port i en un magatzem es va declarar un incendi que va causar 60 morts i molts ferits. Malgrat el desastre, en la relació que adjuntava el comandant de marina trobem l'anotació que *el bergantín goleta espanyol Isabel Luisa, capitán D. Bonocio Urgell, con Frutos del país, consignatario D. Benito Carreras = Varado; puede volverse a flote; salió. S'havia salvat*.

El bergantí goleta *Isabel Luisa* apareix de nou el 1838 des de Puerto Rico on s'anunciava¹⁴ per als dies 13 al 15 de juny la sortida:

.... Para Marsella - saldrá de este Puerto del 13 al 15 del corriente el Bergantín goleta español Isabel Luisa, su capitán D. Bonosio Urgell, admite un resto de carga y pasajeros, para los que tiene excelentes comodidades, advirtiéndole que en Marsella no hay cuarentena y hay proporciones diarias para Barcelona, lo despacha D. Benito Carreras, de este comercio.

Sembla que l'*Isabel Luisa* no va salpar en

¹² *La Gaceta de Puerto Rico* de 20 febrer de 1836.

¹³ *La Gaceta de Madrid* núm. 1083 de 16 de novembre de 1837.

¹⁴ *Gaceta de Puerto Rico* de 12 de juny de 1838 (LOC. Library of Congress)

¹⁵ *El Constitucional*. P4 embarcaciones llegadas al puerto el día de ayer

les dates que s'havia anunciat perquè en la mateixa gaseta porto-riquenya del dia 30 del mateix mes (juny de 1838) es tornava a anunciar en la seva secció *Salidas*: ... *Para Marsella: Bergantín goleta espanyol Isabel Luisa, su capitán Juan Urgell con 12 hombres de tripulación y 2 pasajeros, carga de azúcar y cacao*. D'aquesta notícia es pot deduir que Joan Urgell havia viatjat de pilot amb el seu pare i ara es feia càrrec de capitanejar l'*Isabel Luisa* de tornada a casa. El motiu no el coneixem. El mateix anunci també ens informa que la tripulació de l'*Isabel Luisa* era de 12 homes.

El febrer de 1839 Joan Urgell tornava a salpar de San Juan de Puerto Rico amb destí a Barcelona. El 14 d'agost de 1839 surt de Marsella¹⁵, *en 3 dias, a Barcelona, el bergantín goleta Isabel Luisa, de 100 t. Su capitán D. Juan Urgell, con 150 canastras y 95 cajas de fideos, 350 barriles harina, 6 cajas perfumerias, 1 baul quincalla, 3 cajas droga y 4 barriles bacalao para Puertorico*. El 17 de novembre de 1839 salpà de nou de Barcelona cap a la ciutat porto-riquenya de Ponce, amb vi, oli, sabó, alls, sabates, barrets i altres efectes. A l'agost de 1840 torna a salpar direcció a San Juan de Puerto Rico on arribà en 53 dies de navegació i amb una tripulació de 12 homes. A finals de desembre del mateix any tornava a Barcelona amb una tripulació de 10 homes i amb mercaderia de cuirs i cacao. El març de 1841 salpava de nou de Barcelona i arribà el 31 de maig a San Juan de Puerto Rico i pel juny del mateix any feia el viatge de tornada, en aquest cas passant per la Corunya i arribant a Barcelona el 26 d'agost, amb una tripulació de 11 homes, 6 passatgers i les mercaderies de cacao i cuirs.

Els viatges de Barcelona a Puerto Rico amb el bergantí goleta *Isabel Luisa* duraven uns 53 dies aproximadament, les tripulacions anaven variant entre 10, 11 i 12 homes i feia entre un i dos viatges a l'any. Els consignataris eren sempre els Srs. Blanch i Dotras. La mercaderia que transportava d'anada a Puerto Rico era: vi, aiguardent, oli, paper, sabó, ametlles, alls, calçat i barrets i de tornada a Barcelona: paques de cotó, cuirs, cacao i pebre.

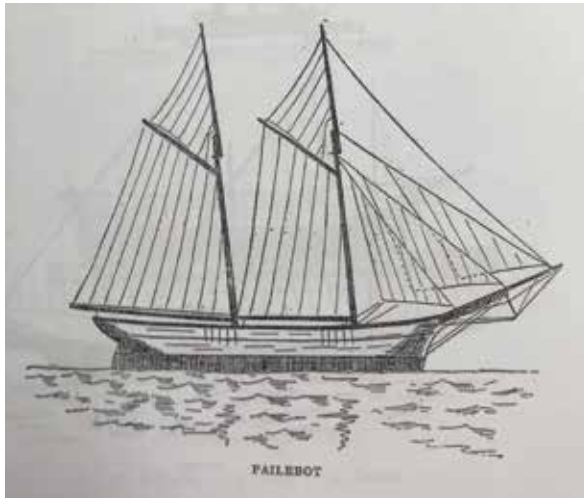
La navegació de tornada que va fer Joan Urgell el juny de 1841 seria l'última amb el bergantí goleta *Isabel Luisa*. L'acompanyava de pilot l'arenenc Miquel Guri i Donjó. El novembre d'aquell any aquest vaixell va ser venut a José Cascante i C^a de Barcelona i a d'altra gent de Vilassar. Els compradors solament van poder aprofitar-lo comercialment un any perquè la nit del 28 de gener de 1843 l'*Isabel Luisa* va naufragar prop del port de Manzanillo, a l'Havana¹⁶.

Del pailebot *No fue vencido*

Només en sabem les dades que el mateix capità Joan Urgell ens va indicar en el quadern de bitàcola objecte d'aquesta síntesi: que tenia un arqueig de 105 tones, i que era de la matrícula de Cadaqués. Segons Pascual Madoz¹⁷ el port de Cadaqués l'any 1846 era cap de districte marítim i tenia duana. No sabem la seva data de construcció, ni qui el va construir, ni en quines drassanes. Podria haver estat construït a Sant Feliu de Guíxols o Palamós. Aquest pailebot superava a l'*Isabel Luisa* en només 5 tones, pel que es pot deduir que era un pailebot de dos pals.

¹⁶ *Registre de Marina de la Província marítima de Barcelona. Bergantines 1 a 150*. Fol 148. Propietat de la Biblioteca MMB. <https://sites.google.com/site/vaixellsrdm/home/bergantines>

¹⁷ Pascual Madoz Ibañez (1806-1870) fou un polític espanyol de tendència liberal, entre les obres que es escriure destaca el *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de Ultramar*, una obra enciclopèdica dividida en 16 volums que va ser publicada entre 1846 i 1850

▲ Pailebot. Dibuix d'Emerencià Roig (1924).

El terme pailebot prové dels “pilot-boats” que utilitzaven els pràctics dels ports. Als EUA es desenvoluparen aquesta mena especial de goletes amb aparells simplificats i molt fàcils de manejar amb una tripulació molt reduïda i que podien desplaçar-se a gran velocitat. Un bon exemple de pailebot és el *Santa Eulàlia* del Museu Marítim de Barcelona.

El bastiment català de pailebot era de 100 tones, amb dos pals de dues peces, amb *cruseta*. Ambdós pals proveïts de botavara i pico, el de proa duïa una verga. Els pailebots de tres pals, amb més tonatge, tenien les mateixes característiques¹⁸.

Tot just vendre's l'*Isabel Luisa*, Joan Urgell es va fer càrrec del *No fue vencido* i va substituir l'anterior capità Jacint Duran. El tornava a acompanyar el pilot Miquel Guri. Pel novembre de 1841 inicià una nova navegació a Puerto Rico, retornant del viatge el 3 d'abril del 1842¹⁹. El 1842 van fer dos viatges més:

l'un a *Kristiansund* (Noruega), amb sortida el 23 de maig de 1842 i retorn del 13 d'agost, i l'altre a *Puerto Rico* amb vi, aiguarent, paper, sabó i atmetlla, que va sortir el 21 d'octubre i va tornar el 25 d'abril del 1843²⁰. Pel juny de 1843 transportà *vidriado y lastre* a Santander. La navegació del *No fue vencido* era constant. S'aturaven a port el mínim temps per fer les reparacions necessàries, organitzar el viatge i la tripulació, fer saber la nova singladura i procedir a carregar-lo de mercaderies.

Fem un salt fins als anys 1847 i 1850 que es corresponen amb les dates del quadern de bitàcola objecte del present treball i que es resumeix més endavant, i que documenta principalment les singladures de dos viatges: el primer fins a *Kork* (Irlanda) i a *Kristiansund* (Noruega), i el segon de *Barcelona a l'Havana*.

L'any 1850 trobem que el *No fue vencido* era pilotat per Bonosi Urgell, germà de Joan Urgell, en un viatge de *Bueu* (Galícia) a *Barcelona* passant per Alacant transportant blat, farina i carn; mentre que Joan Urgell en aquell moment ens consta com a capità d'una corbeta anomenada **Minerva** que iniciava una navegació des de Barcelona a Santiago de Cuba el 29 de de setembre del mateix any. Pel desembre, el *No fue vencido* passà a ser comandat per Francesc Urgell, segon germà de Joan Urgell, mentre que Bonosi passaria a pilotar un llagut de cabotatge anomenat San José i es limitaria des de llavors a transportar ceràmica i obra de fang pel Llevant i Mallorca.

Durant els anys 1850 i 1851 el *No fue vencido* seguirà pilotat pel capità Francesc Urgell amb nombrosos viatges de gran cabotatge al nord

¹⁸ J. Amades i E. Roig, Vocabulari de l'Art de la navegació i la pesca. IEC. Barcelona. 1924.

¹⁹ Festes de Sant Zenon 1996. *Arenyencs en les travesses atlàntiques*. Ajuntament d'Arenys de Mar. 1996.

²⁰ *El Imparcial* 26/10/1842 i el *Diario de Barcelona* núm. 309 de 5/11/1842.

de la península ibèrica, amb destí a *Bueu*, però amb més freqüència a *Santander*, transportant grans quantitats de blat, però també sardines, farina, vi, fil i paper per a la companyia Dotras, Martorell i Tomás, entre d'altres.

El juliol de 1852 els germans Joan i Francesc Urgell, el primer amb la corbeta *Minerva* i el segon amb el pailebot *No fue vencido*, viatjaren conjuntament per transportar grans quantitats de fusta de faig i caixes d'acer des de *Trieste* (Venècia) a Barcelona. Tot seguit, a mitjans d'agost de 1852 Joan Urgell salpà amb la corbeta *Minerva* destí a *Santiago de Cuba* i a mitjans de desembre farà la mateixa singladura Francesc Urgell amb el *No fue vencido*, iniciant-se així en la navegació d'altura pel gran oceà. Li retrobem el rastre al *No fue vencido* el 29 de desembre de 1858 en què en un anunci en el *Diario de Barcelona* es comunica que : “..., en el lugar acostumbrado del puerto de Barcelona se venderá en pública subasta el pailebot *No fue vencido*. El 1860 el pailebot encara navegava a Amèrica, en una d'aquestes navegacions i pilotat per José Gil i Sebastià Serra va trigar 178 dies en realitzar un viatge rodó de Cárdenas (Cuba) a Alacant²¹.

La corbeta *Minerva*

Abans anomenada *Nueva Bella Antonia* i per últim *Gaya*, amb 205 tones, doblava en arqueig al *No fue vencido*. Era, però, una corbeta relativament petita, primer amb aparell de corbeta i més tard amb aparell de bergantí. Fou propietat d'Antonio Casas del comerç de Ribadeo i del segon pilot Agustín Torrontegui, del mateix poble, que varen fer construir aquesta nau en les drassanes del port

▲ Corbeta de 3 pals. Dibuix d'Emerencià Roig (1924).

de *Viabelez* per José Fernández Ron. Tassada en 165.000 rals, segons l'escriptura de l'*Escribanía de Marina de la Ayudantía del Distrito de Ribadeo* en 6 de junio de 1847. A la corbeta se la va anomenar *Nueva Bella Antonia*. Aquesta corbeta fou venuda, al preu de 12.000 pesos fuertes als Srs. Baradat y Sobrinos de Barcelona el 16 de juliol de 1850. El 31 de gener de 1852 els Baradat el varen vendre als Srs. Clot y Hermanos de Barcelona per 16.245 duros²².

La corbeta, com la fragata, era un vaixell de tres pals, amb el pal trinquet i major amb veles quadres i el pal de messana amb vela cangrea i vela escandalosa. Els dos primers pals eren de tres peces, amb les corresponents cofes i *crusetes*, i el darrer de dues peces, amb la corresponent *cruseta* i anava proveït de botavara i pico. Se la coneix també com bric-barca. Eren grans bastiments de fusta, de 300 a 800 tones.

Joan Urgell es va fer càrrec de la corbeta *Minerva* en el mateix moment que va ser adquirida pels Srs. *Baradat y Sobrinos*, iniciant un viatge de Barcelona a *Santiago de Cuba* el 29

²¹ El transport marítim a través del moviment del port de Barcelona en l'any 1860 i els capitans que hi participaven. L. Carbonell Relat. Apèndix, quadre 13. La Roca de Xeix, núms. 11-12-13. Ajuntament del Masnou. Setembre de 1996.

²² Registre de Marina de la Província marítima de Barcelona. Corbetas, pàg. 17 (Archive.org.)

de setembre de 1850²³ transportant vi, arròs, oli, veles de seu, sabó, terra blanca, pastes, bidons d'oli, aiguardent, paper i altres efectes. Hi va arribar el 22 de novembre²⁴. A mitjans de desembre de 1851 va iniciar una altra navegació de Barcelona a Santiago de Cuba transportant aiguardent, paper, fideus, sabó i altres efectes.

El juliol de 1852, la corbeta *Minerva* de Joan Urgell i el *No fue vencido* de Francesc Urgell van realitzar el viatge de Barcelona a Trieste del qual ja s'ha informat en l'apartat que s'ha dedicat al *No fue vencido*. A l'agost partia el *Minerva* de nou cap a *Santiago Cuba*, i el desembre ho feia el *No fue vencido*. A mitjans de març de 1853 Joan Urgell iniciava una altra navegació cap a Santiago de Cuba.

Segons el periòdic *El Ancora*, l'abril de 1854 la corbeta *Minerva* tornaria de Charleston en 50 dies i amb 507 paques de cotó dels Srs. Clot Hermanos, però el seu capità ja era Josep Barceló que seguiria navegant cap a *Santiago de Cuba* els anys 1856 i el 1857.

A partir de 1871 la *Minerva*, en aquell moment com a bergantí, va canviar el seu nom pel de *Gaya*. El 1872 Jaime Clot i Baradat, com a gerent de *Clot Hermanos* en liquidació, va vendre el *Gaya* a Francisco Lladó López, propietari i veí de la ciutat de Cadis, per 29.000 pessetes.

La Pollacra Dolores

L'any 1855 Joan Urgell passa a ser propietari de la major part de la "fusta" d'una pollacra (12 parts i $\frac{1}{4}$ d'una altra), amb "Marqués y Cia" de Cuba (una part i $\frac{7}{8}$), Pau Camprubí

▲ Pollacra de tres pals. Dibuix d'Emerencià Roig (1924).

de Barcelona (una part i $\frac{7}{8}$), i de la societat "Samá y Cia", de l'Havana (en tres parts). Es va escripturar el juliol de 1855. Fou construïda a les drassanes de Blanes pel mestre d'aixa Josep Vieta, menor, i el seu valor era de 17.000 pesos forts. La propietat estava dividida en 25 parts i el valor de cadascuna era de 680 duros. L'arqueig de la fusta era de 196 tones.

La pollacra era un bastiment català, tenia al voltant de 200 tones, es construïa a les antigues drassanes de Blanes, Lloret i Arenys de Mar i era un bastiment de 2 pals de dues peces, amb la disposició dels d'un pailebot. Ambdós tenien *cruseta* i anaven proveïts de vergues. El pal de popa amb botavara i pico com es deia a Blanes. La pollacra permetia tripulacions més reduïdes que els bergantins, pel seu aparell simplificat.

Pel setembre de 1856, Joan Urgell, amb la seva nova pollacra *Dolores*, seguia navegant a Santiago de Cuba²⁵. Però a l'octubre del 1857 trobem al periòdic Liberal *La Corona* que dita pollacra navegava amb destí a La

²³ *El Barcelonès* de data 28/02/1852. *El Sol* de data 19/07/1852.

²⁴ *El àncora*, Palma de Mallorca (21/01/1851). *Estracto del Lloyd* 14 y 15 de enero de 1851.

²⁵ *Diario de Barcelona* núm. 265. 20/09/1856.

Corunya i Santander amb el capità Francisco Mora. Malgrat això pel gener de 1863 Joan Urgell tornava a capitanejar la Dolores des de Barcelona a Buenos Aires²⁶. Probablement en aquesta “nova” destinació estava fent un viatge rodó per la ruta del *Tasajo*. El 5 de març de 1864 el periòdic *El Lloyd espanyol* anunciava que la pollacra de Juan Urgell salparia direcció a Gènova amb un carregament de cafè.

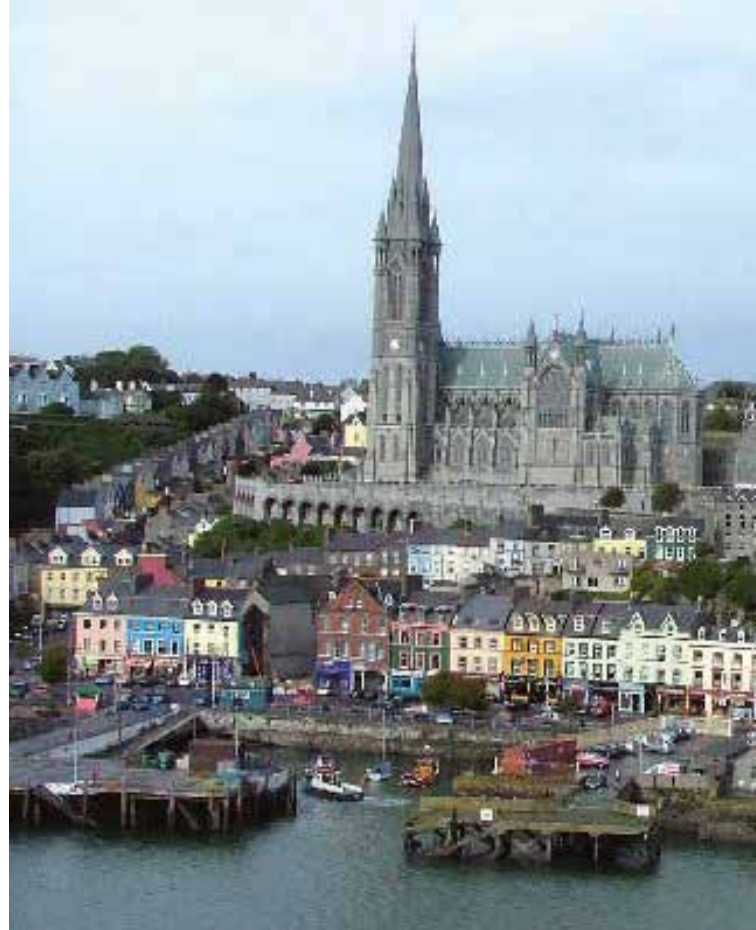
El 1881 es va concedir el canvi de nom de *Dolores* pel de *Tomàs* i el 1886 es va concedir que canviés el nom pel d'*Eugenia*.²⁷ La pollacra Dolores es va donar de baixa el 1890 a la província marítima de Cartagena, havia tingut una vida útil de 36 anys.

El quadern de bitàcola del pailebot *No fue vencido* (1847-1848)

Ja hem avançat que al quadern de bitàcola li falten les primeres pàgines. Comença amb la singladura número 4, en la pàgina corresponent al dia 19 de març de 1847. Així doncs, el pailebot *No fue vencido* hauria salpat del port de Barcelona el 16 de març d'aquell any. En mancar les primeres pàgines encara no podem esbrinar la destinació d'aquesta primera navegació. Malgrat que a la part interior de la coberta de cartró, alguna mà va anotar posteriorment de *Barcelona a l'Havana*, percebem a partir de la pàgina corresponent al dia 5 d'abril que el destí no era aquest.

Navegació de Barcelona a Cork i de Cork a Kristiansund

El dia 20 de març fondejaren entre el *Castillo de Sant Felipe* i el *Cap de Gata* durant quatre dies.

Allí hi arribaren també a fondejar un místic i tres pollacres-goletes, també catalanes. El dia 24 de març aprofitaren un vent de l'est per salpar. Passat el Cap de Gata es van trobar amb altres vaixells que també *voltejaven* per acabar tots ells fondejant al vespre. Del dia 26 al 29 de març, després de prendre el rumb cap a la *Curva d'Hijar* enfilaren en demanda de l'*Estret de Gibraltar* amb la proa encarada a *Sierra Bultones*. Cal suposar que la calma eòlica no permetia navegar a gran velocitat, i van aprofitar la corrent per guanyar *Gibraltar*. El seguien alguns vaixells, entre els quals hi havia el Bergantín Nacional del Correo de Barcelona i enfilaren a la *Punta del Carnero*, a Algesires. El 29 de març, enfilaren ja en demanda de *Tarifa*, i entre boires, s'acumularen diversos vaixells, en filera i en direcció d'aquesta punta i en demora del Cap de Trafalgar, per passar entre pluges, l'estret de *Gibraltar*. Des del dia 31 de març fins al 5 d'abril van romandre fondejats a la estratègica *Badia d'Algesires*.

Els dia 5 d'abril de 1847 salparen de la *badia d'Algesires* direcció al far de *Tarifa* i el 8 d'abril

²⁶ *El Lloyd espanyol* 30/01/1863. P.4.

²⁷ *Registre de Marina de la Província marítima de Barcelona*. Polacras 1 a 150. Fol 148.

enfilaren al *Cap de Sao Vicente* entrant per la *punta de Sagres*. Del 10 al 12 d'abril navegaren amb maregassa gran. A la tarda del dia 12, després de bordejar el *Cap d'Ares*, van fondejar junt amb dues pollacres-goletes valencianes a la ciutat de *Sesimbra* (Portugal) fins al 20 d'abril a causa del mal temps i forts xàfecs. Llevaren l'àncora i es van posar en vela amb tres vaixells valencians demorant el Cap Espichel. El dia 22 d'abril els grans xàfecs i el mal temps els van fer determinar a donar la volta i tornar un altre cop a l'abric del *Cap Espichel* amb la intenció de tornar al fondejador de *Sesimbra*. Tornen a salpar de *Sesimbra* el dia 24. El 26 d'abril albiraren diferents vaixells en diferents direccions. El *No fue vencido* va virar al sud del *Cap de la Roca*. Del 27 al 30 d'abril van navegar amb altres tres bergantins que feien les mateixes maniobres.

El dia 1 de maig amb xàfecs i gran maregassa que anava augmentant, van veure que no podien mantenir el rumb a *Finisterre* i no podien forçar per arribar a la rada de la *Ria de Pontevedra*, però hi van poder fondejar el dia 2. Salparen de Pontevedra el dia 3 i navegaren fins al 10 de maig de 1847 en demanda del port de Cork, on es posaren a disposició del

▲ Mapa de la navegació del pailebot *No fue vencido*, del capità Joan Urgell, des del port de Barcelona al de Cork (Irlanda), de Cork a Kristiansund (Noruega) i la tornada a Barcelona. Del 16/03/1847 al 25/08/1847. J. Roura

◀ Illa de Grib, 1833-1836 Kristiansund (Noruega).
Wikipedia.org

pràctic. La terra es veia confusa a causa de les boires fins al *Cap de Kinsale*, a Irlanda, però van poder fondejar a *Cove*. Al final d'aquest registre ens assabentem de qui és el capità del *No fue vencido* per l'anotació: *Cove de Cork y Mayo 10 1847 / Juan Urgell*.

Van romandre a *Cove (Cobh)*, esperant les ordres de Londres. El dilluns 17 maig, els Srs. Burk Hermanos, del comtat de Cork, varen entregar l'ordre per entrar a la ciutat per descarregar el blat de moro. El 18 de maig al matí, amb el "*pràctic de a bord*" llevaren àncores i entre fortes pluges seguiren el canal en demanda del referit poble i arribant el mateix dia. No van poder fondejar per ser Black-Rock un canal molt estret, quedant varats amb altres vaixells i amb baixamar. Els de *Cove* van portar un vapor que no va poder arrossegar una altra embarcació per la força de la marea. Van haver d'anar a buscar un altre vapor a *Cove*, anomenat *Little*, que sí va poder remolcar el *No fue vencido* fins a *Cork*. Es van estar a *Cork* des del 19 de maig fins al 13 de juny. Durant aquest interval de dies van descarregar el blat de moro i llastraren el pailebot amb 56 tones de pedres.

La navegació fins a *Cork* coincideix plenament amb el període que es coneix com la **Gran Fam irlandesa de la patata**. Un període de fam i malalties massives que assolà Irlanda del 1845 al 1852. Les zones més afectades van ser l'oest i el sud d'Irlanda. El pitjor any del període va ser precisament el 1847. Durant la Gran Fam, al voltant d'un milió de persones van morir i més d'un milió van fugir del país. La causa immediata de la fam fou una plaga de la patata que va infectar els cultius a tota

Europa. Les causes llunyanes cal buscar-les en l'absentisme dels propietaris majoritàriament anglesos i la dependència d'un sol cultiu.

El 13 de juny de 1847, després de pujar la marea, van salpar de *Cork* en direcció a *Kristiansund* (Noruega). El dia 14 continuaren en demanda del *Cap Lizard*, encarant amb la punta *Start* i a la tarda buscaren el far de *Portland*. El dia 15, entre xàfecs, enfilaren a la punta de *Santa Caterina* arribant a *Dover* a l'alba del dia 16 de juny. Després enfilaren per la badia oest de les perilloses arenes del *Banc de Godwin* (Godwin Sands) buscant el far de *Galloper*.

Del dia 16 fins al 22 de juny navegaren entre pluges i mal temps i seguint atentament les taules de navegació. El dia 23, prop de l'illot Frinde (?) i en demanda del far de la illa Ronde (Runde), va pujar a bord el *pràctic* del port que els guià i seguiren fins a quedar en calma davant l'illa i poble de Godoe(?). A Godoe van albirar la pollacra-goleta *Diligència de Blanes*, capitanejada pel patró Francesc Roura, que venia de tornada. A la tarda van acostar ambdues embarcacions i els seus patrons varen parlar.

El dia 24 de juny no van poder donar vela per una torbonada amb un vent molt fred. La pollacra goleta de Francesc Roura sí va poder iniciar la singladura amb moltes dificultats per estar més pròxima a la sortida de Godoe.

El 25 de juny van arribar a *Kristiansund* i el dia 26 hi fondejaren. Van romandre al port de *Kristiansund* des del 26 de juny fins al 18 de juliol. Durant aquests dies van carregar paques de bacallà per als Srs. Roman i Jou de Tarragona.

▲ Kristiansund (Noruega), litografia de 1846. Wikipedia.org

El bacallà és una espècie de peix blanc característic de les aigües fredes de l'hemisferi nord. Admet un fàcil salat i curat, amb el que es converteix en un aliment durable, amb una elevada concentració de proteïnes i en un producte fàcilment transportable. Espanya era en aquell temps una gran consumidora i el principal destí de les exportacions de bacallà. En 1814 va absorbir la meitat de la producció de Terranova i des de 1850 era un dels productes d'importació més importants. El segle XIX fou per excel·lència el segle del bacallà noruec. El curat del bacallà a l'aire, sense sal, simplement sense vísceres i escapat, era una activitat tradicional a Noruega. Els comerciants noruecs van abandonar el transport i van concentrar el seu capital en la compra i la transformació. Això va afavorir la concentració del transport de bacallà en la flota espanyola. Les produccions noruegues es van fer cada cop més competitives i van disputar l'hegemonia que tenia el bacallà de Terranova en el mercat espanyol. A mitjans del vuit-cens les seves importacions ja representaven la meitat del total. Espanya va tenir un pes molt important en el comerç del bacallà salat de Noruega²⁸.

El poble de *Kristiansund* està format per cinc illes. Grip era una illa situada prop de *Kristiansund* molt important per a la pesca. Al segle XVIII, *Kristiansund* ja era una de les ciutats comercials més importants a Noruega, dedicada a l'exportació de peix als països mediterranis. Aquell període en la història

de la ciutat és anomenat *moment espanyol* pels molts vaixells que arribaven a la ciutat per comprar peix. No és un fet menor que a Blanes el mestre d'aixa Joan Fàbregas construís l'any 1849 una pollacra anomenada *Paquito de Cristiansund*.

²⁸ *El bacalao en España (1850-1914): importación y política comercial*. Maria del Carmen Espido y Jesús Giraldez Rivero. Historia Agraria, 67. Desembre 2015. Pp. 43-78.

El 18 de juliol de 1847 el *No fue vencido* salpà de *Kristiansund* i seguí el rumb indicat en la taula de navegació. El dia 25 del mateix mes veieren a l'horitzó diverses embarcacions. Una nau de Noruega que viatjava en la mateixa direcció s'apropà i els va donar informació per confrontar la seva longitud i navegar amb més confiança entre els perillosos bancs de sorra d'Ower i Leman. A babord trobaren una embarcació fondejada amb dos fars per donar llum, en acostar-se a l'embarcació per preguntar la seva ubicació, van llegir un rètol que deia *Germandat d'Ower*. El capità Urgell va comprendre immediatament que estava entre els bancs de *Leman i Ower*. Amb dit vaixell de llum i amb el rumb SSE va poder lliurar-se del perill de navegar en aquell gran banc de sorra. Sense deixar la sonda en cap moment i anant sempre pel mig del canal va sortir d'aquell indret.

Van navegar des del 26 de juliol fins al 6 d'agost seguint el rumb de la taula de navegació direcció al cap de Finesterre. El 8 d'agost veieren el *Cap de San Vicente* en demanda de la *Punta de Lagres*. A la cala de Lagres hi van trobar 12 vaixells fondejats. En el registre de la singladura corresponent al dia 9 d'agost, el capità Urgell afegeix una nota en la que diu:

Hoy a las 4 h. de la tarde nos ha parecido. Cons-te (contramaestre?) i el Piloto, mi primo, afeitarnos y al efecto quitar-nos la patilla que llevamos quedando de un todo pelados, a fin de que circule el aire por nuestro bello rostro pues que procedentes de los países frios esperamos un calor muy fuerte.

El dia 10 d'agost prop del cap de Trafalgar veieren infinitud d'embarcacions dedicades a la pesca del verat. Amb temps molt calmos, el dia 15 d'agost van virar davant del *Golf d'Almeria*. El dia 21 d'agost navegant en direcció a *Alacant* trobaren a curta distància la

pollacra-goleta *Diligència de Blanes* de Francesc Roura que arribava aquell mateix dia tot i que portava 9 dies més de navegació que el *No fue vencido*.

El dia 25 d'agost fondejaren a *Tarragona* i els amos de la càrrega van determinar que passessin a *Barcelona* on van arribar després de 35 dies de navegació. La navegació de *Kristiansund* a *Tarragona* havia estat d'una tirada i sense fondejar.

Navegació de Barcelona a l'Havana

A les 7 hores del matí del dia 16 de desembre de 1847 va salpar el pailebot *No fue vencido* del port de Barcelona rumb a l'Havana. Al migdia ja era davant de *Castelldefels*.

El 23 de desembre va fondejar a la *Rada de la Carbonera*, prop del *Cap de Gata*. Salparen a la tarda i van tenir bon temps fins al dia 28 del mateix mes. En passar la farola de Tarifa van trobar més de 40 vaixells davant de *Cadís*. El dia 30 començaren els xàfecs.

El dia 2 de gener de 1848 van avistar l'Illa de Tenerife. El capità Urgell va rectificar la latitud marcant de nou el Pic del Teide per situar-se amb dades en la longitud de 9°31' a l'O. del meridià de Cadis.

El 3 de gener Joan Urgell va marcar la latitud de la *Gomera*, la *Punta de Fuencaliente* en la *Palma* i l'Illa del Hierro com a referència per situar-se en la longitud 11°06 al O. de Càdis. El capità Joan Urgell seguia rectificant la longitud i comprovant el rumb amb la taula de navegació. Ajustar la longitud seria una preocupació constant i diària en tota la navegació d'altura que estava realitzant.

El 17 de gener anota: ... *que observé en la Ltd de 20°5'..N. no de confianza, por estar el circulo cubierto al tpo. de ser mediodia.*

Registre de la singladura del 22 al 23 de gener de 1848 corresponent a la navegació de Barcelona a l'Havana. Quadern de bitàcola del pailebot No fue vencido. Fons Jordi Gelabert. AMBL. Ajuntament de Blanes

El dia 21 de gener tenint un Bergantí Corbeta per la mura d'estribord, van passar al seu costat per demanar-li la seva longitud. En el registre d'aquesta mateixa singladura Joan Urgell va fer a part una anotació gastronòmica:

Durante las primeras horas de esta singladura cogimos dos excelentes doradas que comimos entre ayer y hoy haciendo de su gorda cabeza un excelente arroz el M^o..dia y el restante su correspondiente guisado para la cena. Todos debemos agradecer al

Sr. y a tres ó cuatro excelentes boladores que con el ruido del buque que hacia con estos últimos bru...otis (?) tuvieron la desgracia que de saltar a la borda que de contado fueron recogidos y echados a la tina del para emplearlos por carnada de los... Los cuales nos han dado dos dias de buen pescado fresco²⁹.

Del 22. Sábado al 23 Domingo de Enero al medio día. 1848											
H.	M.	D.	Proa.	Viento.	Abat. ^o	H.	M.	D.	Proa.	Viento.	Abat. ^o
1	2	6	1 ^a	NNE.	00°	1	4	"	O.	NNE.	00°
2	2	"	"	"	"	2	4	"	"	"	"
3	2	"	"	"	"	3	5	5	"	"	"
4	2	4	"	"	"	4	5	5	"	"	"
5	1	7	"	"	"	5	5	"	"	"	"
6	2	5	"	NNE.	"	6	4	5	"	"	"
7	4	8	"	"	"	7	4	5	"	"	"
8	5	2	"	"	"	8	4	5	"	"	"
9	4	5	"	"	"	9	4	5	"	"	"
10	4	"	"	"	"	10	4	5	"	"	"
11	3	8	"	"	"	11	4	"	"	"	"
12	4	"	"	"	"	12	5	4	"	"	"

Variacion al N.E. Estimada 04 gs. 00 ms. Dia de naveg^o 39

ACABELOS. J. A. SELLAS Y OLIVA: BARCELONA.

Quedamos gobernando al Abto. anotado, con todo aparejo largo amurado por estribor, con vela de Velacho; y 1° Hoja del A. marchada larga del NNO. senda del NE. y SE. Cielo y Flor^o da ro con celajes nublados. Los buques dichos en la anterior hoy a la vista que continúan como nosotros: Anoche de la misma conformidad, y llamándose el 1° por el NE. apim^o mas el aparejo izando la veladura a estribor y como aprue la tabla pasamos la noche. Aman^o Cielo con celajes nublados, Flor^o almorz^o arrumbado lo demás claro: al salir el 2° lo marque al S. 70° E. y con este dato y un comp^oto. ver^o 20° 52' halló en la aguja la 2^a 00° 52' N. no de mucha confianza p^o oposicion de alg^o celajes; ap^ojo todo largo con bolantes a estribor, marull^o del 1° y largo del N. los buques dichos a la vista y siguen de la misma manera, y con brisa muy floja llegamos a medio día. Fue observ^o en la Latitud de 14° 42' N

Fins al dia 25 de gener navegaren amb tres vaixells més que seguien el mateix rumb que el No fue vencido. El dia 26 es van comunicar amb un bergantí espanyol de La Corunya que venia d'Hamburg i es dirigia a l'Havana per demanar-li la longitud i rectificar la seva. El dia 28 de gener Joan Urgell anota en el quadern:

Amaneciendo todo de aspecto bello y calma sin gob^o demorandonos a de Monte Cristi

²⁹ Aquesta anotació va ser recollida a l'obra de Torres, Josep; Cabré, Mercè. *El miratge de les índies. L'emigració blanca a Amèrica al segle XIX*. Col·lecció Cortils i Vieta AMBL. Ajuntament de Blanes. 2006

(referint-se al meridià de Càdis). *D.N.G.* (Dios Nos Guarde).

El dia 29 de gener de 1848 governen el rumb de la taula en demanda de la *Ynagua Grande*. El dia 30 de gener segueixen la *Inagua* en demanda de *Punta Paja*, per popa els seguia una pollacra de la matrícula de Barcelona amb el mateix rumb. Van albirar l'*Illa Verde* "a tiro de fusil". El dia 31 verifiquen les seves coordenades amb la pollacra barcelonina i al vespre fondejaren.

L'1 de febrer de 1848, salpada l'àncora i allargant a tot drap, van posar rumb al niell anomenat de *Cayo Sal*. El dia 2 van albirar el *Cayo Guincho* i van deixar el gran banc de les *Bahames* i arribaren a *La Anguila*. El dia 4 de febrer prop de les *Tetas de Camarioca* van albirar *Pan de Matanzas* i van seguir per la costa per no ser portats per la forta corrent.

Amb la singladura del dia 5 al 6 de febrer de 1848, amb una forta pluja però aguantant a tota vela per arribar a port, arribaren a *Pan de Matanzas*. Seguint la costa, a les 6 hores van albirar el far del *Morro de l'Havana* on, a les 8 hores, van fondejar davant la muralla

de la cavalleria. En sortir el sol van hissar les banderes i foren admesos al port de l'Havana. Des del dia 6 de febrer fins al 13 de març van romandre a l'*Havana*, van descarregar els fruits i efectes de la Península i van carregar el pailebot amb sucre i altres efectes.

El 13 de març de 1848, el pailebot *No fue vencido* salpà de l'Havana en demanda de la serra *Jaruco*, però un fort xàfec el va fer virar per tornar al port d'on havia sortit. El dia 14 veient que no podien arribar de dia al Port de l'Havana, van virar de nou cap a l'est i van passar la nit amb calma. A l'alba la calitja impedia veure la costa i van prosseguir amb moltes dificultats. El dia 17 albiraren la torre del far de la *Punta Guany*. El dia 18 es van trobar amb altres vaixells que venien de direccions diferents, navegaren amb aquelles embarcacions fins al dia 22 de març.

El 25 de març hi hagué maregassa grossa i xàfecs. El pailebot navegà entre grans onades i no van poder observar la latitud. Els xàfecs continuaren fins al dia 5 d'abril.

A l'alba del dia 22 d'abril van albirar la Costa

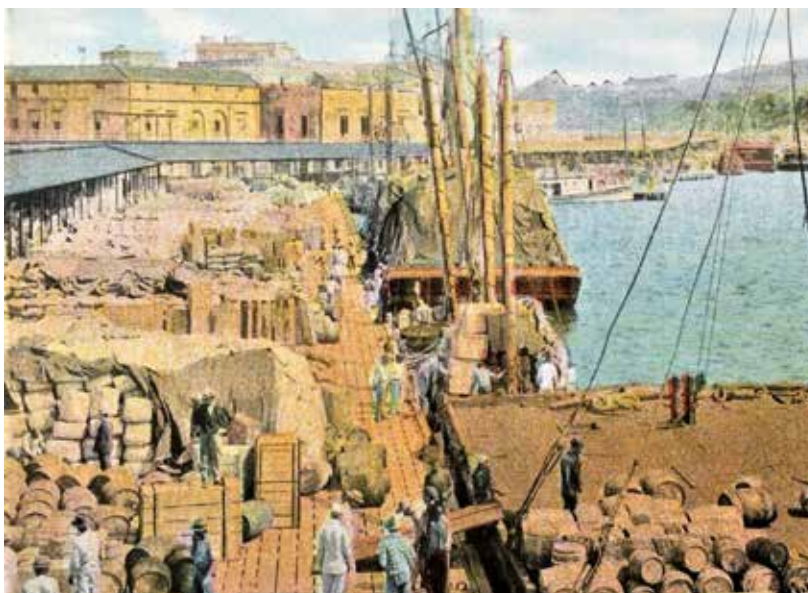
▲ Mapa de la navegació del pailebot *No fue vencido*, del capità Joan Urgell, des del port de Barcelona a l'Havana (Cuba), i la tornada a Barcelona. Del 16/01/1847 al 18/05/1848. J. Roura

de Trafalgar i seguiren en demanda de l'estret de Gibraltar. El 25 d'abril tenien el *Cap de Palos* "a tiro de fusil" en demanda d'Alacant. Arribaren a Alacant el dia 26 d'abril de 1848 a la tarda. Van romandre al port des del 26 d'abril fins al 11 de maig, durant aquell interval van descarregar el *sucre quebrado y blanco* i el van reemplaçar per blat. Salparen d'Alcant el dia 12 de maig. El 18 de maig de 1848 van arribar al port de Barcelona.

El quadern de bitàcola del *No fue vencido* inclou dues navegacions més que no resumirem per ser molt poc precises i aportar poques dades. Una navegació de Màlaga a Vigo, que va salpar el 10 de desembre de 1849, i una altra navegació de Puebla a Alacant que es va iniciar el 13 de febrer de 1850. Aquell any el capità Joan Urgell havia passat a comandar la corbeta *Minerva* i el pailebot *No fue vencido* passava a ser capitanejat primer per Bonosi Urgell i després per Francesc Urgell.

▲ Mapa Illa de Cuba. Diccionario Geográfico-Estadístico e Histórico-Biográfico. Vol 5, G-L. Barcelona. 1883.

▲ Fotografía del Port de l'Havana. S/D.

NOTÍCIES DE L'ARXIU

Donacions

Notícies: Arxiu i Patrimoni

Breus

Donacions 2023

Jordi Guich

- 714 postals de Blanes (digitalització).

Joaquima Baltrons Hereu

- 25 positius fotogràfics amb retrats familiars.
- 5 quadres amb reproduccions de fotografies d'Esperança Ros.

Anna Maria Reynaldos Roca

- 800 diapositives turístiques de Blanes i altres destinacions peninsulars, la majoria dels anys seixanta del segle passat i amb escenes de folklore de l'època.
- Un visor estereoscòpic amb diapositives turístiques del Santuari de Lourdes (França).

Anna Maria Puig Llorens

- Diversa documentació patrimonial i notarial corresponent al mas de can Carrabana (Telarroja) de Lloret s. XIX-XX. Composat per Inventaris de béns, legítimes, vendes, testaments...etc.

Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró

- Fons Ribot Roqueta s. XVIII-XX. Documentació familiar (vendes, testaments, cartes de pagaments...) que corresponen,

entre altres, al patrimoni que tenien al carrer Tapioles, Bellaire i de la Salut de Blanes.

Xavier Vallory Catà

- Prop de 400 sobres amb segells del període 1971-1999 i 2 monedes commemoratives d'homenatge al senyor Pedro Rodriguez Pericó (1997), president de l'Agrupació Filatèlica de Blanes.

Associació Recvll

- Exemplars del Premi Literari Recvll de Narració *Alfabet de l'ombra* i el de Poesia *El gust és meu*.
- Panoràmica dels LIX Premis Recvll 2023.
- Originals dels treballs guanyadors de retrat literari, periodisme, poesia i teatre. Premis Literaris Recvll. Edició 2023.

Salvadora Garcia Valiente

- 66 fotografies (digitalització) del període 1958-1963 de la seva participació en obres de teatre i com a rapsode a diferents actes culturals.

Miquel Torrent

- 14 postals de Nadal il·lustrades pel pintor Antoni Calderó dels anys 2002 al 2015 (digitalització).

Beatriz Bonet Feliu

- 1 fotografia d'Isabel Esquivel Oliva, esposa de l'americà Josep Feliu Tió, traspasada l'any 1948 (digitalització).
- Fotocòpies extretes de les *Memòries* de Luís Carandell, on parla de Blanes i la senyora Isabel Esquivel.

Francesc Saura Tordera

- 10 fotografies d'esdeveniments familiars (digitalització).

Roser Maeso Alemany

- 3 postals del Memorial municipal sobre Charlie Rivel (1984).

Alèxia Roura Valls

- 22 exemplars de la revista *Club Vela Blanes* (1993-2010)

August Mas / Francesc Mas Ruhí

- Fons fotogràfic d'August i Francesc Mas:

- 22 positius fotogràfics de gran format de l'obra de teatre *Volpone*, representada pel grup blanenc FARSA/74 (August Mas).
- 13 negatius de la torre de Can Tosas (Francesc Mas).
- 15 negatius amb les obres del passeig marítim (Francesc Mas).
- 4 negatius en color de l'exterior de la Pastisseria Orench (August Mas).
- 1 diapositiva en color de Residencial Blanes (August Mas).
- CD amb 52 còpies digitalitzades amb imatges de can Tosas, pescadors i escenes del moll.
- CD amb 5 vistes aèries del litoral blanenc (2006).

Carme Santacatalina

- Documentació sobre la Confederación Española de Mujeres Empresarias, delegació de Girona: 4 fotografies de la trobada d'empresàries a Vichy, França (1983) i a Barcelona; exemplar número 6 de la revista de la Confederación, amb ressenyes sobre Carme Gironès, Àngela Lorient, Carme Santacatalina i Josep Maria Padern; i 2 cartes.
- 52 fotografies dels viatges a l'Àfrica de Ramon Freixenet i Carme Santacatalina, fetes els anys 1996 al 2000. Mida DIN A3.
- 14 cartells sobre foam rígid de la publicitat del llibre *Hermano negro. El periplo africano de dos jubilados y un viejo jeep* (2002).
- 2 foams rígids amb el mapa dels viatges per l'Àfrica.
- Cartells, fulletons, retalls de premsa i DVD de la presentació del llibre *El mossèn de les putes* (2008) a Blanes i Lloret.
- VIP Àudio Electrònica. Cinta de cassette dels parlaments amb motiu del VIIè Centenari de Palamós (1979) amb les intervencions dels senyors Parals, Albert i Tarradellas.

Xavier Portas Perpiñà

- Fons documental Joan Portas Pou: correspondència, exili, servei militar, rebuts, recordatoris, llibres escolars i religiosos, reconstrucció de l'església Santa Maria, formació acadèmica, memòries "Un passeig per la memòria (1929-1999)".

Pere Olivella Portas

- 353 fotografies familiars (positius) i diplomes.

Josep Maria Ibáñez Fornés

- 23 fotografies (positius).
- Material sobre plàstic dels crèdits i dibuixos que apareixen a la pel·lícula de Josep Maria Ibáñez dedicada a la reconstrucció de l'ermita de Santa Bàrbara (1984)

Associació Estimem les Ermites de Blanes

- Documentació exercici 2020-2022: actes de les reunions, comptabilitat...

Mercè López Giralt

- 13 fotografies (digitalització).

Anselmo Juan Albiol

- Digitalització de 2 llibretes de notes del

pescador Anselmo Juan Albiol: Barca San Francisco (1990-1993) i anotacions de les pesqueres (1980-1996).

Núria Pla Albertí

- Revistes cinematogràfiques i culturals.
- Un miler de fotografies d'actors i actrius de cinema.
- Dues postals fotogràfiques amb els autògrafs dels actors Louis Jordan i Joan Fontaine, que van venir a Blanes la dècada dels cinquanta del segle passat a rodar la pel·lícula Decameron Nights.

Maria Rosa Pla Albertí

- Revista *Fotogramas*.
- Llibre *Diccionario del cine de aventuras* de Javier Coma (fill de V. Coma Soley)

Engràcia Mas

- 45 fotografies familiars (digitalització).

Fina Clusells Queldra

- Documentació de la família Pla Alum (servei militar, contribució, Cooperativa Agrícola, correspondència...).

David Moles

- Tres quadres amb fotografies del port fetes per Esperança Ros.

Joan-Salvador Gelabert Rigau

- 5 caixes de Begudes Rigau.
- Correspondència familiar amb l'administrador Luís Giralt Cornellà (1923-1935) i Oscar Santos (1956-1966) sobre l'administració de les cases de l'Havana (1923-1966).
- Documentació fiscal d'Antoni Rigau Campillo: contribució territorial, rebuts de la Mina Primitiva...
- Fotografies sobre negatiu plàstic color i b/n i diapositives color: 51 imatges digitalitzades.
- 1 pel·lícula Super 8.

Ramon Aregay Montserrat

- 124 positius fotogràfics amb el suport en cartró i presentats als concursos que organitzava l'AFIC. Anys 70-90.

Tate Cabré

- Llibre *Els indians catalans. Històries i anècdotes de personatges singulars*.

Maria Àngela Sagrera - Institut Sa Palomera

- Treball Premi Cirit 1996, sobre els oficis del segle XVIII i documentació diversa que va servir per elaborar el treball.
- Treball sobre Bru Centrich, amb transcripcions de gravacions i documentació diversa.
- Treballs de recerca sobre les Danses blanques, l'espardenyeria Boada, la Festa Major de Blanes als anys trenta i la Font Gòtica.

Joaquim Portas Portas

- Exemplars dels llibres *12 años de gestión municipal. Blanes*; *Llibre de la Universitat de la Vila de Blanes* (1969); *Separata de la Societat d'onomàstica* (1987), *Història de la Mare de Déu del Vilar de Josep Maurí Serra* (1952) i el fulletó *Els gangarangs del Vilar*, amb il·lustracions de Francesc Ros (1988).

Josep Maria Guinart Vilaret

- Salvavides del creuer Joven Maria III, rescatat del temporal del 26 de desembre de 2008.

Frederic Vidal Grases

- Primer exemplar de la revista del Club Escacs Blanes (2023), commemorativa dels 50 anys de l'entitat.

Pere Puig Alenyà

- 241 diapositives color. Anys 1977-1983.

Raimon Miralbell Izard

- 12 Pel·lícules Super 8 i 2 DVD. Anys 1954-1968. Enregistrades pel Dr. Josep Miralbell Condeminas.

Lola Massachs Pérez

- Col·lecció documental i fotografies, majoritàriament del CD Blanes de futbol, del seu espòs Albert Ros Coll, soci 1 de l'entitat.

Maria Dolors Oms Bassols

- Fons personal que conté fotografies familiars i de la seva etapa a l'Ajuntament de Blanes 1979-1991
- Premis i distincions.
- Agendes personals.
- Diplomes acadèmics.

Alba Batlle Seddon

- Mocador de la Festa Major de Blanes. Associació de Botiguers de Blanes Centre. 2007.

Anna Maria Soterias

- Invitació commemorativa del 90è aniversari de la fonda Can Patacano.

Joan Burcet Pagès

- Diploma turístic atorgat a Fonda Patacano, de Blanes, en reconeixement a la seva destacada contribució al foment del turisme a Catalunya. Signat pel president de la Generalitat, Jordi Pujol.

Pere Puig Camps

- 100 exemplars del llibre de poemes *Segondall* (1977) de Pere Puig i Llensa.
- Diploma del Centro Internacional de Enseñanza de Madrid a Francesc Puig Llensa (1929).
- Fotografia de gran format: Ofrena floral gironina. Lourdes. 2 de maig de 1970.

Joan Llambrich / Margarita de Blas

- 2 postals de començament de segle XX: del fotògraf Thomas amb l'església parroquial i d'Àngel Toldrà Viazo amb les remendadores a la platja.

Susanna Subías-Auswitz

- 22 postals de Blanes dels anys 60 i 70.
- 63 fotografies, majoritàriament dels bungalows dels alemanys, als Pins, dels anys seixanta i setanta. (digitalització).
- Moneda de 5 cts de la Cooperativa La Blandense.

Daniel Blanc Casadevall

- Un joc de punts de llibre amb les ceràmiques que recullen els motius de Blanes.

Pau Gerez Alum

- Llibre de Reventós, J. Marquès, J.M: *Els hospitals de les comarques gironines* (2001).

Rafel Sanz Clota

- Llibreta amb la "Llista i classificació de motius blanencs fundats abans de l'any 1900".

Dra. Maria del Vilar Vilà Bota

- Restes arqueològiques de la Blanda romana fruit dels treballs arqueològics efectuats durant les campanyes al jaciment dels Padrets dels anys setanta.

Ricard Fernández Barnés – Associació Sords Blanes

- 2 fotografies d'inici dels anys vuitanta del local de l'Associació de Sords de Blanes a

l'antic Hospital- Caserna de la Guardia Civil (actualment plaça de l'antic Hospital).

Mercè Cabré

- 103 imatges, positius, fetes pel fotògraf Josep Maria Cabré dels pastissos elaborats pel pastisser Francesc Orench.
- Arxiu digital de diferents pel·lícules de Josep Maria Cabré fetes a Blanes, Gratallops i pobles del Priorat durant el període 1965-1969 aproximadament.

Aitor Roger

- Llibret de cromos *Les aventures d'en Bla i la Nes*. 2. Associació de Botiguers de Blanes Centre (2023).

Glòria Torner Russinyol

- Esquela del metge Tomàs Bataller Soldevila (1952).

Montse López Riera

- Fotografia de principi de segle XX d'una espardenyeria, amb els bancs al carrer.

Notícies

Publicació *Dels Serenos a la Policia Local*

El 10 de febrer, a la sala de Plens de l'Ajuntament, varem presentar el llibre de fotografies "Blanes. Dels serenos a la Policia Local. 200 anys de seguretat pública", amb textos de Toni Reyes i Aitor Roger, director i tècnic de difusió cultural de l'Arxiu Municipal de Blanes.

El llibre, editat per l'editorial Efadós, inclou una àmplia selecció de fotografies i parla de l'evolució dels cossos municipals dedicats a la seguretat, que és una funció bàsica de qualsevol societat. Des d'antic els habitants de Blanes, i de la majoria ciutats i viles de Catalunya, es varen organitzar per vigilar la seva comunitat dels possibles perills. La gènesi de les policies locals cal cercar-la al segle XIX. La creixent població i la ineficàcia de l'estat liberal faran que el municipis hagin de crear les primeres guàrdies urbanes, que conviuran amb altres forces armades de caràcter partidista. A Blanes la policia local es crea l'any 1924 però el seu antecedent nocturn, els cos de serenos, es va crear l'any 1815. Aquest volum es pot adquirir a les llibreries o consultar a l'Arxiu o la Biblioteca.

Exposició *Amics, coneguts i retratats*

El 3 de març s'inaugurà a la Sala Municipal d'Exposicions Maria Luisa García-Tornel, al carrer Ample, l'exposició *Amics, coneguts i retratats*. Les fotografies de Joaquim Robert (2003-2010), produïda per l'Arxiu amb motiu dels 10 anys de la mort del fotoperiodista blanenc. L'acte inaugural el va encapçalar l'alcalde, Àngel Canosa, i la filla de Joaquim Robert, Fina Robert. Els acompanyaven la tinenta d'alcalde de l'Arxiu Municipal, Olga López; el seu director, Toni Reyes; així com familiars del fotògraf i qui s'ha encarregat de la instal·lació, el tècnic de l'Arxiu Municipal, Aitor Roger. També hi eren aplegats bona part dels protagonistes de l'exposició.

Joaquim Robert i Ruiz (Blanes, 1936-2013) va ser dels primers fotògrafs amateurs, per no dir el primer, que va exercir de manera continuada com a fotoperiodista a la zona de Blanes. A través de la seva càmera va immortalitzar la vida social, cultural i política de Blanes i la Costa Brava sud per a mitjans locals i internacionals. Primer entre 1960 i 1975 i posteriorment durant la primera dècada del s. XXI.

La mostra incloïa 161 fotografies: 100 d'elles en gran format, i la resta incorporades en diferents collages. S'ha estructurat en sis grans apartats: Vida Associativa i Cultural; Festes i Tradicions; Gent i Personatges; Actualitat i Vida Quotidiana; Polítics i el propi Joaquim Robert. Completaven les fotografies una selecció d'altres 100 imatges que es podien veure a través d'un monitor de TV. Eren documents digitals d'un fons d'aproximadament 19.000 fotografies que també es conserva a l'Arxiu. L'exposició va estar oberta de l'1 al 14 de març i la van visitar prop de 1.500 persones.

Passi de pel·lícules: Fons Josep Maria Ibáñez

Divendres, 9 de juny, vam celebrar el Dia Internacional dels Arxius amb la projecció de les pel·lícules dels anys 70 i 80 del Fons Josep Maria Ibáñez al teatre de Blanes. A més, vam comptar amb el músic blanenc Martí Delgado al piano, que acompanyà la projecció de les imatges, que majoritàriament eren enregistrades sense so.

Les imatges les va filmar en el seu moment Josep Maria Ibáñez Fornés, conegut a Blanes perquè durant molts anys va treballar d'oficinista a l'antiga SAFA, avui en dia, Nylstar. Va heretar del seu pare l'afició pel món de la imatge, i durant molts anys es va dedicar a filmar diversos esdeveniments de Blanes en format Súper 8, unes filmacions que ara formen part del fons que du el seu nom, cedit a l'Arxiu Municipal de Blanes (AMBL).

Per la seva banda, la música en directe la interpretà un jove músic de Blanes, en Martí Delgado, qui posà la banda sonora a imatges com ara l'Aplec del Vilar de l'any 1977, o bé la Fira d'Atraccions i el Concurs de Castells de Sorra que es van fer aquell any amb motiu de la Festa Major. També hi havia escenes més quotidianes, com per exemple els jardins del passeig de Mar i l'estany on ara encara hi són els canons, però que temps enrere estava ple d'aigua, on la canalla hi feia navegar vaixells.

Jornades Blanes en temps dels Cabrera

El mes de juliol varem posar en valor el patrimoni material i immaterial del Vescomtat de Cabrera amb una proposta conjunta amb el projecte La ruta dels Cabrera del Consell Comarcal de la Selva, que volia atraure nous públics culturals i turístics. Les jornades van incloure una exposició, recreacions històriques, conferències i visites guiades gratuïtes.

L'exposició "La força d'un territori" s'allotjà del 7 al 31 de juliol a la Sala Municipal Maria Luisa García-Tornel de Blanes. Contenia informació general sobre el Vescomtat i específicament sobre el paper de Blanes en la baronia. L'exposició va ser visitada per 2.000 persones. Es va inaugurar la tarda del dissabte, 8 de juliol, coincidint amb les recreacions històriques que es van fer al carrer Ample lligades a la pròpia

història dels nobles feudals, comptant amb la participació de diversos personatges del segle XV, entre els quals hi havia els vescomtes Bernat Joan de Cabrera i Violant de Prades. Els van encarnar dos actors de la companyia Alma Cubrae –especialitzada en aquest tipus d'esdeveniments-, així com els integrants de l'Esbart Joaquim Ruyra, que van oferir el ball dels gegantons amb les figures dels dos vescomtes.

Es vàrem impartir tres conferències, allotjades a la sala d'exposicions i a la sala de Plens. La primera, el 7 de juliol, titulada 'La construcció de la capital del Vescomtat de Cabrera. Blanes, segles XI-XV', va anar a càrrec del Doctor en Història Medieval Elvis Mallorquí.

La segona, el 13 de juliol, es parlà del 'Castell de Montsoriu a Blanes', a càrrec de Jordi Tura, Director del Museu Etnològic del Montseny. I, la darrera, el 15 de juliol, amb l'historiador Antoni Ginot, del Centre de Recerca d'Història Rural de la UdG, que parlà de l'Activitat pesquera al Blanes dels Cabrera, segles XV-XVI'. Les visites guiades gratuïtes tenien per objectiu fer un recorregut pel Blanes medieval dels Cabrera. Es van programar quatre sessions els dies 7, 9, 14 i 16 de juliol, i van anar a càrrec de l'historiador i arqueòleg Joan Llinàs. Es van exhaurir totes les places.

Restauració de la clau de volta del Palau Vescomtal

El mes de maig de l'any 2021, per evitar mals majors, es va retirar la pedra de grans dimensions que llavors estava situada en un parterre de la plaça de l'Església. Efectius de les Brigades es van encarregar de la tasca de traslladar-la als dipòsits municipals, on la clau de volta ha romàs fins aquest 2022. Després de dur a terme les oportunes tasques de neteja i restauració per treure-li les pintades vandàliques que havia patit es va traslladar a l'exposició dedicada al Vescomtat de Cabrera que va estar oberta al públic coincidint amb la celebració de les Jornades sobre els Cabrera.

S'ha volgut que aquest element patrimonial pugui ser compartit i visitat pels blanencs i blanenques i pels visitants interessats en la història, així va ser traslladada al vestíbul de l'espai cultural Casa Saladrigas. L'acompanya un plafó informatiu elaborat pel Servei d'Arxiu i Patrimoni històric que permet conèixer més detalls: la clau de volta és la pedra central d'una volta de creueria i té una forma rodona o poligonal. Sovint està decorada per raons estètiques o simbòliques.

En aquesta clau de volta de finals de segle XIV, que prové de l'antic palau vescomtal dels Cabrera a Blanes, hi veiem representat un escut d'armes partit amb els emblemes dels llinatges dels Cabrera i dels Prades.

Tot sembla indicar que l'heràldica representada correspondria a l'esposa de Bernat IV de Cabrera, Timbor de Prades.

D'una banda s'hi representa l'emblema partit dels Prades: les barres catalanes i les flors de lis dels Anjou (el seu besavi per línia paterna va ser el rei Jaume II, casat amb Blanca d'Anjou) i de l'altra el símbol dels Cabrera per l'enllaç amb Bernat IV.

Conferència Els Massó: historia d'una casa indiana.

Amb aquesta xerrada celebrada el 15 de setembre vam voler connectar el llegat indià de Blanes amb la història de Can Massó, un històric edifici transformat ara en hotel. Aquest immoble és una de les cases que formen part de la Ruta dels Americanos pel seu interès històric, cultural i patrimonial. L'historiador Aitor Roger, tècnic de l'Arxiu Municipal, i Anna Castellví, coordinadora de la Xarxa de Municipis Indians de Catalunya Mitjançant, van conduir una conferència oberta al públic.

Joan Verdaguer va ser un d'aquests blanencs que va emigrar a Amèrica i va acumular una fortuna administrant una hisenda sucrera a Guayama (Puerto Rico). La va heretar el seu fill, Joan Verdaguer Illas a la primera meitat del segle XIX. El capità de vaixell Salvador Massó també es va establir a l'illa i va fer d'administrador de les finques dels Verdaguer. Una bona part d'aquesta fortuna va passar a mans d'Obdúlia Verdaguer i el seu espòs, Fèlix Massó, fills de Joan i Salvador, respectivament. El matrimoni Massó Verdaguer va tenir cinc fills. Les tres noies del matrimoni van mantenir una estreta relació amb Blanes, i la filla gran -Felisa Massó, nascuda aquí- es va casar a finals del segle XIX amb el barceloní Santiago Garriga i van passar molts estius a la casa construïda pel seu pare.

Amb el pas del temps, la casa es va anar modificant fins a tenir l'aspecte actual, i era utilitzada perquè la família hi passés les vacances

d'estiu. A la mort d'un dels descendents, la casa va ser llogada per la família de Llorenç Mañach Maynou, que hi va viure amb els seus fills i nets. La família Mañach va estar-s'hi fins l'any 1984, perquè a partir d'aquesta data, i fins al principi de la dècada dels anys 90, només hi tenien el despatx de treball. Finalment, la casa que havia passat a mans dels Biosca Garriga, descendent dels Massó, es va vendre i va quedar buida fins que els actuals propietaris s'han encarregat de rehabilitar i transformar en un hotel.

Presentació del receptari de la cuina del peix

Des de l'Arxiu ens vam sumar a la reivindicació de les arrels gastronòmiques marineres de Blanes amb l'elaboració i edició del receptari 'La Cuina del Peix de Blanes'. Són 20 receptes de cuineres de casa recollides en un llibret elaborat pels departaments de Promoció de la Ciutat i l'Arxiu Municipal. El llibret inclou el pròleg de l'estudiós de la gastronomia, Pep Vila, i una cloenda de la Doctora Cristina Fernández Recasens.

Va ser presentat a l'antiga plaça del Peix, el lloc on fins al 1969, majoritàriament les dones, anaven a comprar peix fresc pescat per les embarcacions blanenques. Vam comptar amb els parlaments de l'alcalde, Jordi Hernández; la regidora d'Arxiu i Patrimoni, Mònica Rabassa Vázquez; el regidor de Promoció de la Ciutat, Joan

Felip; la cuinera Quimeta Vidal, en representació del grup de cuineres; i la presentació a càrrec del Tècnic de l'Arxiu, Aitor Roger.

Agraïm a les 15 dones que han participat en el receptari! El llibret es pot trobar de forma gratuïta a les peixateries de Blanes, a l'Arxiu Municipal i en podeu descarregar la versió digital accedint a la web de Promoció de la Ciutat o a la de l'Arxiu Municipal.

Segona campanya d'excavacions al jaciment romà dels Padrets

Durant el mes d'octubre finalitzà la segona campanya d'excavacions arqueològiques al jaciment romà de la penya dels Padrets, on s'han posat al descobert noves zones del jaciment arqueològic, havent-se excavat en profunditat una part del carrer principal i se n'ha delimitat el seu traçat sud, alhora han profunditzat en alguns sectors que ja havien descobert. Igual que en la primera campanya de l'any passat, les excavacions les ha dirigit l'arqueòleg Joan Llinàs, ajudat de quatre auxiliars d'arqueologia i un arqueòleg de suport per temes cartogràfics. Tanmateix, s'ha coordinat des de l'Arxiu Municipal de l'Ajuntament de Blanes, mitjançant el seu director i cap de Patrimoni Històric, Toni Reyes Valent. Les inscripcions per fer de voluntari/voluntària a la segona campanya d'excavacions es van poder fer del 16 al 24 de maig presencialment a l'Arxiu Municipal i en línia.

Pel que fa al Decumanus, se l'ha pogut excavar en profunditat. Aquest era el carrer que davallava des de la part superior de la ciutat romana cap al centre de la urbs, i s'ha vist que estava compost per rampes i escales. També s'han excavat nous edificis seguint el traçat del carrer principal, el Cardo. En aquest darrer sentit, s'han pogut seguir eixint a la superfície alguns dels edificis en profunditat, i els altres han quedat descoberts en extensió. Les edificacions

excavades de la part nord del Cardo han permès descobrir els primeres nivells d'ocupació romana de l'indret. Aquestes construccions, segons han determinat els experts en arqueologia, serien les restes estructurals més antigues de la ciutat, cosa la qual ha permès poder-ho datar amb més exactitud. Més concretament, a la primera meitat del segle I abans de Crist, entre els anys 80-70 a.C.

L'arqueòleg Joan Llinàs ha descartat que fos un poblat iber, tot i que sí que ha apuntat que possiblement els habitants fossin ibers reconvertits en romans. Posteriorment van arribar els romans i van desenvolupar el projecte de ciutat que encara es conserva, amb una trama urbana molt ordenada.

De cara al 2024 la intenció de l'Ajuntament és continuar treballant al jaciment. Alhora, durant el primer semestre del 2024 s'ha d'executar la primera part del Pla d'Adequació Urbanístic per fer el jaciment i tota la penya visitable. Les campanyes d'excavació continuaran simultàniament a l'execució del Pla d'Adequació.

Les futures visites al jaciment romà es completaran en el futur amb la informació que també es farà accessible per a tothom a través del Centre d'Interpretació de la Blanda Romana, que s'allotjarà al Centre Cultural d'Els Padrets, situat molt a prop geogràficament del

mateix jaciment. D'aquesta manera, la idea és que es pugui completar la visita a la ciutat romana amb la que també es faci al Centre d'Interpretació.

Documentem la primera estructura d'edifici romà de Blanes fora del jaciment de la Penya dels Padrets

La construcció d'un edifici plurifamiliar de nova planta a la finca del carrer Llarg 28, amb la llicència d'obres condicionada a seguiment arqueològic per trobar-se en una zona on ja s'han trobat restes de la Blanda romana, ha permès fer un descobriment rellevant del nostre passat. A partir del seguiment arqueològic, dut a terme per l'empresa Atri Cultura i Patrimoni, autoritzat pel Servei Territorial de Cultura de la Generalitat a Girona i finançat per la mateixa promotora de l'obra i l'Ajuntament, han sortit unes restes romanes de molt interès per a conèixer la història antiga de Blanes.

Després de la troballa inicial d'un mur romà, des del servei d'Arxiu i Patrimoni de l'Ajuntament es cregué necessari allargar unes quantes jornades més els treballs dels arqueòlegs per tal que es pogués obtenir més informació i documentar millor l'entorn de la troballa. El resultat ha estat documentar per primera vegada restes d'estructures (edificis) romanes al barri de sa Massaneda, on totes les fonts històriques indiquen que hi havia el centre de la ciutat de Blanda o Blandae. Aquesta és la primera constatació concloent de restes de ciutat romana a la part plana de sa Massaneda. Les primeres conclusions indiquen que les restes de murs d'edificis trobats són de finals del segle II i principis del s. III dC.

Aquestes actuacions s'emmarquen en el projecte patrimonial municipal de la Blanda romana, que inclou l'excavació de la zona de la Penya dels Padrets, la seva adequació urbanística

per a ser visitable, el Centre d'interpretació de la Blanda romana i les intervencions arqueològiques preventives al barri.

La Creu dels Pirates

La pirateria va ser una terrible plaga que assolà la costa catalana durant segles. Els pirates assaltaven les viles, les saquejaven i raptaven, violaven o mataven els seus habitants. La vila de Blanes, per protegir-se dels atacs marítims, es va fortificar amb muralles, un baluard i diverses torres de defensa.

En un mur que mirava a mar situat sota la plaça de l'Església i el Palau Vescomtal, encara es pot veure una creu que s'anomena *La Creu dels Pirates*. Diu la llegenda que al segle XV, en temps del vescomte Bernat IV de Cabrera, un vaixell pirata fou capturat, els tripulants foren decapitats i les seves calaveres es varen incrustar al mur en forma de creu per tal de dissuadir altres pirates de qualsevol atac a la vila. En les cavitats dels ulls s'hi varen posar espelmes perquè la creu es pogués veure de nit des del mar. Hi ha una altra versió menys literària que relaciona la creu amb la proximitat del vell cementiri. En algun moment d'obres al cementiri, sembla que després d'unes fortes pluges, es van col·locar els cranis en forma de creu.

A cavall entre la llegenda i la realitat és on situaríem el nou espai senyalitzat incorporat a la Ruta Patrimonial, inaugurat amb unes visites teatralitzades que van comptar amb 200 participants i que coordinades des de l'Arxiu van anar a càrrec del grup de teatre El Mirall i el Cor de Cambra Sota Palau.

L'alcalde, Jordi Hernández, i la regidora d'Arxiu i Patrimoni, Mònica Rabassa, van inaugurar oficialment la nova placa de senyalització i l'adequació de la Creu el dia 3 de novembre. La regidora d'Arxiu i Patrimoni, Mònica Rabassa, i l'arxiver municipal, Toni Reyes, van poder explicar aquest projecte de recuperació d'una llegenda popular i la seva senyalització, en directe i per tot Catalunya, a través de TV La Selva pel magazine *180 Graus* de La Xarxa de televisions locals.

Actualment encara es pot observar el contorn de la creu amb les cavitats deixades per les calaveres, i durant la nit aquest perfil està il·luminat. Perquè per fer la Creu més visible s'ha hagut de netejar i desbrossar el mur de contenció de la plaça de l'Església. Després dels treballs de neteja i adequació, se la va dotar d'una efecista il·luminació que dibuixa el seu contorn perquè el perfil de la Creu sigui visible a la nit. Cal dir que durant els dies que es feien aquestes tasques, encara es van trobar

restes de les antigues calaveres reals que hi havia incrustades, substituïdes ara per unes altres d'atrezzo. Volem agrair especialment a les brigades municipals, la família Montells i al grup de teatre i el cor per la seva bona predisposició i execució. Esperem tornar a repetir les visites el proper any!

Documental *Vides arran de mar*: el vincle de Blanes amb la tradició pesquera i marinera.

El Teatre es va omplir amb prop de quatre-centes persones interessades en conèixer el món de la pesca i del peix de Blanes. La presentació del documental "Blanes. Vides Arran de Mar" va tenir lloc el 9 de novembre i va permetre, a través de les veus de diversos pescadors conèixer com són les seves rutines de pesca, quin tipus d'espècies recullen al mar,

com es comercialitzen i com arriben finalment als ciutadans a través de les peixateries i els majoristes.

El documental, un encàrrec de l'Ajuntament de Blanes a través dels departaments d'Arxiu i Patrimoni i Promoció de la Ciutat Promoció de la Ciutat de Blanes, també tracta sobre la duresa d'un ofici que al mateix temps enllaça amb la pròpia identitat marinera del municipi on comença la Costa Brava. Dolors Gordils i Jaume Ginestà n'han escrit el guió i han dirigit un equip de treball format per Delfí Roca (realització i etalonatge), Àlex Mas (imatge) i Marc Abad (so directe i postproducció de so).

El documental es pot visionar al canal de Youtube de l'Ajuntament: [televisioblanses](https://www.youtube.com/televisioblanses)

A la presentació ens varen acompanyar l'equip tècnic de Síntesi, que han dirigit el documental; Ferran Martínez, el patró major de la Confraria de Pescadors de Blanes, la regidora d'Arxiu i patrimoni històric Mònica Rabassa i l'arxiver municipal, Toni Reyes. Aquest mateix dia també es van repartir exemplars de la 2a edició del receptari de plats amb peix fets per cuineres de Blanes.

Senyalització dels Jardins Rafael Bataller

El dia 3 de desembre, l'alcalde Jordi Hernández i la regidora d'Arxiu i Patrimoni Mònica Rabassa van encapçalar la inauguració de la senyalització dels Jardins Rafael Bataller (Blanes, 1920-2013) pintor i pioner de la vela. La placa ceràmica es troba emplaçada al tram final del passeig de la Mestrança, a tocar el Club de Vela, entitat que Bataller va ajudar a fundar el 1943. La senyalització d'aquest espai fou possible després d'aprovar-la el Ple municipal i passar per la Comissió del nomenclàtor de l'Ajuntament.

Volem agrair a l'artista Joel Ristol i als pintors del Taller La divina proporció que ens van acompanyar per pintar a l'aire lliure; al músic Nil Domínguez que ens interpretà un viatge musical que va incloure peces de la cançó francesa; a l'artista Sergi Ros, autor de la ceràmica; al Club Vela Blanes, per cedir l'espai i la col·laboració; i a tothom qui ens va acompanyar en l'acte de record al pintor.

L'artista va néixer a Blanes el 26 de novembre de 1920. Els primers estudis de dibuix els fa amb l'aquarel·lista Ramon Reig i durant la Guerra Civil estudia amb el pintor Àngel Planells a l'Escola d'Arts i Oficis de Blanes. Gran afeccionat

a la navegació, va ser soci fundador del Club de Vela Blanes l'any 1943. L'any 1950 es llicencià a l'Escola de Belles Arts de Sant Jordi.

Després amplià coneixements de gravat amb el mestre Jaume Pla. Entre el 1951 i 1956 va assistir als campaments pictòrics del grup Lucerna, que organitzava Josep Maria Garrut. Els anys 1956 i 1958 aconsegueix una beca de l'Ajuntament de Barcelona per anar a París. L'estiu de 1958 rebé a Blanes un primer homenatge pels èxits assolits a París i l'escriptor Josep Maria de Sagarra li dedicà un poema que titula "A Rafael Bataller, pintor i navegant". L'any 1968 es casa amb l'artista filipina Rosario de Oteyza. Des d'aleshores, més enllà de la seva residència al carrer Bailén de Barcelona, varen cercar la bellesa i la inspiració a llocs com Blanes, Formentera, París o la Vall d'Aran.

El 1997 l'Ajuntament de Blanes l'escollí pregoner de la Festa Major. El 2009, coincidint amb la donació del seu fons fotogràfic i bona part de la seva documentació professional se li organitzà l'exposició "Els paradisos de Rafael Bataller. Un pintor fotògraf". El 2011 rep el premi Sant Jaume per part del Consell Insular de Formentera i el mes d'abril de 2013 va tenir lloc una recepció al Conselh Generau d'Aran. Bataller va morir l'11 de novembre de 2013, quan faltaven pocs dies perquè arribés als 93 anys.

Breus

Visites a l'Arxiu

Com de costum, la Guia de Recursos Educatius 2023-2024 de l'Ajuntament, ha tornat a incloure la possibilitat per a les escoles de Blanes de fer una visita a l'Arxiu Municipal.

Ja fa molts anys que acollim grups escolars perquè coneguin l'equipament i el seu funcionament. Les visites també són interessants per conèixer la història de la Vila mitjançant els diferents documents i suports que es conserven a l'Arxiu. Aquest any 2023 ens han visitat l'escola Santa Maria, el Centre de Formació d'Adults Es Piteus, l'Escola de Català i l'Institut Serrallarga.

Fotografies al carrer Girbau

Coincidint amb els dies de Festa Major de Santa Anna es va poder visitar una exposició fotogràfica al carrer Girbau, organitzada pels seus veïns i veïnes a partir dels àlbums familiars i la col·laboració dels fons imatges de l'Arxiu Municipal. Una molt bona iniciativa que volem felicitar.

Conferència Blanes, terra d'artistes

Aquests 2023 hem recordat a l'artista internacional blanenc Esteban de Balt (Esteve Baltrons) coincidint amb el 10è aniversari de la seva mort. El tècnic de l'Arxiu Municipal, Aitor Roger, va parlar del seu llegat, així com el d'altres artistes que també han deixat la seva petjada al municipi.

La xerrada, celebrada el 17 d'octubre i organitzada pel Casal Cívic Comunitari Blanes - Benet Ribas, s'emmarcava dins del cicle "Tardes de dones", i va servir per recordar els pintors Antoni Calderó, Rafael Bataller, Joan Llimona, Joan Roig Soler, Joan G. Junceda, Lluïsa Vidal i al ja esmentat cantant Esteban. Estem molt agraïts per la bona acollida que va tenir la conferència i per col·laborar amb el Casal. L'Arxiu és un espai de la memòria i sempre ens agrada compartir bocins d'història amb la ciutadania. En aquesta ocasió també ho vam fer amb alguns documents i objectes que formen part dels fons personals que custodiem.

Sant Jordi a l'Arxiu

Com a novetat, aquest any l'Arxiu va fer la parada amb les publicacions municipals al carrer de la Unió, davant de l'edifici de l'Arxiu.

Paral·lelament es va organitzar una xerrada històrica conduïda per Toni Reyes i Aitor Roger a partir diversos capítols de la monografia “Blanes” dels Quaderns de la Revista de Girona. Una monografia de Blanes que van coordinar en el seu moment el propi Toni Reyes i el malaguanyat Josep Bota-Gibert, juntament amb 13 autors més. El llibre data de l’any 2018, i repassa un munt d’interessants dades i fotografies tant remotes com presents, que ajuden a fer-se una composició prou acurada i detallada de la realitat blanenca. Ho fa des dels seus orígens fins a l’actualitat i es pot veure com ha evolucionat la ciutat o múltiples aspectes com ara els artistes, els diferents sectors econòmics, la geografia, la música, l’ensenyament, l’esport o una cronologia històrica.

La muralla medieval

A partir del seguiment arqueològic en una obra particular emplaçada entre els carrers Muralla i Mercaders, va aparèixer en el subsol de la finca les restes de la muralla medieval de la vila. Els treballs arqueològics varen ser dirigits per l’arqueòloga Anna Morales i varen posar al descobert un pany de la muralla baix medieval ampliada cap al segle XVI d’aproximadament 1’65 mts d’amplada que s’endinsava uns 40 cms més cap a la vorera. Una posterior intervenció de caire municipal va fer un seguiment de la

part de la vorera, però la multitud de serveis que l’afectaven no varen permetre la seva excavació en profunditat. Com marca la llei, les restes es varen estudiar, documentar i cobrir.

Tastets de vi i xocolata: el llegat indià

Com a complement del cap de setmana dedicat a conèixer el llegat dels indians a Blanes, el 16 de setembre es va programar una nova edició del Tast de vins i xocolata, a l’estil del què ja es va fer l’any passat. En aquesta ocasió es comptà amb les aportacions del sommelier Antoni Membrives, de Cava Laviret, mentre que l’altre element del tast anà a càrrec de Xocolates Torras. Novament, hi van participar Anna Castellví, coordinadora de la Xarxa de Municipis Indians, així com Toni Reyes, arxiver municipal, i Aitor Roger, tècnic d’aquest servei.

Els Cabrera a Ràdio 4

La periodista de Ràdio 4, Isabel Díaz, va entrevistar a l’historiador Alejandro Martínez Giralte a l’espai radiofònic que dedica a parlar sobre temes d’història de Catalunya. En aquesta ocasió es tractava de conèixer millor el Vescomtat de Cabrera i el 31 d’agost es van enregistrar les entrevistes a tres localitzacions diferents: Montsoriu, Hostalric i Blanes. En el

nostre cas l'espai triat va ser l'actual sagristia de l'església Santa Maria, una de les antigues estances nobles del Palau Vescomtal dels Cabrera a Blanes. Des de l'Arxiu vàrem fer tasques de coordinació per portar a terme l'entrevista, en coordinació amb el projecte Cabrera.

La Blanda romana en antena. Entrevistes a RNE i Radio Marina

Durant el mes d'octubre l'actualitat del jaciment romà de la Penya dels Padrets es va difondre a través de dues ràdios. En primer lloc a través del programa Sense Memòria de RNE.

Conduït per la periodista Isabel Díaz, es va dur a terme una entrevista des del jaciment estant tant a l'Alcalde de la ciutat Jordi Hernández, a l'arqueòleg d'Atri Cultura i Patrimoni Joan Llinàs i al tècnic de patrimoni i arxiu Toni Reyes. D'altra banda, aquest darrer va ser convidat a parlar del projecte de la Blanda romana al programa matí 360 de ràdio Marina conduït pel seu director Josep Lluís Vidal.

Presentació revista Blanda 25

La Sala de Plens va acollir el dissabte 28 de gener de 2023 l'acte de presentació de la revista Blanda 25 amb la presència dels autors dels articles i recerques històriques. L'acte el van encapçalar l'alcalde de Blanes, Àngel Canosa, i la tinenta d'alcalde de l'Arxiu, Olga López, acompanyats de l'arxiver i director del servei, Toni Reyes, qui s'encarregà de donar la benvinguda. L'alcalde agrai el treball esmerçat pels estudiosos de la història blanenca, homes i dones que de manera desinteressada dediquen el seu temps lliure a aprofundir en algun aspecte de la memòria local.

L'arxiver municipal destacà la importància d'haver celebrat els 25 anys de la publicació. No tan sols perquè és una efemèride per sí sola, sinó sobretot perquè significa la supervivència d'aquest model per recuperar i escriure la història de Blanes, comptant amb la complicitat d'un llarg llistat d'autores i autors que ho han fet possible. Per això, la revista ja és una reivindicació: 'Blanda', el nom llatinitzat d'origen preromà i arrel indoeuropea del que deriva Blanes.

Justament per aquest motiu, en senyal d'agraïment, tothom qui va assistir a la presentació van ser obsequiats amb una creació de l'artista blanenc Joel Ristol, qui dibuixà el contorn del Castell de Sant Joan en una làmina, de la qual se'n van editar 200 exemplars. De la revista se'n van editar un tiratge de 500 exemplars.

L'Arxiu participa a les III Jornades Romanes de Blanes

Blanes va tornar a reivindicar els seus orígens amb les III Jornades Romanes Blanda-ae que se celebraren del 22 al 24 de setembre, amb un viatge en el temps que va incloure una cinquantena d'activitats. A l'Espai Arena, emplaçat a la platja, s'hi van oferir espectacles, des de les Conspiracions: Sang i Arena i els Viatges de Dakarai, els Ignis Chorum o les exhibicions militars i el Sacramentum a càrrec dels blanencs de la Legio V Macedonica. Una de les novetats va ser l'estrena d'un nou escenari al Primer Casino de Blanes –a tocar del recinte firal-, on s'hi van allotjar dues activitats. La primera, amb una interessant Taula Rodona a càrrec de dos entesos en la matèria: l'arqueòleg Joan Llinàs, i el director de l'Arxiu Municipal de Blanes, Toni Reyes. L'altra activitat va ser una conferència sobre els campaments militars romans, a càrrec de Yeyo Bolbás, de l'Associació Cultural Clan del Cuervo. Durant els tres dies de les jornades hi

va haver tres activitats en marxa pràcticament durant tot el dia. Eren els Tallers Infantils, el campament d'època visigòtica i el Mercat amb una vintena de parades. El Jaciment Romà a la Penya dels Padrets s'hi van fer visites guiades en cinc sessions sota el guiatge del director de les excavacions que s'hi estan realitzant, l'arqueòleg Joan Llinàs. Els Manaies Juniores van custodiar tant la conferència que es va fer al Casino, com quatre de les cinc visites que es van programar als Padrets.

El conte de Mont-Ferrant

La periodista Almudena Montaña India i la contacontes Mercè Domènech han creat el conte *La màgia de Mont-Ferrant* sobre la història d'aquest barri de Blanes on les protagonistes són quatre fades que tenen cura d'ell durant les quatre estacions de l'any. El barri va acollir les primeres caves de l'Estat, creades per l'americano blanencs Agustí Vilaret al retornar de Puerto Rico. Des de l'Arxiu es va subministrar a l'autora del conte informació històrica i altres dades d'interès del sobre barri.

El personal d'Arxiu, gestió documental i Patrimoni històric

Durant l'any 2023 l'Arxiu ha comptat amb un equip de persones que han fet possible es puguin anar desenvolupar les funcions pròpies del servei. Pel que fa al personal fix, aquest any hem pogut recuperar muscle incorporant dues persones a partir del programa de canvis d'adscripció dins l'Ajuntament. D'aquesta manera s'han incorporat a l'equip de l'Arxiu l'administratiu Josep Garrido i la tècnica de gestió documental Cristina González.

A banda, com d'altres anys hem comptat amb personal eventual provinient de plans d'ocupació (com la Natàlia García), d'alumnes

en pràctiques (com en Joaquim Teixidor de la Universitat de Girona o en Miguel Mora de l'Institut Serrallarga) i amb 6 persones que en les nostres instal·lacions han fet treballs en benefici de la comunitat tutelades pel Departament de Justícia de la Generalitat. D'entre aquest grup cal agrair la feina feta per la Estela Sascher, l'Àngel Ledesma, l'Ismael Martín, en Daniel Nonell, en Valentín Méndez i en Daniel Gallego.

Pel que fa al grup de col·laboradors setmanals de la secció d'imatges cal dir que el veterà grup de col·laboradors, a més de les trobades setmanals, han organitzat 3 trobades fora de l'Arxiu. Aquest 2023 vàrem celebrar un sopar d'estiu, la Castanyada i el tradicional dinar de Nadal amb tot el personal, amics i la responsable política de l'Arxiu. Tot i ser reunions de celebració, s'aprofiten per seguir documentant fotografies antigues. Aquesta secció es manté des de l'any 2000 i està composta enguany per: Mercè López Palma, Adela Granados, Conxita Teira, Salvadora Garcia, Josep Dalmau, Jordi Roig, Rafel Bagot, Lluís Freixa, Júlia Saura, Miquel Torrent, Salvador Torrent, Quicu Saura, Miquel Alventosa, Montserrat Roger, Rosa Salomó, Maria Dolors Andreu, Mercè Rigau, Josep Roig i Esteve Burcet.

Presentació a Casa Saladrigas

La Casa Saladrigas va acollir la presentació del llibre *La Vila d'Argençola. El somni wagnerià del besavi*, escrit per Raimon Jordi Ferran, besnet de qui va encarregar la construcció d'aquest edifici de Blanes

L'obra està centrada en la figura de l'industrial Manuel Saladrigas Freixa (1872-1949) i l'acte estava organitzat per l'Arxiu Municipal, cedint l'espai el Departament de Cultura i Festes, que té la seva seu a Casa Saladrigas. Abans de començar la vetllada, el director i el tècnic de l'Arxiu Municipal –Toni Reyes i Aitor Roger,

respectivament- es van encarregar de presentar l'autor al públic.

Durant la primera part de la presentació l'autor va parlar extensament del mas que dóna títol a l'obra, mentre que a la segona part es va centrar en l'edifici de Blanes que deu el seu nom al mateix cognom del propietari, construïda per l'arquitecte Isidre Puig i Boada (1891-1987), deixeble i col·laborador d'Antoni Gaudí. L'empresari Manuel Saladrigas era un industrial que tenia una fàbrica tèxtil al Poble Nou de Barcelona i estiuvejava a Blanes. A finals dels anys 90, l'Ajuntament va adquirir la finca, encarregant posteriorment la seva restauració. Finalment, el 13 d'abril de 2003 es va inaugurar com a sala d'exposicions.

FINALMENT AQUEST ANY HEM DE LAMENTAR LES PÈRDUES DE TRES PERSONES ESTIMADES VINCULADES AL SERVEI:

Maria Dolors Oms Bassols

Blanes va viure tres dies de dol, del 22 al 24 de febrer, amb motiu del traspàs de la primera alcaldessa del període democràtic de la ciutat. Des de l'Arxiu lamentem molt la mort de Maria Dolors Oms, qui va estar al capdavant de l'Ajuntament representant al Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE) durant tres legislatures, entre els anys 1979-1987 i 1991-1995. Va ser una dona valenta i de fortes conviccions que es va fer càrrec de l'Ajuntament en un moment difícil, on hi havia molt per fer. La seva tasca en favor dels serveis a les persones, de la millora del territori i de l'organització interna municipal va ser molt meritòria. Més enllà de la seva activitat política va estar molt implicada amb el teixit associatiu blanenc. Es va comprometre en la millora de la qualitat de vida dels discapacitats a través d'Aspronis (va rebre la Medalla del Treball per la seva implicació i gran capacitat de lideratge) i també va ser medalla de la Pesca per la seva defensa del món pesquer. Darrerament el Ple de l'Ajuntament a proposta de la Comissió del Nomenclàtor va posar el seu nom a la Sala de Plens.

A més, ben directament li devem l'impuls i la creació de l'Arxiu Municipal. L'any 1992 es contracta un arxiver i s'equipen les 'golfes' de l'Ajuntament per allotjar un nou servei municipal: l'Arxiu. Descansi en Pau.

Joan Domènech Moner

Des de l'AMBL volem expressar el nostre condol per la mort de l'historiador, amic i company del Centre d'Estudis Selvatans Joan Domènech i Moner (Lloret, 1943-2023). Domènech ha estat un reconegut mestre, historiador, dinamitzador

cultural i autor de nombrosos llibres i articles de recerca, molts relacionats amb la història de Lloret. Va treballar durant anys com a mestre de primària a tres escoles de Lloret. Va ser regidor de l'Ajuntament i també en va ser el primer alcalde democràtic després del Franquisme, de 1979 a 1983. També va ser president de l'àrea d'Ensenyament, Cultura i Publicacions de la Diputació de Girona i delegat de Cultura de la Generalitat a Girona.

Va escriure multitud d'articles periodístics i d'investigació històrica, entre altres a Recvll, Celobert o la revista del Club de Vela Blanes. Col·laborava amb el diari El Punt, amb la Revista de Girona i va ser director de la col·lecció Quaderns de la Revista de Girona.

L'any 1991 fou escollit pregoner de la Festa Major de Blanes. En Joan va ser usuari de l'arxiu i sempre va mostrar gran interès pels actes de difusió cultural que anàvem realitzant des de l'Arxiu Municipal. Descansi en pau.

Joan Baltrons Ribas

El mes de desembre lamentàvem haver de comunicar la mort d'un dels col·laboradors de la revista Blanda, la publicació anual de l'Arxiu, Joan Baltrons Ribas (Blanes, 1943-2023). Fill de sa Massaneda, ens deixa un llegat en forma d'articles i notes sobre diferents aspectes de la història blanenca. Va estudiar temes molt diversos. En són testimoni articles com: "Notes sobre masos, llocs i termes", "Un llinatge arrelat a Blanes: els Baltrons" o "Notes per a l'estudi de les muralles de Blanes". A banda de ser usuari habitual de l'Arxiu, ens ha aportat un divers buidatge dels Protocols de les notaries de Blanes d'època medieval i moderna de l'Arxiu Històric de Girona. Descansa en pau, Joan!

RECULL D'IMATGES

**La primera i única alcaldessa de Blanes.
Imatges del Fons Maria Dolors Oms Bassols (AMBL)**

**Vida d'americano.
Fotografies del Fons Puig Vieta (AMBL)**

La primera i única alcaldessa de Blanes.

Imatges del Fons Maria Dolors Oms Bassols (AMBL)

Maria Dolors Oms i Bassols va néixer a Blanes el 2 de maig de 1940 i va morir-hi el 22 de febrer de 2023. Filla de ca l'Oms del carrer Nou, una llarga nissaga de metges i farmacèutics, els seus pares eren Joaquim Oms Plandiura i Maria Dolors Bassols Massegur. Tenia dos germans, la Mercè (1937) i en Xavier (1938).

Fou assistent social per vocació i el 1963 començà a fer tasques d'assistència social entre els joves empleats al sector turístic, en una de les iniciatives diocesanes impulsades pel bisbe Jubany. Va fer les pràctiques a l'Hospital Clínic, en una secció on es diagnosticaven càncers, i al Centre de Protecció de Menors Ramon Albó de Mollet

El 3 d'abril de 1979 es va convertir en la primera alcaldessa de la democràcia a la seva vila natal. Encapçalà les llistes del PSC i fou l'alcaldessa de Blanes durant tres legislatures durant els anys 1979-1987 i 1991-1995.

Es va fer càrrec de l'ajuntament en un moment molt dur, on gairebé tot estava per fer. Va ser una dona compromesa al servei de les persones i des del 1992 presidia la Fundació Privada ASPRONIS, un grup d'entitats que dona serveis assistencials i laborals a més de 300 persones amb discapacitat intel·lectual i les seves famílies de la comarca de la Selva i del Maresme nord.

Més enllà de la seva etapa al capdavant de l'Ajuntament fou medalla de la Pesca per la seva implicació en la defensa del món pesquer local i el 2010 Medalla del Treball President Macià per la seva implicació en millorar les condicions i qualitat de vida dels discapacitats i per la seva gran capacitat de lideratge.

A l'apartat de la revista Blanda que titulem Recull d'imatges dediquem un espai a donar a conèixer els fons fotogràfics que custodia l'AMBL. En aquest primer apartat hi trobareu una selecció d'imatges ingressades el 2023 i que formen part del Fons personal Maria Dolors Oms Bassols.

▲ Retrat escolar.
Ingrés. 1950.
Fons Maria Dolors
Oms Bassols (AMBL)

▲ L'alcaldessa. Fons Maria Dolors Oms Bassols (AMBL)

◀ *Blanes. 1955.
Fons Maria Dolors Oms Bassols
(AMBL)*

▶ *Els germans Maria Dolors,
Xavier i Mercè Oms. 1957 c.
Fons Maria Dolors Oms Bassols
(AMBL)*

◀ *Comitiva dels Jocs Florals.
Blanes. 1959. Fons Maria
Dolors Oms Bassols (AMBL)*

◀ Primer acte oficial com alcaldessa. Mercat del Vaixell Usat. Blanes. 10 de maig de 1979. Fons Maria Dolors Oms Bassols (AMBL)

◀ Amb els membres del Centre d'Iniciatives Turístiques. Blanes. 1979. Fons Maria Dolors Oms Bassols (AMBL)

◀ Ernest Lluch i l'alcaldessa Oms atenent a la premsa. Blanes. 15 de setembre de 1979. Fons Maria Dolors Oms Bassols (AMBL)

▲ Passeig amb la Vespa. Blanes. 21 d'agost de 1956. Fons Maria Dolors Oms Bassols (AMBL)

◀ Oms fou l'alcalde de Blanes durant tres legislatures, els anys 1979-1987 i 1991-1995.
A baix, la primera en democràcia, la de l'any 1979.
Fons Maria Dolors Oms Bassols (AMBL)

◀ Visita del President Jordi Pujol per inaugurar el Pavelló Esportiu. Blanes. Maig de 1983. Fons Maria Dolors Oms Bassols (AMBL)

► El President Josep Tarradellas amb l'alcaldeessa Oms a l'Ajuntament. Blanes. 11 de setembre de 1984. Fons Maria Dolors Oms Bassols (AMBL)

◀ Manuel Gutiérrez Mellado, pregoner de la Festa Major de 1985, acompanyat de l'alcalde de Lloret, Joan Domènech Moner; l'alcalde de Blanes, Maria Dolors Oms; i l'alcalde de Tossa, Telm Zaragoza. Fons Maria Dolors Oms Bassols (AMBL)

▲ Els Reis d'Orient visiten l'Hospital Asil Sant Jaume.
Anys vuitanta. Fons Maria Dolors Oms Bassols (AMBL)

◀ El president del CD Blanes, Joan Ribas Martí, i l'alcaldeessa
amb el pastís de celebració del campionat assolit pel Club
Deportiu Blanes. Foto Carlos Herrero. 16 de juny de 1985.
Fons Maria Dolors Oms Bassols (AMBL)

▲ Amb alguns dels membres de la Policia Local de Blanes. 1993. Fons Maria Dolors Oms Bassols (AMBL)

◀ Asseguda al Sillón del Rey.
Visita oficial al poble
d'Ardales (Màlaga). 1981.
Fons Maria Dolors Oms Bassols
(AMBL)

▶ Festes del barri de Quatre Vents.
Foto Enric. 7 de juliol de 1991.
Fons Maria Dolors Oms Bassols
(AMBL)

◀ Amb els gegants de Blanes,
na Caterina i en Gastó.
Identitats: Francesc Giralte,
Dolors Baltrons,
M. Dolors Oms i Josep Aleña.
1992 c. Fons Maria Dolors
Oms Bassols (AMBL)

Vida d'americano

Fotografies del Fons Puig Vieta (AMBL)

Els *americanos* o *indians* eren les persones que havien emigrat a Amèrica de joves i al cap dels anys tornaven als seus llocs d'origen més o menys enriquits, havent assolit un cert ascens econòmic i social. Durant el s. XIX varen emigrar a Amèrica gairebé dos mil blanencs, sobretot entre 1839 i 1862. Majoritàriament eren homes solters, relacionats amb la menestralia o els oficis del mar. Buscaven fer fortuna i amb el viatge arriscaven els seus béns i els de la família. La gran majoria es dirigiren a Cuba, sobretot a l'Havana.

La tornada a Blanes amb el desig de gaudir del benestar aconseguit es produeix a partir de les guerres independentistes i el final de segle. Un cop arriba a la Vila, l'*americano* es construeix una casa generalment al passeig de Mar o al carrer de l'Esperança que decora amb gust antillà i fa donatius per a obres assistencials i educatives. La majoria varen construir-se la casa d'estiueig a la vila però s'establiren i invertiren a Barcelona.

Avui el llegat dels *americanos* a Blanes el podem rastrejar a través de les cases que queden en peu, a partir dels edificis que patrocinen o a partir de la documentació que conserven els seus descendents o l'Arxiu Municipal. És el cas de les famílies Puig i els Vieta, de les que es conserva a l'Arxiu el seu fons patrimonial. Les dues famílies van emigrar "per fer les Amèriques" i al retornar a Catalunya s'instal·len a la mateixa finca de Barcelona. La prosperitat que assoliren els va permetre afrontar els temps difícils de la guerra Civil i juntament amb altres blanencs s'exiliaren temporalment a Varazze, prop de Gènova, a la regió de la Ligúria (Itàlia), i després a la ciutat Palma, a Mallorca.

▲ Viatge a Estats Units i Cuba. 1946.
Fons Puig Vieta (AMBL)

▲ La bandera cubana present a la proa del patí. Blanes. 8 d'agost de 1933. Fons Puig Vieta (AMBL)

Els germans Gaspar, Joan i en Francisco Vieta Ribas emigren a Cuba. A en Francisco ja el trobem residint a l'Havana el 1876. Fills de família de terrassans fugen de la crisi i la misèria del Blanes d'aquells anys. Quatre dels seus cosins germans, els germans Josep, Joaquim, Ramon i Joan Ribas Nogués, també hi havien emigrat. Com la gran majoria dels blanencs establerts a la capital cubana treballen en una bodega, el característic establiment de queviures on s'hi venia una mica de tot i on també s'hi servien begudes.

Amb el temps, en Francisco diversifica les activitats i com van fer molts es dedica a invertir capitals en negocis de construcció d'habitatges, en uns anys de gran creixement urbanístic i molta demanda d'habitacions per la gran quantitat de persones que anaven a viure a la capital.

En el seu cas, la bona marxa dels negocis li permeten comprar l'any 1893 una casa vella a Blanes, concretament al carrer de l'Esperança, que reedificà al seu gust, amb un pati a la banda de mar on s'hi plantà una palmera que li recordava la seva estància a l'illa caribenya. L'obra s'acaba l'any 1902 i la data queda gravada, per exemple, a les jardineres de pedra del pati, juntament amb els cognoms del propietari.

Francesc Vieta Ribas, conegut ell i la casa pel motiu de Panxo Gordo, es casà amb Felícia Díaz Rodríguez. El matrimoni tingué dos fills, Margarita, nascuda el 1891 i batejada a la catedral de l'Havana, i Francisco Vieta Díaz.

Juan Puig Mora, també nascut el 1891 a l'Havana, era fill de Joana Mora Camps i Joan Puig Grimalt, que havia emigrat a Cuba a fer fortuna i morí a Blanes el 1912, als 68 anys. Entre altres negocis fou propietari de la "Gran fabrica de dolces La Tomasita", emplaçada a la Calzada del Monte, a l'Havana. La casa familiar que construïren a Blanes – coneguda com la Villa Juanita - es localitzava al passeig de Mar, cantonada amb el carrer de la Muralla. Avui dia, l'edifici que hi troben al seu lloc encara porta aquest nom.

▲ Federico Ramirez Puig, al banc de la vinya, pintat amb la bandera de Cuba. Blanes. 1948 c. Fons Puig Vieta (AMBL)

▲ Maria Teresa Company, esposa de Joan Puig Vieta, a la vinya. A la part inferior del banc de pedra es llegeixen els cognoms de la família. Blanes. 1948 c. Fons Puig Vieta (AMBL)

Joan Puig Mora i Margarita Vieta Díaz, la filla de can Panxo Gordo, es casen el 1918 i fixen residència a Barcelona. El matrimoni va tenir dos fills: Margarita Puig Vieta, el 1920, i Joan Puig Vieta, el 1923.

Margarita va contraure matrimoni amb Federico Ramírez Morales el 1944, a la capella de l'Esperança. Van tenir dos fills Federico-José Ramírez Puig i Juan-Manuel Ramírez Puig.

En Joan es casà amb la mallorquina Maria Teresa Company Lasarte el 1948, a Barcelona. Tingueren dos fills Maria Teresa Puig Company i Juan- Francisco Puig Company.

L'any 1926 Joan Puig Mora viatjà a Cuba per conèixer de primera mà les propietats que posseïen, algunes ja adquirides pel seu pare, com la finca del carrer de la Infanta. El 1946, vint anys després de tenir lloc aquest viatge, el seu fill Joan Puig Vieta torna a visitar Cuba per parlar amb els administradors – alguns eren fills de Blanes, com l'administrador de béns Lluís Giralt, que havia fixat residència a l'Havana,

o Claudi Escarpenter Massó, que també tenia cura de les propietats de molts blanencs.

Entre la documentació del fons Puig i Vieta hi trobem gran quantitat de fotografies, fruit de l'afició familiar d'immortalitzar qualsevol record: moments d'oci, àpats, celebracions rellevants... A continuació en reproduïm només una petita mostra. En elles s'hi observa per exemple la transformació del paisatge urbà i la petja cubana a Blanes, present en forma de bandera pintada al banc de pedra de la vinya que tenien a la zona de la Serrallarga o en forma d'adhesiu en el patí per navegar durant les vacances d'estiu a Blanes.

▲ Passeig en barca un dia d'estiu. Blanes. Agost de 1925. Fons Puig Vieta (AMBL)

▲ Fons Puig Vieta (AMBL)

▲ Margarita Puig Vieta davant la Villa Juanita. Blanes. 15 de setembre de 1927. Fons Puig Vieta (AMBL)

▲ Fotografia familiar feta poc abans de marxar fugint de la guerra. Blanes. Octubre de 1936. Identitats: Margarita Puig Vieta, Margarita Vieta Díaz, Joan Puig Mora, Felícia Díaz

▲ Blanencs - molts són veïns del carrer Esperança i amb arrels cubanes - a Varazze (Itàlia). Febrer de 1938. Fons Puig Vieta (AMBL)

▲ Francesc Vieta Ribas, persona desconeguda i Pepet Gallart Vieta. 1900 c. Fons Puig Vieta (AMBL)

▲ La Villa Juanita, residència del matrimoni Puig Vieta. Blanes. 3 de març de 1918. Fons Puig Vieta (AMBL)

◀ Els germans Joan, Maria Teresa i Joana Puig Mora. 1908 c. Fons Puig Vieta (AMBL)

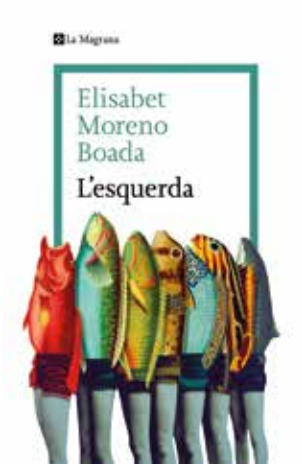
Rumb a Cuba. A bord del vapor León XIII de la Compañía Trasatlántica. 30 d'abril de 1926. Identitats: Ramon Labarta, Eduardo Fargas, Carmen Padrón, Francesc Vieta i Joan Puig Mora. Fons Puig Vieta (AMBL)

BIBLIOGRAFIA

Publicacions blanques

L'esquerda

Autora:
Elisabet
Moreno Boada
Editorial:
La Magrana
Any: 2023
Pàgines: 224

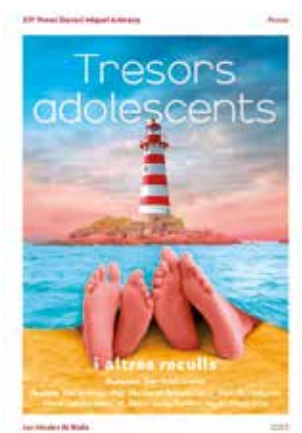
Elisabet Moreno Boada (Blanes, 1976) és llicenciada en Dret i escriptora. Ha cursat l'itinerari de narrativa de l'Escola d'Esriptura de l'Ateneu Barcelonès i ha escrit diversos relats, alguns dels quals han estat premiats i publicats tant en reculls

de diversos autors com en revistes culturals d'àmbit local. *L'esquerda* és la seva primera novel·la.

En Vadó, un vell pescador retirat, es veu obligat a contrarcor a tornar a pescar amb el seu gendre Mohammed per tal d'ajudar-lo. La troballa d'un cadàver enmig del mar empeny els dos homes a col·laborar, a esquivar tota mena de perills i a provar de contenir una esquerda del passat que torna a obrir-se. La barca, ja vella i clivellada, s'anirà esqueixant com el cor del protagonista, que viu aclaparat per un accident traumàtic d'anys enrere que va tenir lloc a alta mar, i per la transformació vertiginosa d'un món, el de la pesca, que també està a punt d'esquerdar-se.

«No era una sirena, amiga de l'engany i la farsa: al davant hi tenia una nereida, una autèntica nimfa del mar. Havia vingut per emportar-se'l, mar endins, cap a Sa Malica, la magnífica ciutat submergida l'existència de la qual coneixien tots els pescadors, però cap que fos encara viu havia aconseguit visitar».

Tresors adolescents i altres reculls

Autor:
Joan Adell i altres
Editorial:
Ajuntament de les
Masies de Roda
Any: 2023

El 30 de setembre de 2023 es va celebrar a la Sala polivalent de l'Ajuntament de les Masies de Roda l'acte de proclamació i entrega del premi de la 14a edició del Premi literari Miquel Arimany, aquest any de poesia. La persona guanyadora d'aquesta edició

va ser Joan Adell Álvarez, de Blanes, amb l'obra *Tresors adolescents*.

Els finalistes són Joan Armengol Puig, de Solsona amb l'obra *De rosegons*; Montserrat Bastons García, de Barcelona amb l'obra *Fogositats*; Marc Boix Aragonès, de Sant Joan de Palamós, amb l'obra *Hora & La Vora*; Mercè Casellas Lucas, de Caldes de Montbui, amb l'obra *L'obaga dels versos*; M. Dolors Godoy Rotllens, de Cassà de la Selva, amb l'obra *Pels camins de la vida*; i, Agustí Masip Vidal, de Falset, amb l'obra *Diguem-li vida*.

S'ha editat un llibre amb les set obres finalistes, amb el títol *Tresors adolescents i altres reculls*. El llibre, així com els llibres d'edicions anteriors, està a la venda a les oficines municipals i com cada any, es va fer arribar un exemplar d'aquest llibre a les biblioteques que ho han indicat.

Un final feliç

Autora:
Roser Atmetlla
Editorial:
Novonova
Any: 2023
Pàgines: 216

Un final feliç és una novel·la original, tendra i dura al mateix temps, que transcorre tota en una sola nit: arrenca amb la posta de sol i s'acaba amb l'alba. La Nora convida la Sara a una rave: així comença una inoblidable nit de festa en què s'entrecreuen històries d'amor, conflictes personals i també sexuals, i un passat que torna en forma de remordiment i que deixa inevitablement un pòsit de culpa.

És la història d'una educació sentimental i sexual en la societat contemporània, amb les seves complexitats i tragèdies, i una exploració inèdita de les noves formes d'estimar i de relacionar-se una generació que lluita per fer-se lloc en un món cada vegada més complex i inhòspit. Roser Atmetlla ha escrit un text destinat a convertir-se en una referència, en què el fi retrat generacional se sosté gràcies a una exploració lingüística fascinant i moderna.

Llegenda de registres

Autora:
Fàtima Ponsdomènech
Calvet
Editorial:
Edicions del Bullent
42è Premi Enric Valor
Any: 2023
Pàgines: 366

La mort sobtada de la líder del clan Dondre deixa Jeluma desolada. Era la seva àvia i mestra. Però amb la tristesa arriben revelacions sorprenents: la seva mare no és morta, i Jeluma ha de trobar-la per ocupar el càrrec que ha quedat buit. Tindrà la mare el saber que l'àvia li va amagar? Podrà guarir la seva malaltia? Què són els estranys objectes que han anomenat 'registres' i quina relació tenen amb els secrets del clan? Acompanyada del seu inseparable esquiol mutuat, inicia un viatge que l'endinsa en un món prohibit i desconegut que capgira tot el que creu i que li han ensenyat. Descobreix aquesta apassionant aventura on el coratge, la cerca del saber i l'amor per la natura portaran Jeluma a superar els límits i forjar el seu propi destí.

El sender litoral de la Costa Brava. Guia viatgera i senderista

Autor:
Argemir González Estévez
Editorial:
Sua Edizioak
Any: 2023
Pàgines: 176

Aquesta guia de la Costa Brava recorre els camins més propers al mar Mediterrani entre Blanes i Portbou. Es

divideix en vint-i-set etapes. Alguns trams són fàcils i força coneguts, d'altres són solitaris i exigents, però tots ells són bellíssims. Les diferents etapes del sender litoral es poden fer de forma continuada o individualment per a la qual cosa cada una d'elles va acompanyada de dades sobre el transport públic per arribar i per tornar al punt de sortida.

L'autor, fill de la Costa Brava i profund coneixedor de la zona, a més a més de les rutes de senderisme també ens proposa itineraris urbans per les principals poblacions aportant en totes elles una gran quantitat d'informació sobre la natura, la història, l'art i les llegendes dels indrets visitats. En resum, es tracta d'una proposta molt completa i adequada per a gaudir de la Costa Brava tot l'any.

Dotze relats i altres textos

Autor:

Joaquim Ruyra

Editorial:

 Edicions de la
ela geminada

Edició i
introducció:

A cura de Lluïsa Julià

Col·lecció

Trivium

Any: 2023

Pàgines: 228

¿Podem redescobrir Ruyra? Aquest volum convida a fer un recorregut per l'imaginari narratiu de l'escriptor, des de relats d'experimentació i templeig del Ruyra abans de ser Ruyra fins als projectes de l'autor madur dels anys vint i trenta.

En el seu conjunt ofereixen aspectes desconeguts o poc destacats d'aquest gran clàssic. Hi trobareu des de textos autobiogràfics —com el magnífic *Els temps difícils del doctor Turró*— a primeres versions de *Mànegues marines*; el desplegament sostingut de *Les coses benignes* o els deliciosos relats humorístics. El lector també hi descobrirà un Ruyra ambiciós i bel·licós a *L'envejós*, i altres esbossos de narracions que van quedar en suspens, com és el cas de la incursió en el gènere de la ciència-ficció.

Llegir Ruyra és un plaer encomanadís pel domini de la prosa, del ritme i per l'ús del llenguatge. Aquest volum vol ser un homenatge al Ruyra més desconegut i a totes les seves etapes com a escriptor.

La màgia de Mont-Ferrant

Autora:

Almudena

Modañó

Any: 2023

Impressió:

Gràfiques Roure

Edició i
Pàgines: 32

L'Almudena Montaña India és periodista i li encanta llegir, sobretot llibres infantils. Ha treballat en diversos mitjans de comunicació de premsa escrita, ràdio i televisió, i actualment dirigeix dos pòdcasts literaris: *Entre Llibres i Lletres i Mots*.

La màgia de Mont-Ferrant és un conte sobre la història d'aquest barri de Blanes on les protagonistes són quatre fades que tenen cura d'ell durant les quatre estacions de l'any. El conte l'ha escrit la periodista blanesca Almudena Montaña, arran d'una idea de la rondaire Mercè Domènech, i narra la història del barri on s'acollien les primeres caves de l'Estat, creades per l'americano Agustí Vilaret al retornar de Puerto Rico.

La Irene és la fada de la tardor, la Iris de l'hivern, la Flora de la primavera i l'Anna de l'estiu. L'objectiu de la publicació d'aquest conte és posar en valor Mont-Ferrant, un barri on com ja hem apuntat es van originar les primeres ampolles del cava català. El llibre té mida de butxaca i està imprès a color amb imatges de les fades.

La Mercè Domènech és mestra i contacontes amb una llarga trajectòria en explicar històries apassionants a nens i adults. Es disfressa i et trasllada a un món imaginari ple de màgia.

Autor:
Manel Esteller i
Salvador Macip
Editorial:
Rosa dels vents
Col·lecció:
Divulgació
Any: 2023
Pàgines: 208

Salvador Macip (Blanes, 1970) és metge, investigador i escriptor. Dirigeix un grup de recerca a la Universitat de Leicester, on exerceix de catedràtic de medicina molecular al Departament de Biologia Molecular i Cel·lular. També és catedràtic i director dels Estudis de Ciències de la Salut de la UOC i investigador de l'Institut de Recerca contra la Leucèmia Josep Carreras. Ha publicat una quarantena d'obres, entre novel·les, assaigs i llibres infantils. La seva obra ha estat traduïda a nou idiomes i ha guanyat premis com el Joaquim Ruyra, el Carlemany, el Premi Europeu de Divulgació Científica i el Ramon Muntaner.

Manel Esteller (Sant Boi de Llobregat, 1968) és una de les autoritats mundials en epigenètica i en la recerca sobre càncer. Metge, investigador i catedràtic de genètica a la Universitat de Barcelona i a la Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA), del 2001 al 2008 va ser el líder del Grup d'Epigenètica del Centre Nacional d'Investigacions Oncològiques (CNIO) de Madrid, passant després a dirigir el Programa d'Epigenètica i Biologia del Càncer (PEBC) del campus biomèdic de Bellvitge fins l'any 2019. Actualment és el director de l'Institut de Recerca contra la Leucèmia Josep Carreras a Barcelona. Entre altres guardons, ha estat distingit amb el Premi de Recerca Severo Ochoa, el Premi Nacional de Genètica, el Premi Rei Jaume I, el Premi Nacional de Recerca de la Generalitat de Catalunya i el Premi Internacional Catalunya.

Des de sempre, la humanitat ha perseguit una forma de vèncer el pas del temps. La mitologia i la ficció estan plenes de personatges que han buscat la manera de no envellir i esdevenir així immortals. Però no ha estat fins al segle XXI que la ciència ha avançat prou per poder fer realitat aquest somni. Per primer cop entenem per què amb l'edat se'ns degrada el cos i, gràcies a això, hem començat a desenvolupar eines que actuen sobre els mecanismes biològics de l'envelliment. Vol dir que hem descobert el secret de la vida eterna? És realment possible mantenir-se jove per sempre?

Els doctors Manel Esteller i Salvador Macip repassen tot el que sabem sobre el procés d'envelliment i què podem fer per aturar-lo, des de les intervencions que ja s'ha demostrat que donen resultats fins als tractaments que, en un futur potser no tan llunyà, ens podrien fer immortals.

Serva ordinem et ordo te servabit

Aquesta edició fou acabada
el desembre de 2023
als tallers d'Impremta
Pagès - Anglès

